

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

МЕЛЕНЧУК ВОЛОДИМИР ІГОРОВИЧ

УДК 347.952

ДИСЕРТАЦІЯ

**ЗВЕРНЕННЯ СТЫГНЕННЯ НА ГРОШОВІ КОШТИ БОРЖНИКА У
ВИКОНАВЧОМУ ПРОВАДЖЕННІ**

081 – Право

Подається на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело
_____ В.І. Меленчук

Науковий керівник – **Петрончак Юлія Олегівна**, кандидат юридичних наук,
доцент

Львів – 2026

АНОТАЦІЯ

Меленчук В. І. Звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» в галузі знань 08 «Право». Львівський державний університет внутрішніх справ, Львів, 2026.

Дисертація є дослідженням у якому здійснена системна переоцінка звернення стягнення на грошові кошти боржника. Virізняє роботу наскрізний підхід до системи норм про процедуру арешту коштів боржника, їх списання із банківських рахунків та наближення інституту виконавчого провадження до європейських стандартів та максимальної цифровізації. На підставі отриманих результатів визначено зміст та обсяг поняття «грошові кошти». Виокремлено систему правових норм, спрямованих на охорону й збалансування прав та інтересів обох сторін виконавчого провадження.

Розглянуто стан теоретичного дослідження звернення стягнення на грошові кошти боржника, що дало можливість виокремити дискусійні питання (чому саме законодавцем визначено право боржників здійснювати видаткові операції у розмірі двох мінімальних заробітних плат щомісячно; які виконавчі дії гуманно застосовувати до боржників-військовослужбовців; чому виконавчий напис нотаріуса не підлягає виконанню в період дії режиму воєнного стану, окрім тих, які вже перебувають на виконанні та на підставі яких виконавче провадження відкрите ще до повномасштабного вторгнення РФ на територію нашої держави, тощо), а також ті, що залишаються невирішеними або досліджені та описані поверхнево.

Здійснено огляд історичних джерел, у яких регламентувалося походження грошей. Встановлено, що впродовж століть люди використовували замість сучасних грошей різні товари, такі як хутро, зерно, худоба тощо, згодом почали використовувати метали, в тому числі дорогоцінні, як от золото чи срібло.

Запропоновано власне розуміння поняття «звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні» (це дії приватного чи державного виконавця, які вчиняються в межах виконавчого провадження, відкритого на підставі виконавчого документа про стягнення коштів, - спрямовані на примусове списання грошових коштів боржника для задоволення законних вимог стягувача). Виокремлено основні ознаки звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні, серед яких: дія виконавця, примусовий характер, юридична підстава, суб'єктний склад, об'єкт стягнення та процесуальна форма.

Визначено процедуру списання «депозитних коштів», які належать боржнику у виконавчому провадженні. Встановлено, що виконавець не може в будь-який момент списати кошти, які містяться на депозитному рахунку боржника, а лише в день завершення депозитного договору. Запропоновано внести зміни до «загальних правил укладення депозиту» та дозволити виконавцям списувати депозитні кошти боржника в будь-який момент, не чекаючи на день, коли закінчиться строк такого депозиту.

Вивчено процедуру проникнення виконавцем до банківських сейфів, де боржник може зберігати дорогоцінні метали, цінні папери, готівкові кошти тощо. Констатовано, що з метою проникнення виконавцем до індивідуального банківського сейфу боржника слід звернутися із поданням до суду про надання такого дозволу. В контексті цього висунуто пропозицію щодо надання дозволу на безперешкодне примусове проникнення до банківської скриньки боржника, спростивши вимоги виконавцям.

Проаналізовано законодавчі зміни на період дії режиму воєнного стану в Україні. З'ясовано, що встановлений законодавством розмір для здійснення боржниками – фізичними особами видаткових операцій щомісячно не відповідає бюджетному законодавству, адже немає жодної прив'язки ні до прожиткового мінімуму, ні до розміру мінімальної заробітної плати, яку людина фактично отримує.

Виявлено, що після набрання чинності Законом № 2102-IX на період дії режиму воєнного стану не можна звертати стягнення на пенсію, стипендію та інші доходи боржника. Для вирішення зазначеної проблематики, висловлено пропозицію про повернення попереднього правового регулювання звернення

стягнення на пенсію, стипендію та інші доходи боржника, надаючи можливість і в період дії режиму воєнного стану звертати стягнення на такі види доходів і встановленому законодавством розмірі.

В роботі обґрунтовується необхідність диференційованого підходу до застосування заходів примусового виконання рішень на період дії режиму воєнного стану в залежності від правового статусу сторін виконавчого провадження та категорії стягнення як такої. Пропонується встановити, що у виконавчих провадженнях, у яких боржником є військовослужбовець, арешт коштів застосовується лише там, де стягувачами є фізичні особи або коли має місце стягнення коштів, що пов'язано з відшкодуванням шкоди, завданої кримінальним правопорушенням. Аргументовано також, що у всіх відмінних випадках (у виконавчих провадженнях, у яких стягувачами не є фізичні особи, або у яких категорія стягнення не належить до стягнення коштів, що пов'язано з відшкодуванням шкоди, завданої кримінальним правопорушенням) виконавцям необхідно обмежуватися лише зверненням стягнення на дохід боржника – військовослужбовця, не реалізуючи будь-яке належне останньому майно.

Висвітлено необхідність запровадження спеціальних захищених банківських рахунків військовослужбовцям, на які зараховуватиметься грошове забезпечення, в тому числі бойові виплати, премії, грошові допомоги і т.д. із військових частин. Запровадження цього механізму дозволить усунути суттєві прогалини та не дозволить накласти арешт на кошти осіб, які останні отримують у зв'язку із захистом Вітчизни що, в свою чергу, гарантуватиме захисникам високий рівень довіри та їх морально-психологічного стану.

Ключові слова: боржник і стягувач, виконавче провадження, державний або приватний виконавець, примусове виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів, грошові кошти, звернення стягнення на грошові кошти боржника, боржник – військовослужбовець, арешт коштів, воєнний стан, грошове забезпечення військовослужбовців.

SUMMARY

Melenchuk V. I. Attachment of the Debtor's Funds in Enforcement Proceedings. Qualifying Scientific Paper as a Manuscript.

Thesis for the degree of Doctor of Philosophy in speciality 081 «Law» in the field of knowledge 08 «Law». Lviv State University of Internal Affairs, Lviv, 2026.

The dissertation is a study in which a systematic reassessment of the enforcement of debtor's funds is carried out. The work is distinguished by a comprehensive approach to the system of norms on the procedure for arresting debtor's funds, their write-off from bank accounts, and the approximation of the institution of enforcement proceedings to European standards and maximum digitalization. Based on the results obtained, the content and scope of the concept of "money" were determined. A comprehensive system of legal norms aimed at protecting and balancing the rights and interests of both parties to enforcement proceedings was identified.

The state of theoretical research on the enforcement of debtor's funds was considered, which made it possible to identify debatable issues (why the legislator determined the right of debtors to carry out expenditure operations in the amount of two minimum wages per month; what executive actions should be humanely applied to debtors-military personnel; why a notary's executive inscription is not subject to execution during the period of martial law, except for those that are already being executed and on the basis of which enforcement proceedings were opened even before the full-scale invasion of the Russian Federation into the territory of our state, etc.), as well as those that remain unresolved or have been investigated and described superficially.

A review of historical sources regulating the origin of money was conducted. It was established that over the centuries people used various goods, such as fur, grain, livestock, etc., instead of modern money, and later began to use metals, including precious ones, such as gold or silver.

The author proposes his own understanding of the concept of "forfeiture of debtor's funds in enforcement proceedings" (these are actions of a private or public enforcement officer, which are carried out within the framework of enforcement proceedings opened on the basis of an enforcement document on the collection of funds, aimed at the forced write-off of the debtor's funds to satisfy the legal claims of the collector). The main features of the enforcement of the debtor's funds in enforcement proceedings are identified, including: the action of the enforcement agent, coercive nature, legal basis, subject composition, object of enforcement, and procedural form.

The procedure for writing off "deposit funds" belonging to the debtor in enforcement proceedings has been determined. It has been established that the executor cannot write off funds held in the debtor's deposit account at any time, but only on the day the deposit agreement is terminated. It is proposed to amend the "general rules for making a deposit" and allow executors to write off the debtor's deposit funds at any time, without waiting for the day when such a deposit expires.

The procedure for the executor to penetrate bank safes where the debtor may store precious metals, securities, cash, etc. was studied. It was found that in order for the executor to penetrate the debtor's individual bank safe, an application should be made to the court for such permission. In this context, a proposal has been made to grant permission for unhindered forced entry into the debtor's bank box, simplifying the requirements for bailiffs.

The legislative changes for the period of martial law in Ukraine are analyzed. It was found that the amount established by law for the monthly expenditure transactions of debtors - individuals - does not comply with budget legislation, as it has no connection to either the subsistence minimum or the amount of the minimum wage that a person actually receives.

It was revealed that after the entry into force of Law No. 2102-IX, for the period of martial law, it is not possible to levy a penalty on the debtor's pension, scholarship, and other income. To address this issue, a proposal has been made to return the previous legal regulation of levying fines on a debtor's pension, scholarship, and other income, providing the opportunity to levy fines on such

types of income and in the amount established by law during the martial law regime.

The paper justifies the need for a differentiated approach to the application of measures of compulsory execution of decisions for the period of martial law, depending on the legal status of the parties to the enforcement proceedings and the category of enforcement as such. It is proposed to establish that in enforcement proceedings where the debtor is a military serviceman, the seizure of funds is applied only where the collectors are individuals or when the collection of funds takes place, which is related to the compensation for damage caused by a criminal offense. It is also argued that in all exceptional cases (in enforcement proceedings where the collectors are not individuals or where the category of collection does not relate to the collection of funds related to compensation for damage caused by a criminal offense) executors must limit themselves to levying a lien on the income of the debtor – a military serviceman, without selling any property belonging to the latter.

The need to introduce special protected bank accounts for military personnel, to which monetary support will be credited, including combat payments, bonuses, cash benefits, etc. from military units, is highlighted. The implementation of this mechanism will eliminate significant gaps and will not allow the seizure of funds received by individuals in connection with the defense of the Fatherland, which, in turn, will guarantee the defenders a high level of trust and their moral and psychological state.

Key words: debtor and enforcement creditor, enforcement proceedings, funds, state or private enforcement officer, enforcement of court and other jurisdictional bodies decisions, enforcement of a debtor's funds, debtor - military serviceman, seizure of funds, martial law, financial support for military personnel.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ,

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Меленчук В. І. Звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 7. С. 131–133.
2. Меленчук В. І. Виконавче провадження щодо військовослужбовців. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 6. С. 78–80.
3. Меленчук В. І. Звернення стягнення на грошові перекази через платіжну систему Nova Pay: правові аспекти та практика застосування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 5. С. 146–148.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

4. Меленчук В. І. Звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні під час дії режиму воєнного стану. *Актуальні проблеми приватного права в умовах євроінтеграційних процесів в Україні: збірник тез доповідей учасників науково-практичного семінару (м. Львів, 11 листопада 2022 р.)*. Львів: ЛьвДУВС, 2022. С. 84–86.
5. Меленчук В. І. Важливість приєднання банківських установ до електронної взаємодії з автоматизованою системою виконавчого провадження. *Present and future: priority areas of research in scientific and educational activities: abstracts of VII International Scientific and Practical Conference (м. Прага, 17–19 лютого 2025 р.)*. Прага, 2025. С. 83–85.
6. Меленчук В. І. Заборона звернення стягнення на пенсію, стипендію та інші доходи боржника у виконавчому провадженні в умовах сьогодення. *Актуальні проблеми приватного права в умовах євроінтеграційних процесів в Україні: збірник тез доповідей учасників науково-практичного семінару (м. Львів, 10 листопада 2023 р.)*. Львів: ЛьвДУВС, 2023. С. 81–84.

які додатково відображають наукові результати дисертації:

7. Меленчук В. І. Винесення постанови про визначення поточного рахунку боржника для здійснення видаткових операцій: реалії сьогодення. Вісник Асоціації приватних виконавців України. 2024. № 1(2). С. 97–98.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	11
ВСТУП.....	12
РОЗДІЛ 1 ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГРОШОВИХ КОШТІВ БОРЖНИКА ТА ЗВЕРНЕННЯ НА НИХ СТЯГНЕННЯ.....	20
1.1 Поняття грошових коштів у виконавчому провадженні.....	20
1.2 Методологічні засади дослідження звернення стягнення на грошові кошти боржника.....	33
1.3 Поняття і правова природа звернення стягнення на грошові кошти боржника	42
Висновки до розділу 1	60
РОЗДІЛ 2 ЗВЕРНЕННЯ СТЯГНЕННЯ НА ГРОШОВІ КОШТИ БОРЖНИКА ЯК ЗАХІД ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ РІШЕННЯ..	63
2.1 Загальні правила звернення стягнення на грошові кошти боржника.	63
2.2 Кошти, на які не може бути звернено стягнення.....	76
2.3 Процедурні питання звернення стягнення на грошові кошти боржника.....	98
Висновки до розділу 2	112
РОЗДІЛ 3 ОСОБЛИВОСТІ ЗВЕРНЕННЯ СТЯГНЕННЯ НА ГРОШОВІ КОШТИ БОРЖНИКА.....	114
3.1 Особливості звернення стягнення на грошові кошти боржника під час дії режиму воєнного часу.....	114
3.2 Здійснення виконавчого провадження щодо боржників, які несуть військову службу.....	138
Висновки до розділу 3	149
ВИСНОВКИ.....	151
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	172
ДОДАТКИ.....	195

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

- абз. – абзац
- АПВУ – Асоціація приватних виконавців України
- ВС – Верховний Суд
- ДВС – державна виконавча служба
- ЄС – Європейський Союз
- ЄСПЛ – Європейський Суд з прав людини
- Інструкція – Інструкція з організації примусового виконання рішень, затверджена Наказом Міністерства юстиції України від 02.04.2012 р. № 512/5
- КК – Кримінальний кодекс України
- МВС – Міністерство внутрішніх справ України
- МЮ – Міністерство юстиції України
- п. – пункт
- п.п. – пункти
- ПВ – приватний виконавець
- ПК України – Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI
- р. – рік
- РЄ – Рада Європи
- СЕТАМ – Система електронних торгів арештованого майна
- СК – Сімейний кодекс України
- ст. – стаття
- ст.ст. – статті
- ЦК України – Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV
- ЦПК України – Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV
- ч. – частина
- ч.ч. – частини

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дисертаційного дослідження. Людина встановлює правила, обмеження і вона ж їх скасовує, пом'якшує, розширює межі дозволеного, цим індивід створює навколо себе систему прав та свобод, так зване «правове коло». Для розбудови правової держави та громадянського суспільства в Україні важливим є формування нового вищого рівня правосвідомості та правокультури населення. На сучасному етапі розвитку нашої держави, особливо в умовах режиму воєнного стану, коли всі ресурси спрямовуються для однієї мети, – захисту незалежності, першорядності набуває проблема ефективного функціонування правового поля, зокрема механізмів повного та фактичного виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів. Конкретно щодо цього, звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні є не лише основним інструментом кожного виконавця, а й важливим показником з боку влади щодо правопорядку, довіри громадян до суду та закону загалом.

Виконавче провадження є завершальною та найскладнішою стадією усього судового процесу, за допомогою якого здійснюється поновлення порушених прав та свобод стягувача. Так, суд встановлює істину та поновлює справедливість в тій чи іншій справі, однак якщо, де-факто, рішення не буде виконане, воно залишиться формальним, не відбудеться поновлення порушених прав та свобод, а відтак перетвориться на «суху справедливість». В той час, як громадяни нашої Вітчизни кожного дня показують свій героїзм, стійкість та зрілість на фронті, держава зобов'язана забезпечувати високий рівень правозастосування, включаючи виконання рішення.

Проблематика звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні набуває особливого значення, оскільки війна внесла свої корективи в доходи кожного громадянина: хтось втратив роботу через вимушену евакуацію чи знищення майна, хтось суттєво відчув падіння своєї платоспроможності тощо. Проте, попри всі ці виклики, кожне рішення має бути виконане, і звернення стягнення на грошові кошти боржника має

застосовуватися, але з урахуванням певних особливостей воєнного часу, статусу сторін виконавчого провадження і соціальної чутливості.

Звісно, що проблема звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні завжди жваво обговорювалася серед науковців. Так, вказану проблематику досліджували В. Б. Авер'янов, А. М. Авторгов, О. О. Барабаш, Ю. В. Білоусов, О. Б. Верб, А. В. Гайченко, Н. М. Грабар, Д. Є. Забзалюк, М. В. Ковалів, Л. В. Мелех, Ю. Д. Притика, М. Я. Сидор, С. Я. Фурса та ін.

Проте, питання звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні досліджувались фрагментарно та без врахування особливостей режиму воєнного стану, тому видається доречним здійснити глибокий аналіз звернення стягнення виконавцем на грошові кошти боржника загалом та під час дії режиму воєнного стану зокрема.

З огляду на вище зазначене, можна з упевненістю сказати, що дана тема є актуальною, оскільки в умовах сьогодення постає необхідність в дослідженні всього спектру звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наше дисертаційне дослідження проведене у межах науково-дослідної тематики кафедри цивільно-правових дисциплін навчально-наукового Інституту права та правоохоронної діяльності Львівського державного університету внутрішніх справ на 2020–2023 роки та 2023–2028 роки «Проблеми правового регулювання приватних відносин в умовах гармонізації законодавства України з правом Європейського союзу» (державний реєстраційний номер 0120U102681 та 0123U103819).

Мета і задачі дослідження. Мета цієї роботи полягає в тому, щоби дослідити проблематику звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні, проаналізувати нормативно-правові акти, які на цьому етапі здійснюють правове регулювання окресленого примусового заходу, виявити особливості звернення стягнення на грошові кошти різних категорій боржників і представити власні пропозиції щодо вдосконалення

правового регулювання звернення стягнення на грошові кошти боржника у межах виконавчого провадження.

Відповідно до поставленої мети визначено основні завдання дослідження:

1) запропонувати авторське визначення поняття грошових коштів у виконавчому провадженні;

2) охарактеризувати методологічні засади дослідження звернення стягнення на грошові кошти боржника;

3) проаналізувати зміст, правову природу й запропонувати власне визначення поняття звернення стягнення на грошові кошти боржника;

4) охарактеризувати загальні положення нормативно-правового регулювання звернення стягнення на грошові кошти боржника у межах виконавчого провадження;

5) запропонувати класифікацію коштів, на які не може бути звернено стягнення у виконавчому провадженні;

6) розкрити зміст процедурних питань звернення стягнення на грошові кошти боржника та проаналізувати коло органів та осіб, які здійснюють звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні, проаналізувати їхні повноваження;

7) проаналізувати особливості звернення стягнення на грошові кошти боржників під час дії режиму воєнного стану на території України;

8) провести поглиблений аналіз практики звернення стягнення на грошові кошти боржника військовослужбовця у виконавчому провадженні, визначити основні недоліки при застосуванні чинного законодавства;

9) за результатами наукового дослідження запропонувати рекомендації щодо вдосконалення нормативно-правових актів, які регламентують порядок і спосіб звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні.

Об'єктом дослідження є відносини у сфері примусового виконання судових рішень та рішень інших органів, які виникають між державними, приватними виконавцями та сторонами виконавчого провадження щодо

звернення стягнення на грошові кошти боржника, як першочергового заходу примусового стягнення в межах виконавчого провадження.

Предметом дослідження є правовідносини у сфері звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні.

Емпіричними даними для дослідження є отримані результати вивчення практики примусового звернення стягнення на грошові кошти боржника у межах виконавчого провадження власної практики автора дисертації як приватного виконавця.

Методологічна основа проведення дослідження. Методологічною основою проведення цього дослідження стали філософські, загальнонаукові та спеціально-юридичні наукові методи. У дисертаційному дослідженні було використано діалектичний, логічний, історичний, порівняльно-правовий, формально-юридичний, аналітичний, системний методи, а також методи аналізу і синтезу.

Використання обраних методів дозволило об'єктивно та всебічно провести це наукове дослідження.

Емпірична база дослідження. У процесі написання дисертаційного дослідження було використано широкий спектр емпіричних, теоретичних і нормативних джерел, що забезпечило його міждисциплінарний та комплексний характер. Теоретичну основу склали наукові праці, у яких висвітлено проблеми виконавчого провадження, теорії держави і права, питання приватного права та матеріальних галузей права. Нормативно-правовою базою дослідження стали Конституція України, Цивільний процесуальний кодекс України, Закон України «Про виконавче провадження», Закон України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» та інші нормативні і підзаконні нормативно-правові акти. Окреме місце приділено міжнародним джерелам, як от Конвенія про захист прав людини і основоположних свобод, рішення Європейського Суду з прав людини, та рекомендації відповідних органів Європейського Союзу. Емпіричною базою також стали узагальнення судової практики Верховного Суду, Асоціації приватних виконавців України.

Емпіричні матеріали стали підґрунтям у формуванні науково-обґрунтованих висновків і пропозицій щодо вдосконалення вітчизняного законодавства та підвищення ефективності виконавчого провадження в Україні.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є першою у вітчизняній науці виконавчого провадження, яка викладена з призми практичної діяльності у сфері примусового виконання судових рішень та рішень інших органів. В дисертації здійснено комплексний аналіз правових проблем звернення стягнення на грошові кошти боржника у межах виконавчого провадження, як завершальної стадії юридичного процесу, а також досліджено особливості звернення стягнення на грошові кошти різних категорій боржників. У роботі обґрунтовано необхідність вдосконалення нормативно-правових актів, які визначають процедуру звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні.

Ключовими результатами дисертаційного дослідження, які репрезентують його наукову новизну, є такі концептуальні положення, теоретичні узагальнення, обґрунтовані висновки, а також розроблені на їх основі пропозиції та рекомендації:

вперше:

- запропоновано власне розуміння поняття «звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні» (це дії приватного чи державного виконавця, які вчиняються в межах виконавчого провадження, відкритого на підставі виконавчого документа про стягнення коштів, - спрямовані на примусове списання грошових коштів боржника для задоволення законних вимог стягувача);

- виокремлено основні ознаки звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні, серед яких: дія виконавця, примусовий характер, юридична підстава, суб'єктний склад, об'єкт стягнення та процесуальна форма;

- набули подальшого розвитку механізми звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні, що охоплюють не

лише списання коштів із рахунку боржника, а й вилучення готівки в останнього, стягнення коштів, які перебувають у третіх осіб;

- визначено процедуру списання «депозитних коштів», які належать боржнику у виконавчому провадженні та встановлено, що виконавець не може в будь-який момент списати кошти, які містяться на депозитному рахунку боржника, а лише в день завершення депозитного договору. Запропоновано внести зміни до «загальних правил укладення депозиту» та дозволити виконавцям списувати депозитні кошти боржника в будь-який момент, не чекаючи на день, коли закінчиться строк такого депозиту;

удосконалено:

- підходи щодо ідентифікації коштів, на які не можна звертати стягнення у виконавчому провадженні;
- запропоновано встановити, що у виконавчих провадженнях, у яких боржником є військовослужбовець арешт коштів застосовується лише у тих провадженнях, де стягувачами є фізичні особи, або коли має місце стягнення коштів, що пов'язано з відшкодуванням шкоди, завданої кримінальним правопорушенням;
- сформульовано пропозицію запровадження спеціальних захищених банківських рахунків військовослужбовцям, на які зараховуватиметься грошове забезпечення, в тому числі бойові виплати, премії, грошові допомоги і т.д. із військових частин.

набули подальшого розвитку:

- положення про правову природу грошових коштів;
- положення про правосуб'єктність суду та сторін у виконавчому провадженні.

Особистий внесок здобувача відображається у самостійному здійсненні теоретичних узагальнень, формуванні наукових висновків, розробці пропозицій стосовно вдосконалення законодавчого регулювання та рекомендацій з практичного огляду, які пропонуються до захисту. Власний науковий доробок полягає, зокрема, у виробленні нових підходів до розуміння звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому

провадженні, її процедури та законодавчих обмежень під час дії режиму воєнного стану з урахуванням практики національних судів та Європейського Суду з прав людини.

Практичне значення результатів полягає в тому, що викладені в дисертації положення, висновки та пропозиції можуть бути використані та впроваджені у:

- *Науково–дослідній діяльності* для подальшого розвитку теорії виконавчого провадження; (Акт впровадження результатів дисертації в наукову діяльність ЛьвДУВС, затверджений першим проректором Львівського державного університету внутрішніх справ Р. Строцьким від 20.11.2025 р. № 27).

- *правотворчій діяльності* для удосконалення чинного законодавства України, що регулює площину виконавчого провадження (автором розроблено та запропоновано проекти норм до Закону України «Про виконавче провадження»); (Акт впровадження результатів дисертації у законотворчій діяльності виданий народним депутатом України Є. Петруняком від 13.11.2025 року № 452/13);

- *правозастосовній практиці* (виконане дослідження дозволило сформулювати низку пропозицій, спрямованих на вдосконалення практики застосування положень Закону України «Про виконавче провадження»); (Акт реалізації результатів дисертації у практичній діяльності виданий начальником Львівського міжрегіонального управління юстиції І. Титлою від 07.11.2025 року, Акт реалізації результатів дисертації у практичній діяльності виданий головою ради приватних виконавців Львівської області П. Зореною від 03.11.2025 року, Акт реалізації результатів дисертації у практичній діяльності виданий суддею Шевченківського районного суду м. Львова О. Федорів від 12.11.2025);

- *навчальному процесі* шляхом їх використання під час розробки навчальних програм та проведення лекційних і практичних занять із дисциплін «Цивільне процесуальне право України» та «Виконавче провадження». (Акт впровадження результатів дисертації в освітній процес ЛьвДУВС, затверджений першим проректором Львівського державного університету внутрішніх справ Р. Строцьким від 20.11.2025 р. № 72).

– **Апробація матеріалів дисертації.** Результати нашого дослідження стали предметом наукової дискусії та рецензування на засіданні фахового семінару кафедри цивільно-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та правоохоронної діяльності Львівського державного університету внутрішніх справ (протокол від 02.04.2026 р. № 2).

Основні висновки та положення дисертації апробовано на таких науково-практичних заходах: науково-практичних семінарах: «Актуальні проблеми приватного права в умовах євроінтеграційних процесів в Україні (м. Львів, 11.11.2022 р., 10.11.2023 р., 31.10.2025 р.), VII International Science Conference «Present and Future: priority areas of research in scientific and education activities», February 17—19, 2025, Prague, Czech Republic.

Публікації. Ключові результати нашого дисертаційного дослідження опубліковано у 3-х статтях у науково-періодичних виданнях, які належать до затвердженого МОН переліку фахових, категорії «Б», а також – у тезах 4-х доповідей на науково-практичних заходах.

Структура дисертації зумовлена метою, завданням, об'єктом та предметом дослідження, а також авторським підходом. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які поділяються на вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертаційного дослідження становить 207 сторінку. Основний текст дисертації викладено на 135 сторінках. Список використаних джерел – на 22 сторінках, що включає 197 найменувань. Додатки до дисертації займають 11 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГРОШОВИХ КОШТІВ БОРЖНИКА ТА ЗВЕРНЕННЯ НА НИХ СТЯГНЕННЯ

1.1. Поняття грошових коштів у виконавчому провадженні

Виконуючи більшість рішень судів чи інших юрисдикційних органів, виконавці як правило, першочергово звертають стягнення на грошові кошти боржника. Такий припис навіть міститься у ч.2 ст.48 Закону України «Про виконавче провадження» від 02 червня 2016 року №1404-VIII [110], відповідно до якого стягнення за виконавчими документами звертається в першу чергу на кошти боржника у національній та іноземних валютах, інші цінності, у тому числі на кошти на рахунках боржника у банках та інших фінансових установах. Для з'ясування сутності поняття «грошові кошти», слід детально зупинитися на їх аналізі та еволюції розвитку як такої.

Доба товарного, або бартерного обміну була предвісником появи грошей. Визначальною основою становлення фінансових розрахунків були удосконалення суспільного розподілу праці, етапна спеціалізація виробництва та соціальна діяльності людини [52, с.7].

Важко точно встановити момент в історії, коли люди почали використовувати гроші. За даними істориків, ще у третьому тисячолітті до нашої ери в Стародавній Месопотамії було зафіксовано перші платежі з використанням грошей. Проте «вигляд» грошей значно змінився відтоді. Перші «гроші» були здебільшого товарами. Тобто функцію грошей довгий час виконували певні матеріальні цінності (товарогроші), які мають натуральну цінність, для прикладу: пшениця, рис, хутро, худоба та інші, а потім – благородні метали: золото та срібло [186, с. 10].

Вважається, що перші монети появились в Китаї та в країнах Близького Сходу VIII-VII ст. до н.е. Це були вбільшості мідні монети. Близько X ст. до н.е. в Ассирії почали карбувати монети із золота.

Назва «монета» пов'язана з першим монетським двором, що був заснований у Римі в 269 році до н.е. при храмі Юнони-Монети, де карбували срібні монети «нуммі» за прикладом грецьких «драхм» [45, с.21-22].

Форма монет була різноманітною. У Мексиці це були злитки міді у вигляді літери «Т»; в Індокитаї коштами були товсті мідні прути; в Північній Америці – кульки зі свинцю; в Африці підково подібні залізячки. Формою грошей в Ольвії були монети з бронзи у формі дельфінів і наконечників стріл [164, с. 9].

В перше паперові гроші з'явилися в Китаї і це було зумовлено тим, що монети були важкі і купцям незручно було перевозити великі суми в них і розплачуватися монетами під час угод, тому вони замість монет виготовляли чотирикутні пластини з шкіри оленя, на які вносили спеціальні знаки і печатку, а в IX столітті шкіру замінили на папір. Потім паперові гроші почали з'являтися в Японії, Монголії та Персії, а у XVIII столітті в Європі відбулась справжня грошова революція [21, с. 102].

У Франції випуск паперових грошей розпочався 1783 р. Наприкінці XVIII ст. емісія паперових грошей мала місце в Англії. Право випуску паперових грошей мав Віденський банк ще у 1762 р. З першу їх випуск мав тимчасовий характер, але з 1771 р. здійснювався на постійній основі. Наприкінці XVII ст. розпочалось впровадження паперових грошей у Північній Америці. В росії паперові асигнації з'явилися 1769 р., в період царювання Катерини II [20, с. 62].

За часів Київської Русі відбулось становлення Української грошової системи, оскільки гривня як грошова одиниця виникла орієнтовно в IX столітті і вже на той час була добре відома населенню. Історичні відомості підтверджують про те, що назва валюти «гривня» бере свій початок від жіночої прикраси у вигляді обруча яку виготовляли із срібла або золота, та вдягали на шию. Ці прикраси еволюцінували до слов'ян від скіфів, що раніше жили на території України. Гривня була ознакою матеріального достатку і вдягати такі прикраси могли виключно дівчата і жінки з заможних сімей [164, с.23].

За часів Київської Русі гроші називали «куни», що трактувалось як «хутро». У Київській Русі навіть у середні віки «Руська правда» часто застосовує термін «куни» що має на увазі гроші: «давать куни в рези», «кунамися викупати» тощо.

Металеві гроші використовувались в обігу й на території Київської Русі: в IX-XI ст. – вбільшості срібні, а також і золоті монети, що витіснили хутро деяких пухнастих звірів.

Прийнято вважати, що однією із перших монет які були накарбовані в Київській Русі була «гривня» - яка виливалась із срібла, мала шестикутну форму масою в ½ фунта, і поділялася: 20 ногат, 25-50 кун, 50 різан або 100 векш чи вівериць (найменша монета) [45, с.21-22].

Перша згадка про українську гривню згадується у «Повісті минулих літ», та визначається періодом IX століттям н.е. Найменування ж української валюти бере свій початок від срібних або золотих коштовностей які переважно носили на шиї або, як ще називали, «на загривку». Звідси і походить назва української валюти «гривня» [195].

У Лідійському царстві у VII ст. до н.е. з'явилися перші монети мали які вигляд шматка металу. У Київській Русі перші монети з'явилися— за князя Володимира (наприкінці X – початку XI ст.) [41, с.6].

Цікавим також є історія появи біфонів на Галичині. Так, в Україні в ході Другої світової війни діяли загони ОУН (Організації українських націоналістів), що заснував 1929 року у Відні полковник Є. Коновалець. Український визвольний рух, не маючи жодної підтримки зза кордону, змушений був розраховувати на власні сили та на допомогу українського народу. Для цього ОУН—УПА випускала власні гроші — так звані «біфони». Вони не були білетами Державної скарбниці, швидше це були облігації довготермінової позики. Першим серед біфонів є грошовий документ, датований серпнем 1941 року. Виготовлений на обгортковому папері в традиційних для ОУН червоно-чорних кольорах, і присвячений Святу зброї 31 серпня 1919 р. [32, с.120].

Пізніше, з осені 1942 року на Поліссі й Волині створюються збройні загони, які 14 жовтня об'єдналися і створили Українську повстанську армію. У деяких повстанських районах Рівненщини в обіг були введені т.зв. «партизанські гроші». Сировиною для них служили окупаційні грошові знаки емісійного банку «Україна». Спеціально виготовленими штемпелями на них проставляли написи на зразок «Слава Україні, героям слава!», «Слава Бандері!» [32, с.121].

Варто звернути увагу, що в різні періоди розвитку у нашій державі в обігу, окрім національних, були в обігу грошові кошти інших держав: у добу античності – римські і давньогрецькі монети; у литовську добу – литовські гроші; в часи правління Речі Посполитої – польські; а у радянську добу – російські рублі [17, с.21].

24 серпня 1991 року Верховна Рада тогочасної УРСР прийняла Акт проголошення незалежності України, який був затверджений постановою Верховної Ради Української РСР «Про проголошення незалежності України» від 24 серпня 1991 року №1427-XII [142].

Розбудова України як суверенної та незалежної держави викликало необхідність створення української грошової системи, яка надала б можливість українській владі самостійно управляти обігом грошових коштів та грошовим ринком з метою розвитку національної економіки [52, с.108].

З метою захисту споживчого ринку в Україні Верховна Рада України 9 вересня 1991 року проголосувала рішення про запровадження з січня 1992 року на території України в обіг купонів які можна було використовувати багато раз. Статус купоно-карбованця встановлювався як тимчасова національна валюта, яку ввели в обіг поряд з рублем колишнього СРСР на незначний перехідний період.

В Україні законодавчо було закріплено правомірність випуску Національним банком України купоно-карбованці. Законом України «Про банки і банківську діяльність» від 20 березня 1991 року №872-XII [109], Національному банку України було делеговано монопольне право на емісію національних грошей в обіг [32, с.132].

З 12 листопада 1992 року було зупинено функціонування рубля в грошовому обігу на території України на підставі Указу Президента України «Про реформу грошової системи України» від 7 листопада 1992 року №549/92 [143]. Єдиним легітимним засобом платежу в Україні став український карбованець як в готівковому так і безготівковому обігу [32, с.134].

Відповідно до Указу Президента України «Про грошову реформу в Україні» від 25 серпня 1996 року № 762/96 [118], грошова реформа в нашій державі відбувалась 2-16 вересня 1996 року. У перший же день реформи за встановленим курсом було перераховано у гривні ціни, тарифи, оклади заробітної плати, стипендії, пенсії, кошти на рахунках підприємств, установ та організацій, а також вклади громадян. З початку реформи всі видачі готівки з кас банків (у тому числі для виплати заробітної плати, пенсій та інших доходів), безготівкові розрахунки здійснювались тільки у новій національній валюті [31, с.114].

Таким чином, процес формування грошової системи України здійснювався у три етапи [80, с. 122]:

1. Січень 1992 р. – введення у готівковий грошовий обіг купонів багаторазового використання як тимчасової валюти;
2. Листопад 1992 р. – введення у безготівковий грошовий обіг українського карбованця і вихід України із зони рубля;
3. Вересень 1996 р. – введення у готівковий і безготівковий обіг гривні як національної валюти в результаті проведення грошової реформи.

Окрім цього, в Конституції України в статті 99 закріплене положення про те, що гривня є грошовою одиницею України [56]. Таку ж назву мала й грошова одиниця Київської Русі, яка була однією із високорозвинених держав тих часів (в період з X до XI століття), розташовувалась вона на території сучасної України. Таким чином, відбулася свого роду лінія зв'язку між нинішньою і колишньою українськими державами, що підтверджує закономірність відновлення держави Україна [146, с.78].

В. Б. Івасів зазначає, що гроші – це специфічний товар, який має властивість обмінюватися на будь-який інший товар, тобто є загальним еквівалентом [42, с. 17].

С. М. Остафійчук вважає, що грошові кошти – це готівка в касі підприємства, депозити до запитання, кошти на банківських рахунках, які характеризуються абсолютною ліквідністю, тобто можуть у будь-який момент бути використані для здійснення розрахунків, або обміняні на законні платіжні засоби [88, с.216].

На думку О. С. Височана грошові кошти – це кошти в касі, електронні гроші, кошти на поточних та інших рахунках у банках, які можуть бути використані у будь-який момент для проведення розрахунків в процесі здійснення господарських операцій [15].

Натомість Ф. Ф. Бутинець трактує «грошові кошти» як форму існування грошей, які використовуються як засіб обігу та платежу; грошові знаки національної валюти України – банкноти і монети, в тому числі пам'ятні та ювілейні монети, що знаходяться в обігу і є дійсними платіжними засобами [9].

В свою чергу, Верховний Суд у своїй постанові від 06.08.2025 року по справі №759/22148/24 [98] вказав, що грошові кошти – це різновид майна відповідно до Глави 13 Цивільного кодексу України.

Погоджуємося із позицією ВС, адже грошові кошти мають економічну цінність та беруть участь в цивільному обороті й тим самим відповідають всім ознакам майна.

Гроші в сучасному світі існують у трьох основних формах: готівкові кошти, безготівкові кошти й електронні гроші. [186, с.11], проте слід відмітити, що хоча й існують три різні форми грошей, але грошовий оборот тої чи іншої країни залишається єдиним, так як єдність цього грошового потоку полягає саме у виконанні одними і тими ж грошовими одиницями усіх функцій грошей.

Готівкові кошти хоча є найдавнішою формою, про що йшлося вище, однак в сучасному світі все ще не втрачають актуальності, завдяки своїй

практичності у використанні та недоступності у багатьох населених пунктах, першочергово селах, так як там здебільшого відсутній безготівковий розрахунок.

Ба більше, лєвова частка населення отримує всю або частину заробітної плати «в конверті», з метою уникнення сплати податків, переховуючи свої доходи «в тіні», що в свою чергу ускладнює (щоб не сказати – унеможлиблює) виведення з обігу готівкової форми розрахунку.

Готівкові грошові кошти, які існують у вигляді банкнот і монет, дійсно мають всі ознаки речей. Вони є предметами зовнішнього по відношенню до людини матеріального світу, здатні задовольняти потреби суб'єктів, доступні до володіння. Як речі, вони здебільшого характеризуються родовими ознаками та є замінними. Таке їх розуміння є не тільки теоретичним, а відображено й у законодавстві України. Так, у ст. 1046 ЦК України [189] вирази «грошові кошти або інші речі, визначені родовими ознаками», «передання грошей або інших речей, визначених родовими ознаками» вказують на те, що у наведеній нормі грошові кошти (гроші) віднесені до речей, визначених родовими ознаками. Той факт, що гроші трактують як різновид речей, вказує на те, що йдеться про готівкові гроші. Подібний підхід міститься і в ч. 1 ст. 1057 ЦК України [165, с.57-58].

Щодо звернення стягнення на готівкові гроші у виконавчому провадженні, то великою проблемою є доступ до них та складність виявлення останніх. Враховуючи те, що готівкові кошти на державному рівні не фіксуються та знаходяться в особистому розпорядженні боржників або третіх осіб, саме тому виконавцям важко їх виявити та в подальшому звернути стягнення. Однак, все ж існують поодинокі випадки, коли державному чи приватному виконавцю вдається виявити готівку в боржника чи то під час виїзду до нього, чи під час опису будь-якого, в тому числі рухомого майна боржника.

З метою часткового усунення наявної проблеми з виявлення виконавцями готівки у боржника слід запроваджувати на державному рівні дієві механізми для скорочення використання готівкових коштів. Так, слід

суворіше запроваджувати електронні касові апарати, посилити перевірку підприємств в частині контролю за обігом готівки, що в свою чергу зменшить виплату заробітної плати «в конверті» для працівників. Крім цього, важливим аспектом, що зможе підвищити рівень виконання судових рішень та рішень інших юрисдикційних органів є зокрема, надання на законодавчому рівні дозволу виконавцям (без будь-якого рішення суду про примусове відкривання такого сейфу) для відкривання банківських сейфів боржника, де зокрема можуть переховуватися готівкові кошти останнього.

Безготівкові гроші (грошові кошти) – це правові вимоги клієнта та кореспондуючі правам обов'язки банку, які фіксуються та обліковуються шляхом записів на рахунках у банках [165, с.58].

Безготівкові гроші – це грошові кошти на банківських рахунках, що використовуються для оплати, взаємних розрахунків за допомогою перерахувань з одного рахунку на інший [41, с.12].

Слід відмітити, що на даному етапі розвитку нашої держави безготівкові кошти намагаються максимально спростити людям життя, адже останні можуть робити фінансові операції через банківські карти, електронний переказ, користуючись онлайн-банкінгом в будь-який час де б вони не перебували, чи то вдома, чи будучи за кордоном.

Історія електронних грошей починається ще із далеких 1880-х років. Згідно дослідження О. С. Височана [16, с. 172-176] у 1887 р. (у деяких джерелах – 1888) соціаліст Едвард Белламі опублікував новелу-утопію «Погляд назад, 2000–1887» (Looking Backward, 2000–1887), в якій герой після довгого летаргічного сну прокидається в новітньому соціалістичному Бостоні. На фоні страхів перед наслідками монополізації економіки, страйків робітників середини XIX ст., Хеймаркетської справи твір мав феноменальний успіх і розійшовся мільйонними тиражами в США та Європі. Саме в ньому вперше зустрічається словосполучення «кредитна картка», розуміння якої Е.Белламі, далеке від сучасних реалій. Автор уявив утопічний світ, де в обігу немає монет, банкнот чи інших грошей. Хоча світ Белламі позбавлений операцій купівлі та продажу, люди розраховуються за допомогою «картонних

кредитних карток». Вони емітуються для усіх громадян і використовуються для придбання необхідних товарів у великих центральних складах [194, с. 227].

Згодом у 1914 р. Western Union запропонувала паперову платіжну картку, що прискорила здійсненню грошових переказів. Картка визначала клієнта та рахунок, з якого стягувалася плата за зроблений переказ [197, с. 207].

Таким чином, саме початок ХХ ст. прийнято вважати часом зародження купівельної картки (merchant card), яка, також, мала суттєвий недолік – скористатись нею можна було виключно в магазинах компанії, яка її випустила. Як зазначають Акос Рона-Тас та Аля Гусєва, «така картка була вигідною для торговельної компанії, оскільки «прив'язувала» власника до конкретного постачальника» [196, с. 65].

Необхідною передумовою розвитку електронних грошей була поява так названих віртуальних банків. У цих банках відсутні звичні атрибути банківської установи: персоналу для безпосередньої роботи з клієнтами, офісів, охорони, сховищ. Дані банки існують у глобальній мережі Інтернет у вигляді вебсторінок в Інтернеті, і є, фактично, сукупністю високотехнічного програмного забезпечення з супроводу безготівкових грошових коштів клієнта, та ефективно виконують більшу частину традиційних функцій банківських установ у фінансовому секторі у розвинутих країн світу. Віртуальні банки надають клієнтам наступні послуги: здійснюють клієнтські розрахункові операції, перекази грошових коштів, операції з депозитами, кредитування суб'єктів бізнесу, валюто-обмінні операції, продаж цінних паперів, нараховують відсотки по вкладах, здійснюють фінансові трансакції на рахунки в інших віртуальних банках, а також і на банківські рахунки в реальній банківській системі. Всі ці функції у віртуальних банках виконуються оперативніше, надійніше і на більш фаховому рівні, ніж у реальному банківському секторі [43, с.158].

У статті 15 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» від 05 квітня 2001 року №2346-III [141] містилося положення про те,

що електронні гроші – це одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі.

Однак, п. 14 ч.1 ст. 1 Закону України «Про платіжні послуги» від 30 червня 2021 року №1591-IX [140] дещо змінив визначення «електронні гроші», відповідно до якого - це одиниці вартості, що зберігаються в електронному вигляді, випущені емітентом електронних грошей для виконання платіжних операцій (у тому числі з використанням наперед оплачених платіжних карток багатоцільового використання), які приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж їх емітент, та є грошовим зобов'язанням такого емітента електронних грошей.

Очевидно, що електронні гроші дедалі більше розвиваються, адже новий Закон України «Про платіжні послуги» від 30 червня 2021 року №1591-IX [140], який замінив Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» від 05 квітня 2001 року №2346-III [141] дає розширене тлумачення поняття «електронні гроші», уточнює його та надає форми сучасності, а відтак враховує розвиток фінансових технологій та адаптується до сучасних реалій.

Звернення стягнення на цю форму грошей в практичній діяльності виконавців є найбільш ефективною, адже існуюча електронна взаємодія АСВП із банківськими установами дає можливість швидкого реагування виконавцем для накладення арешту на кошти боржника та в подальшому їх списання в рахунок погашення заборгованості.

Криптовалюта є різновидом електронних грошей. Обрання поняття «криптовалюта» пояснюється тим, що генерація та їх облік ґрунтуються на криптографічних алгоритмах забезпечення шифрування та захисту інформації (від грец. *kryptós* – прихований). Криптовалюту прийнято вважати наслідком спроб впровадження системи, результативнішої, порівняно з класичними грошовими системами, що функціонує у сучасній економіці і стиснуті рамками централізації і концентрації традиційних валют [34, с. 111].

З початку 80-х років XX століття з'являються ідеї створення криптовалют (David Chaum), реалізації яких, припали на 90-і роки XX століття (Adam Back, Hal Finney та ін.) і отримали активне продовження на початку XXI століття (Satoshi Nakamoto), створенням Біткойна та інших криптовалют [90, с. 166-167].

Термін «криптовалюта» уперше почали використовувати при появі платіжної системи «Bitcoin», розробленої японцем Сатосі Накамото, і розуміють як різновид цифрових грошей, в основі якої лежить технологія криптографії, тобто шифрування даних. Вона не має фізичної форми, а існує тільки в електронному форматі. Через те, що дане поняття є відносно новим у науковій літературі, на сьогодні не існує єдиного прийнятого підходу до його визначення. Також не існує виразних критеріїв віднесення цих новітніх платіжних продуктів до грошей. У міжнародній практиці вживають доволі різноманітні дефініції криптовалюти, наприклад її розглядають як приватні гроші, замінник грошей, електронну послугу, цифровий продукт, електронну інформацію, нематеріальну цінність, віртуальні кошти тощо [62, с. 71-81].

На думку А. В. Гончарової Криптовалюта – це цифрова (віртуальна) валюта, з одиницею «coin» (монета), яка емітується в мережі за певними принципами криптографії для забезпечення операцій та контролю створення нових монет [23, с. 40].

Законність використання віртуальної валюти залежить від багатьох факторів, зокрема місця перебування суб'єкта здійснення операцій, можливості його ідентифікації та мети використання цієї валюти. Зважаючи на це, віртуальні валюти кидають суспільству глобальні виклики, чіткий контроль над якими кожна держава повинна встановити особисто, із залученням правоохоронних органів.

Країни з передовою економікою прагнуть врегулювати електронні платежі, підпорядкувавши їх державному регулюванню, обклавши податками, та мінімізувати ризики в процесі їх застосування. Економічно вразливі країни до впровадження подібних платіжних систем не готові. Тому

більшість урядів вибрали політику нейтралітету, та не приймають будь-яких законодавчих актів щодо віртуальної валюти.

В Болівії, Еквадорі, Таїланді і В'єтнамі станом на сьогоднішній день встановлені прямі заборони щодо використання криптовалюти [172, с.335].

Країни з розвинутою економікою, в числі США, Японія, Китай, Канада узаконили обіг відповідної валюти, прийнявши відповідні нормативно правові акти законодавчо закріпили чи підкріпили правовий режим, визначили поняття Bitcoin та аналогів та як наслідок сформувалась відповідна судова практика [161, с.53].

Що до України, то перспектива узаконення криптовалюти все таки можлива. Рішенням національного координаційного центру кібербезпеки було відповідним органам влади доручено створити робочу групу для напрацювання нормативноправових пропозицій щодо регулювання цього питання, а саме: визначення державного регулятора та порядку функціонування ринку криптовалют, встановлення порядку проведення моніторингу транзакцій з використанням криптовалют, а також порядку оподаткування доходів від здійснення криптовалютних операцій відповідно до вимог законодавства України [81, с.682].

Так, криптовалюта значно відрізняється від інших форм грошей, першочергово тим, що вона не контролюється жодною державою та фінансовою установою, а відтак унеможлиблює органами державної виконавчої служби та приватними виконавцями доступ до неї, в тому числі звернення стягнення на останню.

До того ж, будь-які транзакції з криптовалютами здійснюються анонімно під псевдонімами, що унеможлиблює ідентифікацію їх власників, а відтак і накладення арешту на криптовалюту.

Враховуючи наведене, відмітимо, що особа, користуючись криптовалютою, не має значення яким її різновидом, чи всім відомим Bitcoin (BTC), чи мало відомим Solana (SOL), - фактично «убезпечує» себе від виконання рішень судів чи інших юрисдикційних органів, зокрема в частині звернення стягнення на грошові кошти боржника.

Ба більше, різновидів криптовалют існує близько тисячі та з кожним роком все більше додаються її різновиди.

Окрім цього, в сучасному світі все зручнішим стає користування криптовалютами, так як нею можна користуватися (оплачувати товари та послуги тощо) за допомогою криптогаманця, криптоплатіжних систем, криптокартки, оплати через біржі, використання криптовалюти в мобільних додатках, таких як PayPal тощо. В контексті цього, користування безготівковими коштами представлене на максимально схожому рівні із криптовалютами, адже дії з ними можна вчиняти практично однакові, в тому числі розраховуватися за допомогою мобільних додатків, проводити платежі і т.д.

З наведеного випливає, що для виконавчого провадження загалом «вигідним положенням» є те, коли боржники користуються безготівковими чи електронними коштами, адже лише тоді виконавці можуть вільно та безперешкодно звернути стягнення на них.

В контексті описаного, для глибокого розуміння порушеного питання, слід запропонувати власне визначення поняття «грошові кошти у виконавчому провадженні» в широкому та вузькому значеннях.

Так, у вузькому розумінні «грошові кошти у виконавчому провадженні» – це еквівалент вимог стягувача, розмір якого визначений у виконавчому документі на підставі якого відкрито виконавче провадження.

В широкому значенні «грошові кошти боржника у виконавчому провадженні» - це різновид майнового активу боржника, який може включати в себе готівкові кошти, безготівкові кошти, які розміщені на банківських рахунках, електронні гроші та кошти у платіжних системах, які можуть бути об'єктом стягнення і за рахунок яких може здійснюватися задоволення вимог стягувача.

До того ж, до поняття грошових коштів у виконавчому провадженні також відносяться кошти, які отримані від реалізації рухомого чи нерухомого майна боржника. Так, ці кошти після реалізації майна зараховуються на депозитний рахунок відповідного органу державної виконавчої служби або

приватного виконавця й одночасно набувають статусу грошових коштів у виконавчому провадженні.

1.2. Методологічні засади дослідження звернення стягнення на грошові кошти боржника

Наукові дослідження є формою існування та еволюції науки, вони направлені на здобуття і впровадження нових знань. Кожне наукове дослідження проводиться за характерними ознаками у певній логічній послідовності та професійними якостями дослідника. Водночас можна виділити деякі загальні підходи у проведенні наукових досліджень, які прийнято називати методологією (гр. *methodos* – спосіб, метод і *logos* – наука, знання), яка базується на досягненнях логіки, філософії, психології, наукознавства та формує методи, прийоми, засоби і способи наукових досліджень; встановлює засади, норми, особливості та алгоритми вирішення завдань; контролює дотримання певної черговості фаз, стадій і етапів проведення науково-дослідної діяльності; визначає порядок взаємодії та взаємозв'язки між формами, засобами та підходами вирішення завдань [192, с.58–59].

Починаючи ще від часів Платона, метод розглядають в тому числі як дослідження, яке є шляхом до істини. Так, метод – це теорія чи наука, форма теоретичного чи практичного відношення людини до навколишнього середовища, що має на меті отримати визначений результат.

Гносеологічно методологія етимологічно пов'язана з терміном «метод» (грецьке *metodos*) наче шляху до чогось та способу сприйняття соціальної діяльності чи соціальної взаємодії загалом [188, с.137].

Методологія виконує такі функції: 1) визначає способи здобуття наукових знань, які відображають динамічні процеси та явища; 2) спрямовує, передбачає особливий шлях, на якому досягається певна науково-дослідницька мета; 3) забезпечує всебічність отримання інформації щодо процесу чи явища, яке вивчається; 4) допомагає введенню нової інформації

до фонду теорії науки; 5) забезпечує уточнення, збагачення, систематизацію термінів і понять у науці; 6) створює систему наукової інформації, що ґрунтується на об'єктивних фактах, і логікоаналітичний інструмент наукового пізнання [191, с. 56].

Методологічні основи дослідження можна визначити як такі, що охоплюють світоглядну (концептуальну) складову і методи різного ступеня (спеціальнонауковий, загальнонауковий, спеціально-юридичний, рівень процедур і методик фактичних юридичних наукових досліджень) [38, с. 16].

На думку П. М. Рабіновича, до складу методології входять: 1) філософсько-світоглядні підходи (матеріалістичний чи ідеалістичний, діалектичний чи метафізичний, визнання чи заперечення об'єктивних соціальних, у тому числі державно-правових, закономірностей та можливості їх пізнання, здобуття істинних знань щодо них); 2) загальнонаукові методи, тобто такі, що використовуються в усіх або в більшості наук (структурний, функціональний методи, сходження від абстрактного до конкретного, формально-логічні процедури і т. ін.); 3) групові методи, тобто які застосовуються лише в певній групі наук (наприклад, тільки у суспільствознавстві застосовується метод конкретно-соціологічного дослідження); 4) спеціальні методи, тобто прийнятні для дослідження предмета лише однієї науки (наприклад, у юриспруденції – це способи тлумачення норм права, своєрідні прийоми узагальнення юридичної практики тощо) [147, с.126–127].

Будь-яке ґрунтовне наукове дослідження вимагає від автора міцного методологічного фундаменту. У сфері виконавчого провадження, зокрема в контексті звернення стягнення на грошові кошти боржника, це означає використання ряду методів, за допомогою яких можна не лише описати існуючі проблеми, але й віднайти шляхи для їх вирішення.

Методологічну основу дисертації становлять загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. Застосування методологічного плюралізму дало змогу комплексно й багатоаспектно дослідити та проаналізувати предмет

дисертації - звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні.

Для досягнення мети дисертації, яка полягає у з'ясуванні правової сутності звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні в роботі було використано діалектичний метод наукового пізнання. З використанням закону єдності логічного та історичного очевидно, що процес захисту прав фізичних та юридичних осіб слід розглядати як послідовну зміну станів, аж до стадії виконання рішення.

Діалектика забезпечує адекватне відтворення локальних подій, індивідуально-неповторних властивостей соціально-історичних процесів у контексті загальних соціальних теорій і законів [169, с.11].

Діалектичний метод вчить розглядати виконавче провадження в русі, розвитку, зміні, подоланні протиріч, кількісному і якісному взаємозв'язку, осягаючи світ таким, як він є в реальності.

Застосування вказаного методу під час дослідження звернення стягнення на грошові кошти боржника дозволяє побачити порушену проблематику як динамічний процес, який не стоїть на місці, а постійно змінюється, на що впливають потреби людей, соціально-економічні явища, воєнні дії, законодавчі зміни, судова практика тощо.

Вивчення еволюції правової природи виконавчого провадження та її складової, - звернення стягнення на грошові кошти боржника, здійснюється за допомогою історичного методу.

Так, історичний метод – це метод дослідження, заснований на вивченні виникнення, формування та розвитку об'єктів у хронологічній послідовності. Завдяки використанню історичного методу досягається поглиблене розуміння суті проблеми і з'являється можливість формулювати більш обґрунтовані рекомендації по новому об'єкту [188, с.140].

Історичний метод у виконавчому провадженні представлений в якості засобу для точного розуміння оцінки його минулого, подальшої еволюції аж до сучасного розуміння. Так, ще в далекому минулому переважний акцент робився на вилученні готівкових коштів та звернення стягнення на заробітну

плату боржника, однак через стрімкий розвиток банківської системи, безготівкових коштів та електронних грошей, в сучасних умовах, під час здійснення виконавчого провадження, такий акцент вже робиться на новітніх платіжних засобах.

В контексті цього, під час застосування історичного методу ми можемо з'ясувати чому сучасний механізм звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні виглядає саме так, та як він змінювався, набуваючи своєї сьогодишньої форми.

В науковому дослідженні було також використано методи аналізу та синтезу. Аналіз і синтез є двома невіддільними чинниками процесу наукового пізнання дійсності, використання яких сприяє виявленню причинно-наслідкових зв'язків окремих явищ. З одного боку, ці методи є протилежними, при цьому аналіз сприяє розкриттю суттєвого в явищі, а синтез завершує розкриття сутності, дає можливість показати, в яких формах це притаманне дійсності. Інакше кажучи, аналіз та синтез доповнюють один одного та утворюють діалектичну єдність. Пізнання відбувається в певній послідовності: спочатку здійснюється розчленування на складові частини, а потім глибоке вивчення суперечливих частин, вияв внутрішніх зв'язків, узагальнення, підбиття підсумків. Аналіз і синтез взаємно передбачають і обумовлюють один одного [77, с.163–164].

Аналіз — метод наукового дослідження, при якому явище структурується на складові частини [51, с.38]. Метод аналізу дозволяє вивчити нормативну складову, яка регулює сферу примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів, окремо розглянути механізм звернення стягнення на грошові кошти боржника — військовослужбовця, окремо проаналізувати особливості взаємодії виконавців із банківськими установами тощо та виявити законодавчі прогалини, неефективні норми та суперечності, які простежуються у практичній діяльності. Аналіз дозволяє з'ясувати чому певні усталені механізми не працюють належним чином, на кшталт, чому відсутність повноцінного електронного обміну з усіма учасниками виконавчого провадження призводить до затримки процесу.

Синтез — метод наукового дослідження, що спрямований на дослідження явища в цілому, шляхом об'єднання зв'язаних один з одним фрагментів у єдине ціле [51, с.38]. Результатом синтезу є абсолютно нове утворення, властивостями якого є не тільки зовнішнє поєднання властивостей компонентів, а також і результат їх внутрішньої взаємозв'язку і взаємозалежності [77, с.161]. Так, вказаний метод дозволяє на базі узагальнень вибудувати новаторські підходи та пропозиції. Для прикладу, в роботі синтез дозволяє дійти висновку, що для забезпечення справедливого балансу інтересів між сторонами виконавчого провадження необхідний інтегрований підхід, який включатиме і законодавчі зміни і повне впровадження цифрових технологій у процес виконавчого провадження загалом.

Для аналізу ефективності звернення стягнення на грошові кошти боржника як ключового інструменту виконавчого провадження в роботі застосовується метод дедукції.

Під дедукцією розуміють операцію мислення, яка зводиться до того, що нові знання виводяться на основі знань більш загального характеру, отриманих раніше шляхом узагальнення, спостереження, дослідів, практичної діяльності, тобто за допомогою індукції [86, с. 274].

За допомогою методу дедукції в роботі здійснюється перехід від загальної норми статті 129-1 Конституції України [56], згідно якої судові рішення є обов'язковим до виконання до конкретного механізму, як от: арешт коштів, примусове списання із рахунків боржника та перерахунок коштів стягувачу.

В роботі було також активно використано метод абстрагування. Зміст цього методу зводиться до того, що він надає можливість подумки відволіктись від несуттєвих, несуттєвих характеристик, ознак, зв'язків об'єкта і одночасно виділяти і фіксувати ті, що мають значення для суб'єкта пізнання [78, с.168]. Так, вказаний метод дозволив відійти від окремих деталей, наприклад, замість того, щоб аналізувати всі індивідуальні випадки стягнення боргу з військовослужбовців, було виокремлено загальну проблему, яка

пов'язана з невідповідністю чинного законодавства особливому статусу цієї категорії осіб – боржників.

Важливу роль під час дослідження питання звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні відіграє метод системного аналізу.

Загальний методологічний принцип методу системного аналізу полягає у вивченні кожного елемента системи цього зв'язку та взаємодії з іншими елементами, виявленні впливу властивостей окремих частин на систему в цілому, визначенні оптимального режиму її функціонування [188, с.140].

Розглядуваний метод дозволяє досліджувати звернення стягнення на грошові кошти боржника не самостійно (ізолювано), а як елемент цілісної системи виконавчого провадження загалом. Застосовуючи цей метод, можемо визначити місце інституту звернення стягнення на грошові кошти в структурі виконавчого провадження, та його взаємозв'язок із іншими заходами примусового виконання рішень, як от звернення стягнення на майно боржника, звернення стягнення на частку в статутному капіталі, що належить боржнику тощо.

Користуючись методом системного аналізу, можемо виявити проблемні питання в площині звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні, на кшталт, законодавчі прогалини, затримки з боку банківських установ щодо виконання постанов про накладення арешту чи зняття такого арешту. Системний аналіз також дозволяє оцінити як зміни в одній частині механізму можуть вплинути на всю систему виконавчого провадження.

В дисертації використано герменевтичний метод для глибокого аналізу та дослідження основних понять цивільного процесу. За допомогою його застосування, вдалося встановити логічні зв'язки між цими поняттями, а також розкрити їхнє змістовне наповнення та співвідношення. Так, користуючись цим методом, було не просто описано норму Закону, а й розтлумачено їхню основну мету. В роботі було досліджено, що первинні зміни, які стосувалися заборони звернення стягнення на грошові кошти

боржника у виконавчому провадженні мали на меті захистити фінансове становище громадян, були прийняті законодавцем поспішно, під впливом обставин воєнного стану, однак в підсумку, такі зміни не відповідали засадам справедливого виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів.

Під час дослідження проблематики звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні використовувався також метод узагальнення. Узагальнення – логічний процес і результат переходу від одиничного до загального, від менш загального до більш загального. Це не просто виокремлення і синтезування схожих ознак, а проникнення в сутність явища чи процесу, виокремлення єдиного в різноманітному, загального в одиничному, закономірного у випадковому, а також об'єднання за подібними властивостями або зв'язками в групи та класи. У процесі узагальнення відбувається перехід від одиничного поняття до загального, від одиничних суджень до загальних [78, с.169].

Застосування методу узагальнення дозволило проаналізувати значний обсяг нормативно-правових актів, судової практики та наукових публікацій з порушеної нами проблематики. Це дало можливість виокремити загальні закономірності та сформулювати ключові принципи, які покладені в основу інституту звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні. Замість окремого розгляду кожного конкретного випадку, було виведено загальні тенденції та визначальні риси, що сприяло створенню цілісної картини механізму примусового стягнення коштів.

В роботі також містяться елементи методу прогнозування, за допомогою якого можна передбачити потенційні наслідки запропонованих законодавчих змін. Вказаний метод виходить за межі аналізу існуючого стану речей й звертається до ймовірного майбутнього, і тим самим оцінюючи можливі наслідки тих чи інших правових змін. В дисертації було висунуто гіпотезу, про те, що повна заборона будь-яких примусових дій у межах виконавчого провадження щодо боржника-військовослужбовця може призвести до негативних наслідків, які проявлятимуться у створенні умов для навмисного ухилення боржників від виконання своїх зобов'язань перед

стягувачами. В контексті цього, застосування методу прогнозування дозволяє не просто сформулювати теоретичні рекомендації, а запропонувати практичну норму, яка буде враховувати інтереси обох сторін виконавчого провадження та зменшить ризики для правової системи нашої держави.

Серед групи емпіричних методів наукового дослідження звернення стягнення на грошові кошти боржника можна виділити: метод порівняння, описання.

Метод порівняння застосовують при вивченні комплексу однорідних об'єктів і явищ, що формують певний клас та мають суттєві особливості для зіставлення (параметри, ознаки, характеристики) [87, с.44].

Порівняти – означає зіставити перше з другим з метою пошуку їх співвідношення. За допомогою порівняння знаходять кількісні, а також і якісні параметри об'єктів. Порівняння має сенс тільки у сукупності однорідних об'єктів, що утворюють певний клас. Порівняння об'єктів у класі здійснюється за певними суттєвими для даного дослідження ознаками. При цьому об'єкти, які порівнюються за однією ознакою, можуть бути не порівнянними за іншою ознакою [77, с.157].

У сфері виконавчого провадження метод порівняння набуває особливої ваги через динамічні зміни законодавства України, а особливо режим воєнного стану вніс кардинальні зміни у функціонування системи виконавчого провадження загалом. Так, за допомогою вказаного методу наукового дослідження можна порівняти, зокрема нормативно-правові акти, діяльність органів державної виконавчої служби та приватних виконавців на території України, де ведуться активні бойові дії, та діяльність останніх, де таку бойові дії не ведуться. В дисертації було зіставлено встановлену законодавцем суму видаткових операцій у розмірі двох мінімальних заробітних плат із прожитковим мінімумом. Вказане зіставлення демонструє необґрунтованість нових законодавчих норм, оскільки встановлена сума значно перевищує розмір прожиткового мінімуму, що в свою чергу, надмірно захищає боржника та нівелює інтереси стягувача.

Описання являє собою систему процедур збору, первинного аналізу і викладу даних і їх характеристик. Як правило, з описання починається поглиблене наукове дослідження (або ж описання є його першим етапом) [77, с.157].

Використовуючи метод описання, було досліджено хронологічну картину законодавчих змін, що дозволило послідовно зафіксувати як змінювалася нормативна складова, та які наслідки були для сторін та учасників виконавчого провадження. Застосування цього методу дає змогу описати, для прикладу, унікальний статус окремих категорій осіб, як от, боржників-військовослужбовців, та відтворити недостатність та несправедливість чинного законодавства, яке регулює площину виконавчого провадження. Вказаний метод також використовується для деталізації практичних недоліків та правових колізій, наприклад, під час опису невідповідності однієї правової норми іншій.

На додаток до філософських і загальнонаукових методів, дослідження також ґрунтується на спеціальних юридичних методах.

Застосовуючи порівняльно-правовий метод, в роботі виокремили особливості нормативного регулювання звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні. Використовуючи цей метод, було проведено порівняльний аналіз норм, які діяли до запровадження режиму воєнного стану в Україні та їх чисельні зміни, що відбувалися після повномасштабного вторгнення РФ на територію України. Вказаний підхід дав змогу відстежити динаміку законодавчих змін, а також оцінити ефективність тимчасових правових механізмів.

У межах дослідження було використано формально-догматичний метод, який вважається основоположним для юридичної науки загалом, та для виконавчого провадження зокрема. Так, формально-догматичний підхід вивчає право як таке, не з'єднуючи його з політикою, економікою та іншими науками. Предметом дослідження формально-догматичного підходу в юридичній науці є право в чистому вигляді, його понятійний апарат, структура, моделі, юридична техніка. Застосування в дисертації вказаного

методу дозволило здійснити глибокий аналіз законодавства, що регулює процедуру звернення стягнення на грошові кошти боржника. За допомогою цього методу було виявлено законодавчі прогалини та суперечності, а також сформульовано конкретні пропозиції щодо вдосконалення нормативно-правового регулювання.

Використання методу тлумачення юридичних норм дозволило розкрити зміст і значення нормативно-правових актів, що регулюють процес виконавчого провадження. Завдяки цьому, було розкрито їх буквальний сенс та виявлено справжню роль у правовій системі нашої держави.

В дисертації було використано метод правових аксіом, що ґрунтується на вихідних положеннях загальної теорії права. Це дозволило визначити основні аксіоматичні положення, на яких базується процедура звернення стягнення на грошові кошти боржника, як примусового заходу. Такий підхід забезпечив системне розуміння основного місця та важливої ролі цієї виконавчої дії в цілісній системі виконавчого провадження.

1.3. Поняття і правова природа звернення стягнення на грошові кошти боржника

Звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні є ключовим механізмом, спрямованим на задоволення законних вимог стягувача з повернення належних йому коштів.

Так, О. Б. Верба вважає, що зміст виконавчого провадження полягає у забезпеченні реалізації порушених суб'єктивних прав осіб і саме тому всі кейси, пов'язані з відхиленням від нормального порядку забезпечення реалізації виконавчого документа є його невиконання і як наслідок – недосягнення завдань виконавчого провадження загалом [12, с.14].

Традиційно суттєва частина судових рішень, які підлягають примусовому виконанню державними та приватними виконавцями, полягає у стягненні коштів [85, с.17].

Слушно зауважує Н. М. Грабар, що люди у суспільстві постійно взаємодіють між собою, використовують права і свободи, й досить часто, їх права пересікаються з правами інших людей, що може бути наслідком в подальшому порушення прав когось із них. Для цього, при небажанні добровільно відновити порушене право одного суб'єкта іншим, застосовується примусове виконання рішень суду та рішень інших органів [25, с. 577].

Як правило, відповідно до принципу диспозитивності, з метою відкриття виконавчого провадження, стягувач або його представник має звернутися з відповідною заявою щодо відкриття виконавчого провадження (про примусове виконання рішення) до відповідного органу державної виконавчої служби чи приватного виконавця у письмовій формі а також надати документ, що підлягає примусовому виконанню (виконавчий документ). Також виконавець може відкрити виконавче провадження: за заявою прокурора у випадку представлення інтересів держави в суді; якщо документ який підлягає виконанню надійшов від суду у випадках, встановлених законом; у разі, надходження документа, що підлягає примусовому виконанню від Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів [14, с.242].

В контексті цього, Самарський районний суд м. Дніпропетровська у своїй ухвалі від 26.12.2023 року по справі № 206/2965/22 [180] зазначив, що на конституційному рівні закладено забезпечення державою виконання рішення суду як невід'ємної складової права кожного на судовий захист у зв'язку із внесенням Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 02 червня 2016 року № 1401-VIII [117] змін до Конституції України [56] та доповненням її, зокрема, статтею 129-1, частиною другою якої передбачено, що держава забезпечує виконання судового рішення у визначеному законом порядку.

Пунктом 7 частини 3 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження» від 2 червня 2016 року №1404-VIII [110] визначено, що

виконавець під час здійснення виконавчого провадження має право накладати арешт на кошти та інші цінності боржника, зокрема на кошти, які перебувають у касах, на рахунках у банках, інших фінансових установах, небанківських надавачах платіжних послуг та органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів (крім коштів на єдиному рахунку, відкритому у порядку, визначеному статтею 35¹ Податкового кодексу України [89], коштів на рахунках платників податків у системі електронного адміністрування податку на додану вартість, коштів на електронних рахунках платників акцизного податку, коштів на рахунках із спеціальним режимом використання, спеціальних та інших рахунках, звернення стягнення на які заборонено законом), на рахунки в цінних паперах, на електронні гроші, які зберігаються на електронних гаманцях в емітентах електронних грошей, а також опечатувати каси, приміщення і місця зберігання грошей.

В чинному законодавстві України не міститься визначення поняття «звернення стягнення на грошові кошти боржника», а лише закріплений його порядок.

Так, ст. 48 Закону України «Про виконавче провадження» від 2 червня 2016 року №1404-VIII [110] визначає, що звернення стягнення на майно (кошти) боржника полягає в арешті цього майна, вилученні (списанні коштів з рахунків) та в примусовій реалізації майна. Про звернення стягнення на майно боржника виконавець виносить постанову.

Аналізуючи вищенаведене законодавче формулювання, на перший погляд можна зрозуміти, що виконавець під час звернення стягнення на майно, виносить однойменну постанову «про звернення стягнення на майно боржника». Хоча на справді і на практиці це далеко не так. Під час звернення стягнення на майно (кошти) боржника виконавець виносить декілька різних за назвою та суттю (змістом) постанов.

Варто зауважити, що назва відповідної постанови виконавця залежить від самої стадії звернення стягнення на майно боржника у виконавчому провадженні. Для прикладу, якщо виконавець проводить виконавчу дію

арешт майна, відповідно і постанова буде називатись відповідно «постанова про арешт майна (коштів) боржника», якщо виконавець проводить вилучення майна боржника, відповідно назва постанови змінюється на «постанова про опис та арешт майна боржника». На стадії реалізації майна боржника виносяться постанови «про призначення експерта, суб'єкта оціночної діяльності...», «про передачу майна боржника стягувачу в рахунок погашення боргу» та ін.

Приходимо до висновку, що норму ст. 48 Закону України «Про виконавче провадження» від 2 червня 2016 року №1404-VIII [110] необхідно викласти в новій зрозумілій для всіх редакції... .. «Під час звернення стягнення на майно боржника виконавець виносить відповідні постанови» ...

Натомість розділ VIII наказу Міністерства юстиції України «Про затвердження Інструкції з організації примусового виконання рішень» від 02 квітня 2012 року №512/5 (далі – Інструкція) [132] вміщує в собі більш детальний порядок звернення стягнення виконавцями на кошти боржника.

Так, частина восьма розділу VIII Інструкції [132] визначає, що на кошти та інші цінності боржника, що перебувають на рахунках та на зберіганні у банках чи інших фінансових установах, на рахунках у цінних паперах у депозитарних установах, накладається арешт, про що виноситься постанова виконавця. У постанові про накладення арешту зазначається сума коштів, яка підлягає арешту, з урахуванням вимог за виконавчим документом, стягнення виконавчого збору, витрат виконавчого провадження, штрафів, накладених на боржника під час виконавчого провадження, основної винагороди приватного виконавця та вказуються реквізити рахунку, на якому знаходяться кошти, що підлягають арешту, або зазначається, що арешт поширюється на кошти на всіх рахунках боржника, у тому числі тих, що будуть відкриті після винесення постанови про арешт коштів.

Для розкриття сутності поняття «звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні» першочергово слід розкрити його ключові ознаки.

Першою ознакою є дія виконавця. Так, приватний чи державний виконавець, звертаючи стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні має вчинити діяння у вигляді дії, саме тому процес звернення стягнення на грошові кошти полягає не у бездіяльності виконавців, а власне в дії, що має активний виконавчий характер.

Другою ознакою звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні є його «примусовий характер», який проявляється в тому, що такі дії виконавцем вчиняються без врахування волі боржника.

Як слушно відмітив Д. Є. Забзалюк про те, Закон України «Про виконавче провадження» не вміщує в себе норм, які регулюють «непримусове» виконання рішень судів чи інших юрисдикційних органів у виконавчому провадженні. Натомість, Закон України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» визначає власне основи організації та діяльності суто з примусового виконання рішень органами державної виконавчої служби та приватними виконавцями, а також їхні завдання та правовий статус [35, с.47].

На думку О. Б. Верби, методом правового регулювання виконавчих процесуальних правовідносин є поєднання імперативності та диспозитивності. У виконавчому провадженні відносини влади і підпорядкування утворюють імперативний метод правового регулювання. В свою чергу, відносини влади й підпорядкування в процесі виконавчого провадження – це відносини, які виникають під час реалізації виконавцями своєї компетенції [11, с.320].

Авторкою розглядається диспозитивність як метод правового регулювання, який полягає у можливості вчинення або невчинення тих чи інших діянь особами, які беруть участь у виконавчому провадженні. Як приклад диспозитивного методу О. Б. Верба наводить: право стягувача відмовитися від виконавчого провадження в порядку п.1 ч.1 ст. 39 Закону України «Про виконавче провадження»; право боржника запропонувати види майна чи предмети для першочергової реалізації в порядку ч.5 ст.48 Закону України «Про виконавче провадження»; право сторін укласти мирову угоду в

процесі виконання рішення в порядку ч.2 ст.19 Закону України «Про виконавче провадження»; право стягувача відмовитися від отримання предметів, вилучених в боржника під час виконання рішення про передачу їх стягувач в порядку п.6 ч.1 ст.39 Закону України «Про виконавче провадження» тощо [11, с.321-322].

Однак, з цього випливає, що здебільшого право вибору (диспозитивний метод) пропонується щодо дій стягувача, проте боржнику зазвичай не надається право вибору у процесі примусового виконання рішень, а відтак, у виконавчому провадженні лідирує імперативний метод правового регулювання.

Третьою ознакою для звернення виконавцями стягнення на грошові кошти є так звана «юридична підстава», тобто виконавчий документ на підставі якого було відкрито виконавче провадження. Так, відповідно до ст. 3 Закону України «Про виконавче провадження» від 2 червня 2016 року №1404-VIII [110] існують наступні виконавчі документи: 1) виконавчі листи та накази, що видаються судами у передбачених законом випадках на підставі судових рішень, рішень третейського суду, рішень міжнародного комерційного арбітражу, рішень іноземних судів та на інших підставах, визначених законом або міжнародним договором України; 2) судові накази; 3) ухвали, постанови судів у цивільних, господарських, адміністративних справах, справах про адміністративні правопорушення, кримінальних провадженнях у випадках, передбачених законом; 4) виконавчі написи нотаріусів; 5) спеціальні виписки з Реєстру аграрних нот, що генерується за допомогою програмно-технічних засобів Реєстру аграрних нот виключно для звернення стягнення за аграрною нотою; 6) посвідчення комісій по трудових спорах, що видаються на підставі відповідних рішень таких комісій; 7) постанови державних виконавців про стягнення виконавчого збору, постанови державних виконавців чи приватних виконавців про стягнення витрат виконавчого провадження, про накладення штрафу, постанови приватних виконавців про стягнення основної винагороди; 8) постанови органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про

адміністративні правопорушення у випадках, передбачених законом; 9) рішення інших державних органів, рішення (актів) Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку та рішення Національного банку України, які законом визнані виконавчими документами; 10) рішення Європейського суду з прав людини з урахуванням особливостей, передбачених Законом України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини", а також рішення інших міжнародних юрисдикційних органів у випадках, передбачених міжнародним договором України; 11) рішення (постанови) суб'єктів державного фінансового моніторингу (їх уповноважених посадових осіб), якщо їх виконання за законом покладено на органи та осіб, які здійснюють примусове виконання рішень; 12) рішення Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю або Аудиторської палати України, які законом визнані виконавчими документами; 13) рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення про застосування заходів реагування у вигляді штрафу.

Виконавчий документ видається стягувану після набрання відповідним рішенням законної сили.

Як зазначає Л. В. Мелех, що законна сила судового акту являє собою правовий зв'язок юридичної дії і остаточності, що утворюють для сторін правові наслідки, пов'язані із зміною прав та обов'язків, а також ті, що забезпечують визначеність встановлених й захищених судом матеріальних та процесуальних прав і обов'язків [74, с. 505].

Термін «виконавчий документ» на законодавчому рівні не визначений, а лише в статті 3 Закону України «Про виконавче провадження» [110] визначений перелік цих документів, на підставі яких може бути відкрито виконавче провадження.

Як вірно зазначає Д. Є. Забзалюк, що усі юрисдикційні акти є документами та є підставою виконання, проте не усі вони є підставою для примусового виконання, та в свою чергу, не є виконавчими документами. Як приклад, автор наводить рішення Міжнародного комерційного арбітражу та третейського суду, які не є виконавчими документами та за вказаними

рішеннями можливе тільки добровільне виконання. Та у випадках, коли боржник відмовився від добровільного виконання таких рішень, стягувач вправі домогтися виконання їх у примусовому порядку шляхом звернення до державного суду, одержавши виконавчий документ. Після чого, стягувачу необхідно пред'явити виконавчий документ до виконання, що й буде підставою для відкриття виконавчого провадження з примусового виконання таких рішень [36, с. 447].

В контексті цього, Д. Є. Забзалюк вказує, що виконавчим документом є винесений судом чи іншим передбаченим законодавством органом юрисдикційний акт, який відповідає всім обов'язковим вимогам, вміщує в себе відомості про присудження, підтверджує наявність законодавчих підстав і умов для порушення виконавчого провадження і є обов'язковим до виконання для всіх [36, с. 447].

Л. В. Мелех зазначає, що словосполучення «судове рішення» на відміну від поняття «рішення суду», включає в тому числі й ухвали суду, законодавець не відкидає можливість застосування положень законодавчих актів до процедури виконання ухвали, але одночасно обумовлює необхідність виокремлення особливого інституту норм, якими би здійснювалося регламентування процедури виконання вказаної категорії судових актів [76, с.135].

На думку Н. М. Грабар, для того, щоб у стягувача виникло право на звернення до органів державної виконавчої служби чи приватних виконавців, йому слід в суді отримати виконавчий лист та вже після цього можна звертатися із заявою та цим виконавчим документом до органів державної виконавчої служби чи приватних виконавців із відповідним клопотанням про примусове виконання рішення суду.

Автор зазначає, що підставою відкриття виконавчого провадження й примусове виконання рішення суду є подача заяви і виконавчого листа стягувачем чи його представником до державного чи приватного виконавця [26, с. 289].

Законодавством також передбачено можливість отримання дублікату виконавчого документу та пред'явлення його до виконання до органів державної виконавчої служби чи приватних виконавців.

З цього приводу Л. Л. Тарасенко зазначає, що дублікат – це документ, який видається замість втраченого оригіналу та має силу первісного акту, а тому стягувач, коли заявляє вимогу про видачу дублікату, повинен довести втрату оригіналу виконавчого документа. В свою чергу, оригінал виконавчого документу вважається втраченим тоді, коли його було загублено, вкрадено, знищено чи істотно пошкоджено, що унеможливило виконання такого виконавчого документу [168, с.706].

Однак, підставою для звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні є наявність відкритого виконавчого провадження ініційованого на основі виконавчого документа, резолютивна частина якого сформульована наступним чином: «Стягнути з...» чи «Звернути стягнення на грошові кошти...».

Н. М. Грабар зазначає, що відкриття виконавчого провадження – це юридичний факт, який тягне за собою настання цивільно-процесуальних відносин між всіма суб'єктами виконавчого провадження, в тому числі посадових та службових осіб органів державної виконавчої служби та приватних виконавців. Лише з моменту відкриття виконавчого провадження державні чи приватні виконавці можуть вчиняти будь-яку процесуальну діяльність [26, с. 290-291].

Так, виконуючи виконавчі документи зобов'язального характеру, на кшталт «Зобов'язати Особа1 сплатити кошти...», виконавці не можуть звертати стягнення на грошові кошти боржника, оскільки ст. 63 Закону України «Про виконавче провадження» від 02 червня 2016 року №1404-VIII [110] регламентує порядок виконання рішень немайнового характеру, за якими боржник зобов'язаний вчинити певні дії або утриматися від їх вчинення, відповідно до якого санкцією за невиконання такого характеру рішень є накладення виконавцем штрафів та надсилання до органів досудового розслідування повідомлення про вчинення боржником

кримінального правопорушення. При виконанні виконавчих документів зобов'язального характеру виконавець крім заходів визначених ст. 63 Закону України «Про виконавче провадження» від 02 червня 2016 року №1404-VIII [110], має право у відповідності до п.19 частини третьої ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження» від 02 червня 2016 року №1404-VIII [110] у разі ухилення боржника від виконання зобов'язань покладених на нього судовим рішенням, звернутись до суду за встановленням тимчасового обмеження у праві виїзду боржника за межі України до моменту виконання зобов'язань. Тобто поведінка виконавців при виконанні рішень немайнового характеру обмежена та чітко окреслена законодавчими рамками, які на практиці не є дієвими.

Погоджуємося з думкою М. О. Фесик, - приватної виконавиці виконавчого округу м. Києва про те, що інститут притягнення до кримінальної відповідальності боржника – фізичної особи або директора юридичної особи в порядку ст. 382 ККУ не є дієвим, оскільки ця категорія справ не має пріоритетного значення для розслідування в межах кримінального провадження та сприймається працівниками поліції як формальна процедурна дія виконавця в межах цивільно-правових відносин [183, с. 180]. Так, законодавчо передбачені можливості для виконання рішень майнового характеру є більш дієвими та різноманітними, що дозволяє в кожному конкретному випадку застосовувати самі ті, які створять дискомфорт для боржника та, в свою чергу, такі умови, що дозволять виконати рішення фактично, в повному обсязі.

Саме тому, підставою для звернення стягнення на грошові кошти боржника має бути не будь-який виконавчий документ, а лише той, в якому орган чи особа, які його видали, чітко перебачили про майновий його характер та про стягнення власне коштів.

Четвертою ознакою звернення стягнення на грошові кошти боржника є «суб'єктний склад», який включає в себе щонайменше трьох осіб: боржника (фізична чи юридична особа, з коштів якої здійснюється звернення стягнення), стягувача (фізична чи юридична особа, на чию користь

здійснюється таке звернення стягнення) та органи примусового виконання, - приватні та державні виконавці, діяльність яких регламентується Законом України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» від 02 червня 2016 року №1403-VIII [139]. Так, відповідно до ст.1 цього Закону [139], примусове виконання судових рішень і рішень інших органів (посадових осіб) (далі - рішення) покладається на органи державної виконавчої служби та у визначених Законом України «Про виконавче провадження» випадках - на приватних виконавців. Слід відмітити, що без участі приватного чи державного виконавця, стягувач самостійно не може звернути стягнення на грошові кошти боржника у межах виконавчого провадження, а відтак й відкрити виконавче провадження також можуть лише особи, які мають спеціальний доступ до АСВП.

Однак, ст.14 Закону України «Про виконавче провадження» від 02 червня 2016 року №1404-VIII [110] суб'єктний склад визначає дещо по-іншому. Так, відповідно до цієї норми, учасниками виконавчого провадження є виконавець, сторони, представники сторін, прокурор, експерт, спеціаліст, перекладач, суб'єкт оціночної діяльності - суб'єкт господарювання, особи, права інтелектуальної власності яких порушені, - за виконавчими документами про конфіскацію та знищення майна. Для проведення виконавчих дій виконавець за потреби залучає понятих, працівників поліції, представників органів опіки і піклування, інших органів та установ.

Трактуючи норму статті 14 Закону України «Про виконавче провадження» від 02 червня 2016 року №1404-VIII [110], в літературі склалось доволі багато підходів до класифікації учасників виконавчого провадження.

І. Л. Булик пропонує розділити всіх суб'єктів виконавчого провадження на такі групи: владні органи, що здійснюють виконання; особи, які у виконавчому провадженні; особи, які сприяють виконавчому провадженню [7, с. 57–58]. До першої групи він відносить виконавця державного чи приватного, до другої групи включає сторони та представників сторін, до третьої групи – осіб, які не мають юридичної та

іншої зацікавленості у виконавчому провадженні, що залучаються до виконання специфічних обов'язків (перекладач, поняті, зберігачі майна).

С. Я. Фурса вважає, що в основу класифікації суб'єктів виконавчого процесу має бути покладений критерій інтересу, який є об'єктивним і завдяки якому ми маємо змогу класифікувати суб'єктів на певні групи. Зокрема, державний виконавець має державний інтерес, він повинен бути неупереджений при вчиненні виконавчих дій. У другої групи осіб, які беруть участь у виконавчому провадженні, цей інтерес особистий, наприклад сторони, або суспільний чи інший інтерес, зокрема представники. До третьої групи відносять осіб, які залучаються до проведення виконавчих дій, у яких ніякого інтересу не повинно бути, бо ці особи є неупередженими у процесі здійснення виконавчих дій [185].

М. В. Ковалів та В. С. Боровікова пропонують класифікувати на такі види: орган або посадова особа, яка видала виконавчий документ; суд; органи примусового виконання; особи, на підставі наданих законом повноважень безпосередньо виконують вимоги, які містяться у виконавчому документі – державні та приватні виконавці; особи, які беруть участь у виконавчому провадженні (сторони; особи, які діють у виконавчому провадженні від свого імені, але в чужому інтересі (наприклад, прокурор); особи, на права та обов'язки яких може вплинути виконавче провадження (наприклад, особа, у якої перебуває майно) боржника, дебітори боржника); особи, які сприяють виконавчому провадженню [49, с.25].

Погоджуємося із І. Л. Булик про те, що класифікувати суб'єктів виконавчого процесу також можна за ступенем обов'язковості участі у процесі. До першої групи слід віднести суб'єктів, які обов'язково беруть участь у виконавчому провадженні, тобто це ті суб'єкти, без яких вчинення виконавчих дій неможливе. Ними є державний виконавець, приватний виконавець, та сторони виконавчого провадження. До суб'єктів другої групи слід віднести осіб, участь яких у провадженні є необов'язковою, тобто факультативною, однак залежно від обставин

виконавчого провадження, специфіки його вчинення тощо участь цих осіб має істотне значення для повноти та об'єктивності вчинюваних виконавчих дій. Це так звані особи, які залучаються до проведення виконавчих дій. До них слід віднести: перекладача, експерта, спеціаліста, спеціалізовані організації, понятих та інших. За підставами залучення у процес, суб'єкти виконавчого провадження поділяються на первинні, які вступають у процес за законом або за власною ініціативою: а) державний виконавець; б) сторони та їх представники. І вторинні, які залучаються у процес лише за ініціативою первинних суб'єктів: а) перекладач; б) експерт; в) спеціаліст; г) спеціалізовані організації; д) поняті; е) зберігач майна та інші [7, с.57].

Як слушно зауважив М. В. Ковалів, що у чинному законодавстві, яке регулює площину виконавчого провадження відсутні спеціальні поняття правоздатності та дієздатності, проте Закон України «Про виконавче провадження» передбачає умови та порядок участі сторін виконавчого провадження та їх представників, у тому числі й неповнолітніх осіб. Закон України «Про виконавче провадження» дозволяє вступати в статус стягувача у виконавчому провадженні будь-якій особі, яка загалом може бути суб'єктом права (юридична особа, громадянин, Україна, місцеві органи, громадське об'єднання, яке не є юридичною особою).

Автором зазначено, що стягувачем у виконавчому провадженні може бути той, хто відповідно до процесуального законодавства може бути позивачем (заявником) в суді та має цивільну процесуальну правоздатність [48, с.25-26].

Так, суб'єктний склад в контексті звернення стягнення на грошові кошти боржника в кожному конкретному випадку є різним, подекуди, щоб виконати рішення в повному обсязі достатньо наявність «мінімального суб'єктного складу», наприклад, виконавець, сторони та банківська установа, яка фактично накладає арешт на кошти, списує їх та фізично знімає такий арешт з коштів. Проте, кожне виконавче провадження є індивідуальним, та

для того, щоб стягувач отримав бажане згідно виконавчого документа слід проводити різні та далеко не типові виконавчі дії. В такому разі, суб'єктний склад є значно більшим, можуть залучатися, на кшталт, підприємство, установа чи організація в якій отримує доходи боржник, Пенсійний фонд України, платіжна система, треті особи, в яких перебувають кошти боржника, податкові органи, органи соціального захисту населення тощо.

В контексті виконання ухвал суду, Л. В. Мелех зазначає, що правосуб'єктність учасників господарського та цивільного процесів на стадії виконання ухвали суду є близькою до цивільної чи господарської процесуальної правосуб'єктності учасників судового розгляду справи, проте включає власні специфічні ознаки. Вказане авторкою обґрунтовується, дивлячись на надані цивільно-процесуальні права та обов'язки учасникам виконання ухвали [75, с. 474].

На тлі цього, пропонуємо класифікувати склад учасників звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні за мірою необхідності їхньої участі на постійні та факультативні (змінні). До першої «постійних» відносяться органи примусового виконання, боржник та стягувач, в свою чергу до «факультативних (змінних)» відносимо всіх інших суб'єктів, таких як банківські установи, небанківські установи, платіжні системи, підприємства, установи та організації, які виступають роботодавцями боржника – фізичної особи, та ін.

П'ятою ознакою звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні є «об'єкт стягнення». Вочевидь, об'єктом звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні виступають самі кошти, які можуть виражатися в якості готівкових коштів, безготівкових коштів та електронних грошей.

Законодавцем у статті 73 Закону України «Про виконавче провадження» від 2 червня 2016 року №1404-VIII [110] визначено перелік коштів, на які не може бути звернено стягнення. Однак, у постанові ВС КЦС від 03.02.2021 року у справі №756/1927/16-ц [95] зроблено висновок про те, що кошти, після зарахування на рахунок отримувача є його власністю та

втратили свій цільовий статус (пенсії, соціальних виплат) та в свою чергу набули статус вкладу. Виконавець може накладати арешт на будь-які кошти боржника, крім тих, на які звертати стягнення заборонено законом, та обов'язок щодо встановлення рахунку боржника зі спеціальним режимом покладається на банківську установу.

Враховуючи наведене, виконавці мають накладати арешт на всі рахунки боржника без попереднього встановлення який рахунок та які саме кошти на ньому знаходяться.

20 квітня 2022 року з прийняттям Великою Палатою Верховного Суду нової постанови у справі №756/8815/20 [94], порядок звернення стягнення, встановлений постановою ВС КЦС від 03.02.2021 року у справі №756/1927/16-ц [95] частково втратив свою актуальність. Так, згідно постанови від 20.04.2022 року у випадку, коли на стадії накладення арешту на грошові кошти боржника - фізичної особи, що знаходяться на рахунку боржника та є заробітною платою боржника, виконавцю не вдалося виявити правову природу (статус) цих грошових коштів як коштів, на які накладення арешту заборонено законом, тоді арешт на такі грошові кошти підлягає зняттю на підставі відповідного повідомлення банку або заяви боржника з наданням ним відповідних документів на підтвердження цього та/або за результатами перевірки зазначених звітів.

Для боржника надання вищевказаних підтверджуючих документів є процесуальною можливістю відновити свої права, порушені у зв'язку накладенням незаконного арешту, а для виконавця зняття такого арешту є здійсненням повноважень для усунення спричинених негативних наслідків. Однак це не виключає зобов'язання банку при виконанні приписів державного та/або приватного виконавця окремо від боржника повідомити виконавця про неможливість накладення арешту на грошові кошти боржника у зв'язку з заборонаю встановленою законом, саме такого висновку дійшла Велика Палата Верховного Суду від 19 травня 2020 року у справі № 905/361/19 [93].

Згодом Верховний Суд у своїй постанові від 18.07.2023 року по справі №754/385/16 [97] вкотре змінив позицію щодо арешту рахунків боржника на які зараховуються кошти з цільовим призначенням, зазначивши, що виконавець не повинен чекати повідомлення банківської установи, а за наявною у нього документально підтвердженою інформацією про цільове призначення грошових коштів, зобов'язаний вчинити дії, передбачені законом щодо зняття арешту із рахунку боржника.

Велика Палата Верховного Суду у постанові від 20.04.2022 у справі № 756/8815/20 [94] також дійшла висновку про те, що накладення арешту на кошти, що складають заробітну плату боржника після здійснення утримань із неї за виконавчими документами та понад встановлений законом розмір для відрахувань із заробітної плати, є надмірним тягарем для боржника та порушенням його прав на одержання винагороди за працю та достойні умови життя. Тому не може бути накладений арешт на кошти, що складають заробітну плату боржника після фактичного здійснення утримань із неї за виконавчими документами та на усі кошти заробітної плати боржника поза межами дозволених законом розмірів відрахувань із такої заробітної плати, а якщо такий арешт накладений, то він має бути знятий. При цьому на кошти, що знаходяться на рахунках та які не є коштами, що складають заробітну плату, таке обмеження не розповсюджується.

Так, Європейський суд з прав людини у своєму рішенні «Серявін та інші проти України» від 10 лютого 2010 року [158] вказав, що згідно з його усталеною практикою, яка відображає принцип, пов'язаний з належним здійсненням правосуддя, у рішеннях судів та інших органів з вирішення спорів мають бути належним чином зазначені підстави, на яких вони ґрунтуються. Хоча пункт 1 статті 6 Конвенції зобов'язує суди обґрунтовувати свої рішення, його не можна тлумачити як такий, що вимагає детальної відповіді на кожен аргумент. Міра, до якої суд має виконати обов'язок щодо обґрунтування рішення, може бути різною в залежності від характеру рішення.

Слід відмітити, що на законодавчому рівні досі не врегульоване питання щодо арешту коштів, а відтак звернення стягнення на них як от рахунки для зарахування заробітної плати чи інших коштів із цільовим призначенням.

В контексті цієї ознаки, - майно, в тому числі рухоме та нерухоме, частка в статутному капіталі товариства, цінні папери тощо, не може бути об'єктом звернення стягнення на грошові кошти через відмінну процедуру звернення стягнення на них. Про поняття «грошових коштів» йшлося у п. 1.1.

Шостою ознакою звернення стягнення на грошові кошти боржника є «процесуальна форма». Відповідно до ст. 48 Закону України «Про виконавче провадження» від 2 червня 2016 року №1404-VIII [110], про звернення стягнення на майно боржника виконавець виносить постанову. Тобто законодавцем чітко визначено документ, який виноситься та приймається приватним чи державним виконавцем в межах виконавчого провадження для арешту коштів. Так, постанова виконавця про арешт коштів має містити обов'язкові реквізити, такі як назва виконавчого документа, на підставі якого відкрито виконавче провадження, інформація про сторони виконавчого провадження (боржника та стягувача), включаючи прізвище, ім'я та по батькові, дату народження, ідентифікаційний код та адресу проживання (у разі, якщо боржник та/або стягувач, - фізична особа), або найменування, код ЄДРПОУ та адресу місцезнаходження (у разі, якщо боржник та/або стягувач, - юридична особа), вказівка на конкретні рахунки або вказівка на всі рахунки боржника, розмір заборгованості, в межах якого накладається арешт на кошти боржника та вказівка на банківські установи, які повинні виконати постанову виконавця.

Слід відмітити, що така постанова приватного чи державного виконавця породжує за собою певні юридичні наслідки як от, - банки чи інші фінансові установи зобов'язані негайно виконати постанову, арештувати та списати грошові кошти боржника, а боржник в свою чергу, втрачає можливість користуватися та розпоряджатися арештованими коштами.

Таким чином, ознака процесуальної форми відіграє вагомую роль в гарантуванні дотримання всіх прав та законних інтересів сторін виконавчого провадження та вважається найважливішою складовою процедури звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні.

Проаналізувавши ключові ознаки звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні, можна запропонувати наступне визначення поняття.

Звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні – це дії приватного чи державного виконавця, які вчиняються в межах виконавчого провадження, відкритого на підставі виконавчого документа про стягнення коштів, - спрямовані на примусове списання грошових коштів боржника для задоволення законних вимог стягувача.

У межах цього питання, Запорізький апеляційний суд у своїй постанові від 23 травня 2023 року у справі №336/518/23 [104] частково надав визначення звернення стягнення на грошові кошти, зазначивши, що арешт є початковою та окремою стадією провадження щодо звернення стягнення на майно боржника і являє собою сукупність заходів, що передбачають як наслідок обмеження в праві розпорядження майном, на яке накладається арешт. При цьому виконавець за відсутності відомостей про майно, повідомлених кредитором повинен самостійно здійснити заходи для виявлення такого майна, у тому числі грошових коштів, що знаходяться на банківських рахунках, і перед накладенням арешту на майно (кошти) боржника повинен отримати відомості про наявність у боржника відповідного майна та коштів, зокрема щодо коштів на банківських рахунках відомості про володільця рахунку, номеру, виду рахунку, суми коштів, що зберігаються на ньому. Саме наявність таких даних дозволяє виконавцю здійснити арешт коштів, що знаходяться на банківських рахунках у відповідності до статті 18 Закону № 1404-VIII та розділу VIII Інструкції.

На думку М. Горобенка, стягнення коштів це один із заходів примусового виконання рішень, виконавча дія, яку вчиняє орган державної виконавчої служби в особі виконавців або приватний виконавець, який

полягає в арешті коштів боржника на рахунках у банківських установах у національній та/або іноземній валюті в сумі, необхідній для погашення боргу з подальшим списанням коштів з рахунків. На думку автора, арешт коштів боржника в цілому існує не для того, щоб обмежити в чомусь боржника або завдати йому певного дискомфорту, а для того, щоб швидко та ефективно виконати рішення суду [24, с.110].

Додатково зазначимо, що звернення стягнення на грошові кошти боржника не включає в себе інститут звернення стягнення на доходи боржника, так як йому притаманна специфічна процедура, від'ємна від звернення стягнення на грошові кошти боржника.

Щодо звернення стягнення на грошові перекази боржника, то зазначимо, що законодавство не завжди йде «нова в ногу» із стрімким розвитком науки та інших сфер, які покращують життєвий рівень людей, а як правило «відстає». Не можемо виключити й законодавчу сферу виконавчого провадження, так як в державі відсутнє правове регулювання звернення стягнення на грошові перекази, які виплачуються готівкою, наприклад в ТОВ «Нова Пошта» [69, с. 148].

В контексті цього, в чинному законодавстві нашої Вітчизни відсутня юридична природа звернення стягнення на грошові перекази, що здійснюють боржники за виконавчими провадженнями, а це в свою чергу створює умови останнім ухилятися від виконання рішень суду чи інших юрисдикційних органів.

Висновки до розділу 1

Грошові кошти у виконавчому провадженні у вузькому значенні можна розглядати як еквівалент вимог стягувача, розмір якого визначений у виконавчому документі на підставі якого відкрито виконавче провадження. Водночас в широкому значенні, - це різновид майнового активу боржника, який може включати в себе готівкові кошти, безготівкові кошти, які розміщені на банківських рахунках, електронні гроші та кошти у платіжних

системах, які можуть бути об'єктом стягнення і за рахунок яких може здійснюватися задоволення вимог стягувача.

Звернення стягнення на безготівкові кошти, які знаходяться на банківських рахунках боржника, в практичній діяльності виконавців є найбільш ефективною, адже існуюча електронна взаємодія АСВП із банківськими установами забезпечує можливість швидкого реагування виконавцем для накладення арешту на кошти боржника та в подальшому їх списання в рахунок погашення заборгованості.

Методологічну основу роботи становлять загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. Застосування методологічного плюралізму дало змогу комплексно й багатоаспектно дослідити та проаналізувати предмет дисертації - звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні.

В роботі було використано наступні загальнонаукові методи: діалектичний, історичний, аналізу та синтезу, дедукції, абстрагування, системного аналізу, герменевтичний, узагальнення, прогнозування, порівняння та описання; спеціальні юридичні методи: порівняльно-правовий, формально-догматичний, тлумачення та правових аксіом.

Звернення стягнення на грошові кошти боржника характеризується низкою ознак, серед яких: дія виконавця, примусовий характер, юридична підстава, суб'єктний склад, об'єкт стягнення та процесуальна форма. Наявність кожної ознаки є обов'язковою для застосування виконавцем цієї виконавчої дії.

В чинному законодавстві нашої держави не міститься визначення поняття «звернення стягнення на грошові кошти боржника», а передбачена лише процедура такого звернення.

Звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні можна розглядати як дії приватного чи державного виконавця, які вчиняються в межах виконавчого провадження, відкритого на підставі виконавчого документа про стягнення коштів, - спрямовані на примусове

списання грошових коштів боржника для задоволення законних вимог стягувача.

РОЗДІЛ 2. ЗВЕРНЕННЯ СТЯГНЕННЯ НА ГРОШОВІ КОШТИ БОРЖНИКА ЯК ЗАХІД ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ РІШЕННЯ

2.1. Загальні правила звернення стягнення на кошти боржника

Теоретична і практична значущість правил звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні є безсумнівною для науковців та практиків, позаяк їх точне з'ясування та встановлення сприятиме швидкому, повному та своєчасному виконанню рішень судів та інших юрисдикційних органів.

Загальними правилами звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні є правила, які поширюються на всі, без винятку, випадки, та в кожному конкретному виконавчому провадженні виконавцем вчиняються аналогічні або схожі виконавчі дії з метою звернення стягнення на кошти боржника.

Залежно від джерела стягнення, включаючи банківські рахунки боржника, заробітну плату або інші доходи, правила та процедури звернення стягнення на них також можуть бути специфічними. Вибір виконавцем джерела стягнення залежить від кожного виконавчого провадження індивідуально, в тому числі поведінки боржника, його майнового стану, суми, яка підлягає стягненню згідно виконавчого документа тощо.

У юридичній природі виконавчого провадження загалом існує декілька варіантів щодо звернення стягнення на грошові кошти боржника. По-перше, найбільш поширеною в сучасному світі є практика зберігання фізичною чи юридичною особою грошових коштів на банківських рахунках. По-друге, боржники, як правило, володіють готівкою, що також може виступати предметом звернення стягнення у процесі примусового виконання рішень. По-третє, не частими, проте є випадки, коли кошти боржника у виконавчому провадженні можуть знаходитися на балансі в третіх осіб. Та, по-четверте, кошти можуть зберігатися в банківській скриньці (індивідуальному сейфі),

коли боржник попередньо уклав договір із відповідною банківською установою.

Найперше необхідно дослідити зміст зальних правил звернення стягнення на кожен можливий варіант зберігання боржником грошових коштів і з'ясувати чи існують специфічні правила при вчиненні таких виконавчих дій.

Відповідно до ст. 48 Закону України «Про виконавче провадження», звернення стягнення на майно боржника полягає в його арешті вилученні (списанні коштів з рахунків) та примусовій реалізації. Про звернення стягнення на майно боржника виконавець виносить постанову [110].

Слід розпочати із найбільш поширеного варіанту звернення стягнення на грошові кошти боржника, - списання їх із банківських рахунків.

Якщо вести мову про звернення стягнення на майно, то обов'язковою передумовою вважається виявлення та розшук майна боржника як зобов'язаної особи, на яке можна звернути стягнення у виконавчому провадженні. На відміну від початкового етапу звернення стягнення на грошові кошти боржника, для того, щоб звернути стягнення на майно останнього, виконавцю слід через різні джерела отримати інформацію про зареєстроване за боржником будь-яке майно. Проте, під час арешту коштів боржника, виконавцю варто уникати передумови звернення до банківських установ з метою повідомлення про наявність відкритих рахунків конкретного боржника та номери таких банківських рахунків, так як час, витрачений виконавцем на встановлення того, в якій банківській установі та які рахунки відкриті у боржника, призведе до ускладнення (щоб не сказати – унеможливлення) виконання рішення. До того ж, з'ясування та збирання виконавцем такої інформації в банках можливе лише після відкриття виконавчого провадження, в протилежному випадку - відсутня підстава для звернення останнього. Саме тому, першим загальним правилом слід вважати «не звернення виконавця до банківських установ, з метою з'ясування чи є боржник клієнтом того чи іншого банку».

Деякі банки, отримавши постанову виконавця про арешт коштів боржника, телефонують своєму клієнту, та повідомляють, що зараз здійснюватиметься фізичне накладення арешту на його рахунки. В умовах сьогодення, де переважно-таки кожен має додаток свого банку в смартфоні, за лічені хвилини, в той час, як банк технічно накладає арешт, боржник може здійснити перерахування своїх коштів іншому члену сім'ї чи будь-якій третій особі. Без перебільшення, така «вислуга банку перед своїм клієнтом» ставить в загрозу невиконання рішень судів чи інших юрисдикційних органів. Окрім цього, такі банківські установи будуть телефонувати боржнику із повідомленням того, що надійшла вимога виконавця про надання інформації, чи такий боржник є клієнтом відповідного банку. Та, відповідно боржник матиме достатньо часу, щоб вчинити всі дії, спрямовані на наступне невиконання цього рішення, а відтак виведення коштів із рахунку в цьому банку. Тому, дотримання виконавцями першого правила, мінімізувати недопущення зловживання боржником своїх прав та невиконання покладених на нього обов'язків, та сприятиме швидкому та більш ефективному виконанню рішення.

З цього приводу Д. Є. Забзалюк відмітив, що в чинному законодавстві нашої держави, банкам та іншим фінансовим установам відводиться особлива роль у виконавчому провадженні, на що вказує детальне нормативне регулювання багатьох аспектів виконавчого провадження, до яких залучені ці установи. Банки є потрібними учасниками виконавчого провадження через свою юридичну природу, так як мають справу з грошовими коштами, які знаходяться на рахунках і вкладах фізичних і юридичних осіб та за рахунок яких можливе виконання покладених на боржника зобов'язань.

Участь банків та інших фінансових установ в процесі виконавчого провадження зумовлена самим характером виконавчих дій і заходами примусового виконання, які застосовують органи державної виконавчої служби та приватні виконавці для виконання тих чи інших рішень. Водночас, здебільшого, вимоги виконавчих документів полягають у стягнення певних

грошових сум, які можуть знаходитися на банківських рахунках боржника [35, с.47].

Натомість, другим правилом у процедурі звернення стягнення на грошові кошти боржника слід вважати винесення виконавцем постанови про арешт коштів боржника та скерування її до всіх банківських установ для виконання.

Виконавець, виносячи будь-яку постанову, формує за допомогою АСВП до неї супровідний лист, що стосується також й постанови про арешт коштів боржника. Зміст тексту супровідного листа до постанови про арешт коштів звучить наступним чином: «.... виконавець, керуючись статтями 18, 48 Закону України «Про виконавче провадження», статтею 59 Закону України «Про банки та банківську діяльність» надсилає для виконання постанову про арешт коштів боржника...». Зміни цього тексту відбулися у 2023 році програмою АСВП, та до внесення таких змін додатково містився абзац із таким текстом: «Керуючись статтею 18 Закону України «Про виконавче провадження», статтею 62 Закону України «Про банки і банківську діяльність», ПРОШУ надати інформацію про залишки коштів, про арешт коштів, про зупинення видаткових операцій на рахунках боржника...». Очевидно, виконавець коли надсилав постанову про арешт коштів боржника із таким супровідним листом у відповідь від банківських установ отримував інформацію, необхідну для звернення стягнення на кошти боржника, які знаходяться на вже арештованих рахунках, та, таким чином здійснювалося стягнення грошових коштів боржника в найкоротший термін.

Однак, після редагування тексту супровідного листа та видалення з нього прохальної частини з надання інформації про залишки коштів, про арешт коштів та про зупинення видаткових операцій на рахунках боржника виконавцям стало важче виконувати цю виконавчу дію, так як додатково необхідно надсилати вимогу приватного/державного виконавця до конкретної банківської установи (особливо це стосується банків, що не приєднані до електронного обміну з АСВП в частині надання інформації про залишок коштів на рахунку боржника) про надання вищезазначеної

інформації та очікувати відповідь на цю вимогу. Окрім цього, в такому разі має місце велика затрата часу, що в свою чергу, призводить до ускладнення виконання того чи іншого виконавчого документа.

Так, виконавець вправі арештовувати всі відкриті рахунки боржника в межах суми стягнення з урахуванням виконавчого збору / основної винагороди приватного виконавця, витрат виконавчого провадження, штрафів. Однак, цю тезу не слід трактувати як безповоротне накладення арешту, тобто таке, що не може бути знято виконавцем за будь-яких умов. Водночас, накладення арешту на кошти боржника на стадії примусового виконання здійснюється з метою наступного звернення стягнення виконавцем на такі кошти. Арешт – заборона на використання і розпорядження боржником грошовими коштами, які знаходяться на його рахунках в межах арештованої суми. В процесі примусового виконання рішень частими є випадки, коли боржник чи його представник звертається до виконавця із відповідною заявою, й таким чином повідомляючи останньому про зарахування на арештований рахунок пенсійних чи то соціальних виплат або ж інших коштів, на які у відповідності зі ст. 73 Закону України «Про виконавче провадження» [110] не може бути звернено стягнення.

Тому, наступним правилом вважається «звернення стягнення лише на ті грошові кошти боржника, на які дозволено законом». Тобто, не говориться про обов'язок виконавців перевіряти призначення кожного рахунку боржника та коштів, що знаходяться на таких рахунках, а лише про те, що в разі надходження такої заяви від боржника, а також документів, що підтверджують цей факт, виконавець повинен зняти первинний арешт із зазначеного боржником рахунку. Накладення виконавцем первинного арешту на грошові кошти боржника, на всі рахунки, не може вважатися порушенням прав останнього, а, навпаки, сприятиме повному та ефективному виконанню рішення суду чи іншого юрисдикційного органу.

Наступним загальним правилом вважається списання грошових коштів боржника із рахунку. Для повного чи часткового задоволення вимог

стягувача згідно виконавчого документа, недостатньо лише виявити кошти на рахунку боржника, їх потрібно ще й списати.

Списання коштів із банківського рахунку боржника відбувається на підставі платіжної інструкції, яка направляється виконавцем до банку, та після чого останній зараховує кошти на рахунок приватного виконавця чи рахунок відповідного відділу органу Державної виконавчої служби України.

Проблемним у виконавчому провадженні залишається питання про списання коштів боржника, які знаходяться на депозитному рахунку.

Депозит – це вкладення коштів юридичною або фізичною особою в кредитну організацію з метою отримання доходу у вигляді відсотків [131]. Депозит, як правило, укладається на певний строк, та особа, яка його укладає не може достроково розірвати угоду та скористатися своїми коштами. Так, виконавець вправі арештувати й депозитні кошти боржника, однак списати їх може не одразу. Здебільшого, банки відмовляють виконавцю у виконанні платіжної інструкції про списання депозитних коштів, так як строк депозиту не завершився, та такий депозит неможливо достроково розірвати. В такому разі, виконавцю залишається тільки направляти вимогу до конкретної банківської установи про повідомлення на який строк було укладено депозит з боржником, і тільки після отримання відповіді очікувати день, коли можна звертатися в банк із платіжною інструкцією. До того ж, якщо виконавець з фізичних чи навіть технічних причин пропустить цей день, йому доведеться чекати наступного закінчення депозиту, адже він, як правило, продовжить автоматично свій строк, на який його було укладено. Враховуючи наведене, наступним правилом буде звернення виконавця до банку із вимогою про надання інформації, коли завершиться строк депозиту.

Ба більше, на практиці, банківські установи, відповідаючи на вимогу виконавців про надання копій депозитного договору відмовляють, посилаючись на банківську таємницю, що не може бути порушена в такий спосіб.

Стягувач чи його представник доволі часто звертаються в суд про зобов'язання приватного чи державного виконавця здійснити списання

коштів із депозитного рахунку боржника. Так, Комінтернівський районний суд м. Харкова в своїй ухвалі від 05 жовтня 2023 року по справі №641/5537/23 [178] відмовив у задоволенні скарги представника стягувача про визнання бездіяльності виконавця неправомірною та зобов'язати вчинити списання коштів, які містяться на депозитному рахунку боржника, зазначивши, що відсутні підстави для задоволення скарги, так як виконавцем було вчинено всі дії, передбачені Законом України «Про виконавче провадження» та Інструкцією з організації примусового виконання рішень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 02.04.2012 року №512/5 [132].

Доцільним буде внесення змін в так звані «загальні правила укладення депозиту», і тим самим дозволити виконавцям списувати депозитні кошти боржника в будь-який момент, не чекаючи на день, коли закінчується строк такого депозиту.

До Верховної Ради України було подано проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо цифровізації виконавчого провадження від 07.06.2023 року №9363 [116], яким пропонується вирішити описану вище проблему. Так, цим законопроектом передбачається встановлення порядку звернення стягнення виконавцем на кошти боржника, які знаходяться на депозиті. Пропонується надання виконавцям дозволу, без очікування закінчення строку дії договору банківського строкового вкладу звернутися в банк із платіжною інструкцією про списання коштів боржника, а банківській установі, в свою чергу, здійснити перерахування грошових коштів боржника згідно цієї платіжної інструкції на рахунок виконавця.

Наступним видом звернення стягнення на кошти вважається вилучення готівки у боржника. В Україні швидко розвиваються безготівкові розрахунки, - виплата заробітної плати, пенсії, стипендії, оплата за товари та послуги, оплата за проїзд у громадському транспорті тощо, однак витіснити готівкові операції вони все ще не в силі, особливо це стосується, осіб, які працюють неофіційно, осіб похилого віку, старших за віком громадян, та ін.

За наявності таких обставин, виконавець наділений повноваженнями із опису та вилучення готівки в боржника. Першою дією виконавця має бути винесення постанови про арешт коштів боржника, однак в такому разі направляти на виконання до банківських установ вже не доречно. Як правило, виявити готівкові кошти в боржника можна лише при виїзді до останнього. Виявивши готівку в боржника, виконавець має здійснити її вилучення в присутності понятих, про що скласти акт виконавця, тому, за загальним правилом під час вилучення готівки в боржника, наступною дією виконавця буде складення акту.

У разі, якщо перед вилученням готівкових коштів боржника, виконавець не виніс постанову про арешт коштів, йому слід вилучати готівку боржника в присутності понятих, але виносити вже постанову про опис та арешт майна (коштів) боржника, якою одночасно накласти арешт на кошти, описати й вилучити їх, однак вилучення коштів без його арешту вважатиметься порушенням законодавства в сфері виконавчого провадження.

Ленінський районний суд м. Запоріжжя в своїй ухвалі від 07 травня 2015 року по справі № 334/8850/14-ц зазначив, що державний виконавець діяв на підставі та у спосіб, передбачений законом, ухвалюючи постанову про накладення арешту на готівкові кошти, які перебувають в касі боржника, та під час вчинення виконавчих дій, що оскаржуються. В даному випадку мало місце вилучення готівкових коштів в сумі 532,88 грн. в присутності понятих, про що складено акт виконавця [179].

Третім загальним правилом у процесі звернення стягнення на готівкові кошти боржника є внесення описаної та вилученої готівки не пізніше наступного дня на рахунок приватного виконавця чи відділу ДВС, на виконанні якого перебуває таке виконавче провадження. Після зарахування виконавцем вилучених коштів до виконавчого провадження, в межах якого проводилися ці виконавчі дії, останній вправі перерахувати їх на банківські реквізити стягувача в якості часткового чи повного погашення заборгованості згідно виконавчого документа, що вважається заключним загальним правилом звернення стягнення на цього роду кошти.

Третьою варіацією стягнення грошових коштів може бути звернення стягнення на кошти боржника, які знаходяться в третіх осіб. Вчинення виконавчих дій, спрямованих на стягнення таких коштів на практиці є проблемним та дискусійним серед науковців-практиків.

Для звернення стягнення на грошові кошти, які перебувають у третіх осіб, виконавцю треба звертатися до суду, який видав виконавчий документ із заявою про надання такого дозволу. Однак, суди, як правило відмовляють у задоволенні таких заяв виконавців, посиляючись на недостатню кількість доказів, якими підтверджується безспірність заборгованості між боржником та третьою особою. На кшталт, приватний виконавець м. Києва звернувся до суду із заявою про надання дозволу на звернення стягнення на грошові кошти, що перебувають у третіх осіб, в якій посиляючись на Акт звірки взаємозаліків між ТОВ «Спецбуд-Плюс» та ТОВ «Інтегровані водні технології». Господарський суд м. Києва своєю ухвалою від 06.04.2021 року по справі №910/676/20 відмовив у задоволенні заяви приватного виконавця, через недоведення факту наявності заборгованості ТОВ «Інтегровані водні технології» перед боржником, оскільки поданий акт звірки взаєморозрахунків не був підписаний третьою особою [173].

Найпоширенішими є випадки, коли має місце позика боржником третій особі певної суми коштів. Так, виконавець може в порядку виконавчого провадження вилучити боргову розписку в боржника, звернутися до суду першої інстанції із позовною заявою про стягнення із третьої особи коштів, згідно цієї розписки на користь позикодавця.

Не вирішеним в юридичній літературі залишається питання про стягувача вже за рішенням суду про повернення позики. Видається логічним буде, стягнення коштів згідно договору позики із позичальника на користь не позикодавця, а стягувача по тому виконавчому провадженню, якому виконавець й вилучає цю боргову розписку, та так би мовити «запускає процес» в сумі, необхідній і достатній для задоволення вимог стягувача. Та, в разі, якщо сума згідно договору позики більша, ніж сума боргу згідно

виконавчого документа, суд зобов'язаний видати позикодавцю окремий виконавчий лист на різницю боргу згідно договору позики.

Ба більше, навіть після отримання виконавцем виконавчого листа на підставі рішення про стягнення із позичальника на користь стягувача коштів згідно договору позики, він зобов'язаний відкрити нове виконавче провадження, де боржником вже буде позичальник. На перший погляд, матиме місце субсидіарне стягнення на користь первинного стягувача, проте така позиція буде не зовсім вірною, адже не можна вважати позичальника особою, яка несе додаткову відповідальність разом із боржником, тобто позикодавцем. В цьому разі, кожен нестиме індивідуальну відповідальність, згідно постановленого рішення.

В контексті цього, можемо виокремити загальні правила звернення стягнення на кошти боржника, які знаходяться в третіх осіб. Найперше виконавцям необхідно винести постанову про арешт майна та коштів боржника, після чого можна здійснити вилучення боргової розписки, винісши постанову про опис та арешт майна (коштів) боржника. Наступним правилом вважається звернення виконавця до суду про стягнення коштів згідно вилученої боргової розписки, та після отримання виконавчого документа, відкрити виконавче провадження про стягнення з позичальника та користь первинного стягувача коштів.

Останнім можливим варіантом стягнення виступає звернення стягнення на грошові кошти боржника, які зберігаються в індивідуальних банківських сейфах. Так, Цивільний кодекс України містить положення про те, що банки надають такі послуги по зберіганню: прийняття вкладів (депозитів), зберігання цінностей та зберігання цінностей в індивідуальному банківському сейфі.

На думку І. М. Колодія індивідуальним банківським сейфом вважати спеціальне приміщення банку, в якому розміщенні банківські комірочки клієнтів, і яке обладнано спеціальними технічними засобами (броньовані двері сейфу, охоронна сигналізація, решітки тощо). В свою чергу, банківська

комірка являє собою частину спеціального приміщення банку, яке призначено для індивідуалізованого збереження речей клієнта [53, с. 18].

Не виключено, що особа може зберігати в таких банківських сейфах не лише дорогоцінні метали, цінні папери тощо, а й грошові кошти у вигляді готівки, через небажання переводити їх в безготівкову форму чи інші причини.

На практиці у мене, приватного виконавця виконавчого округу Львівської області Меленчука Володимира Ігоровича траплявся випадок, коли в процесі виконавчого провадження ставало відомо про те, що боржник укладав договір із банком про надання йому індивідуального банківського сейфу для зберігання цінностей. В такому разі, приватним виконавцем здійснювався виїзд до банківської установи з метою опису та вилучення майна чи грошових коштів, в розмірі необхідному і достатньому для задоволення вимог стягувача. На вимогу приватного виконавця про відкриття індивідуального банківського сейфу боржника, працівниками банку було відмовлено та повідомлено, що відкриття цього сейфу може здійснюватися лише за допомогою двох ключів: ключа клієнта та ключа працівника банку. В цьому аспекті, виконавцю залишається, а відтак і вважається загальним правилом, - звертатися до суду з поданням про надання дозволу на примусове проникнення до індивідуального сейфу боржника, та вже на підставі отриманого рішення суду, здійснювати безпосереднє проникнення в такий сейф, з наступною метою опису та вилучення майна (коштів) боржника.

За наявності описаної ситуації, не уникнути ризиків зникнення коштів чи майна боржника, які зберігалися в індивідуальному банківському сейфі, адже боржник, використовуючи час, протягом якого суд розглядатиме подання виконавця про надання дозволу на примусове проникнення до сейфу, зможе розірвати договір із банком, чи просто забрати цінності та кошти, які в ньому зберігалися, й тоді, будуть марно потрачені зусилля виконавця.

Окрім цього, з аналізу судової практики очевидно, що суд відмовляє в наданні дозволу виконавцям у відкритті банківської скриньки, з метою опису

майна, яке в ній знаходиться. Так, Верховний Суд у своїй постанові від 12 березня 2020 року по справі №757/41727/19-ц зазначив, що юридично важливою обставиною при розгляді подання про примусове проникнення до житла чи іншого володіння боржника є не лише факт невиконання рішення та неможливість виконавця потрапити до приміщення боржника для проведення опису й арешту його майна, а саме перешкоджання виконавцю у вчиненні таких дій. До цього ж, суд відзначив, що приватним виконавцем не надано доказів обізнаності боржника про намір виконавця вчиняти виконавчі дії з опису та арешту його майна, яке перебуває у банківській скринці, оскільки відповідні процесуальні документи виконавчого провадження не були вручені останньому [96].

Видається, ВС не врахував практично всі випадки ухилення боржників від отримання будь-яких документів виконавчого провадження. Переважно-таки, боржники уникають отримання листів, направлених виконавцями за допомогою засобів поштового зв'язку, вважаючи, що таким чином зможуть «оминути проблеми». Тобто, якщо боржник не отримує листів з різних причин, а також переховується від виконавця, коли той здійснює виїзд до останнього, де-факто, виконавець не може вручити йому жодних документів виконавчого провадження, а відтак взагалі позбавлений можливості звернути стягнення на майно (кошти) боржника, які знаходяться в банківській скриньці, через гарантовану відмову суду в наданні дозволу на примусове відкривання індивідуального сейфу.

Цікавим є також рішення Київського районного суду м. Одеси від 28 листопада 2019 року по справі №520/16880/14-ц [177], де суд відмовив у задоволенні подання приватного виконавця Притуляка В.М. про примусовий вхід до житла чи іншого володіння особи, а саме індивідуального банківського сейфу. Суд в своїй ухвалі посилається на те, що згідно листа Міністерства юстиції України від 31.07.2013 року № 423-0-2-13/11 під іншим володінням особи розуміються транспортний засіб, земельна ділянка, гараж, інші будівлі чи приміщення побутового, службового, господарського, виробничого та іншого призначення тощо, які знаходяться у володінні особи

[59]. Тобто на індивідуальний банківський сейф (який до того ж знаходиться в оренді, а не в володінні боржника) не розповсюджується визначення, надане Міністерством юстиції України.

Однак, суд не врахував той момент, що листи міністерств мають лише інформаційний, рекомендаційний та роз'яснювальний характер. Вони не є нормативно-правовими актами та не можуть застосовуватися в практичній діяльності.

Конституційний Суду України в абз 2 п. 4 у своєму рішенні від 30 червня 2009 року № 16-рп/2009 [155] вважає, що виконання всіма суб'єктами правовідносин приписів, викладених у рішеннях суду, які набрали законної сили, утверджує авторитет держави як правової.

Крім того, Конституційний Суд України в своєму Рішенні від 15 травня 2019 р. № 2-р(II)/2019 [154], посилаючись на практику ЄСПЛ відмітив, що визначене статтею 6 Конвенції [55] право на суд було б ілюзорним, якби правова система держави допускала, щоб остаточне обов'язкове судові рішення не виконувалося на шкоду одній зі сторін; саме на державу покладено позитивний обов'язок створити систему виконання судових рішень, яка була б ефективною як у теорії, так і на практиці, і гарантувала б їх виконання без неналежних затримок; ефективний доступ до суду включає право на те, щоб рішення суду було виконане без невинуватених затримок; держава і її державні органи відповідальні за повне та своєчасне виконання судових рішень, які постановлені проти них (пункт 43 рішення у справі «Шмалько проти України», заява № 60750/00 [159]; пункт 84 рішення у справі «Валерій Фуклев проти України», заява № 6318/03 [157]; пункт 64 рішення у справі «Apostol v. Georgia», заява № 30779/04 [156]; пункти 46, 51, 54 рішення у справі «Юрій Миколайович Іванов проти України», заява № 40450/04 [160]).

З метою недопущення невиконання рішень судів та інших юрисдикційних органів, а також підсилення факту про те, що Україна є правовою державою, судовій системі нашої держави слід переглянути питання надання дозволу на примусове проникнення до банківської скриньки

боржника, спростивши вимоги при розгляді такого подання виконавців, і тим самим забезпечити можливість останнім своєчасно та в повному обсязі виконати виконавчий документ.

Так, не завжди рішення судів та інших юрисдикційних органів швидко виконуються, та й взагалі не завжди виконуються. Здебільшого органи державної виконавчої служби, та зрідка приватні виконавці не можуть знайти майно боржника, керуючись п.2 ч.1 ст.37 Закону України «Про виконавче провадження» [110] повертають стягувачу виконавчий документ без подальшого виконання. З цього випливає, що передбачені чинним законодавством механізми не завжди дієві.

В цьому контексті Д. Є. Забзалюк, порівнюючи американську модель виконання судових рішень з вітчизняною, відмітив, що в окремих штатах серед іншого, можуть бути застосовані такі заходи примусового виконання, як: позбавлення боржника права керувати транспортним засобом, блокування його кредитної картки, та як крайній захід примусового виконання, може бути застосовано ув'язнення боржника. Цей суворий захід примусового виконання застосовується тоді, коли боржник ухиляється від явки до суду або відмовляється розкрити інформацію про наявне у нього майно, на яке може бути звернено стягнення. При цьому, після відкриття такої інформації виконавцю, боржник звільняється з ув'язнення [37, с. 55].

Слід відмітити, що при запровадженні таких суворих заходів примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів й на території України значно зростуть показники фактичного, повного виконання, а відтак утвердиться суспільна свідомість щодо самостійного виконання рішень, за якими вони є боржниками.

2.2. Кошти, на які не може бути звернено стягнення

Фізична особа може бути одержувачем не тільки заробітної плати, пенсії, стипендії, а й багатьох інших виплат, що значно різняться за своєю

суттю та природою. Часто нарахування таких виплат пов'язується з настанням специфічних обставин, що зумовлюють право особи на отримання відповідних витрат.

Такі обставини можуть бути як позитивними, так і негативними, наприклад, втрата працездатності, припинення трудового договору тощо.

Виплати, що особа отримує у зв'язку з настанням негативних обставин, зазвичай спрямовані на підтримку особи, пом'якшення негативного впливу таких обставин [14, с. 303].

Законодавче закріплення заборони звернення стягнення на деякі кошти боржника, вважається гарантією з боку держави, в першу чергу, для забезпечення інтересів дітей, як найменш захищеної верстви населення; працівників, військовослужбовців тощо.

Відповідно до ч. 3 ст. 46 Конституції України [56], соціальні виплати та допомоги, що є основними джерелами існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом.

Метою надання такої допомоги є забезпечення належного рівня життя особи [14, с. 304].

Законодавцем у ст. 73 Закону України «Про виконавче провадження» від 02 червня 2016 року № 1404-VIII [110] закріплено перелік виплат, на які виконавець не вправі звертати стягнення.

Розглянемо кожен пункт із законодавчого переліку виплат, на які не може бути звернено стягнення.

Вихідна допомога, що виплачується у разі звільнення працівника.
Вихідна допомога - це грошова сума, яка нараховується працівникові при звільненні його з роботи не за власним бажанням [84, с. 270].

Згідно ст. 44 КЗпП України [50] при припиненні трудового договору з підстав, зазначених у пункті 6 статті 36 та пунктах 1,2 і 6 статті 40 КЗпП України, працівникові вихідна допомога виплачується у розмірі не менше середнього місячного заробітку; у разі призову або вступу на військову службу, направлення на альтернативну (невійськову) службу – у розмірі двох мінімальних заробітних плат; внаслідок порушення власником або

уповноваженим ним органом законодавства про працю, колективного чи трудового договору – у розмірі, передбаченому колективним договором, але не менше тримісячного середнього заробітку; у разі припинення трудового договору з підстав, зазначених у п. 5 ч.1 ст. 41 КЗпП України, тобто припинення повноважень посадових осіб, - у розмірі не менше ніж шестимісячний середній заробіток.

П. А. Бущенко та І. А. Ветухова виокремлюють такі особливості виплати вихідної допомоги: по-перше, основною умовою виплати вихідної допомоги є звільнення працівника; по-друге, допомога виплачується не при всіх випадках звільнення, а виключно в тих, які прямо визначені в законі; по-третє, ця виплата здійснюється за умови відсутності винни у діях працівника; по-четверте, відсутній зв'язок між даним видом допомоги та з грошовою підтримкою працівника при пошуку іншої роботи на другому підприємстві. По-п'яте, розмір вихідної допомоги під час пошуку нової роботи не зможе сьогодні, у ринкових відносинах, покрити всі витрати, пов'язані з самим пошуком [10, с. 37].

Так, вихідна допомога не є багаторазовими чи систематичними виплатами, а виплачується лише раз, і то в конкретно визначених випадках, та з метою наступного пошуку нового місця праці. Саме тому, звертати стягнення на такі кошти, вважатиметься, в деякій мірі, порушенням права особи на життя в контексті забезпечення належного життєвого рівня, необхідного для підтримки біологічного життя людини.

Непоодинокими є випадки, коли фізична особа працює не на одному підприємстві, установі чи організації, а суміщає свою працю також в іншого роботодавця. В такому разі, доцільно було б внести зміни щодо порядку звернення стягнення на вихідну допомогу, дозволивши виконавцям звертати стягнення на таку допомогу по безробіттю працівника за умови, якщо він працює за сумісництвом на іншому підприємстві, установі чи організації. В такому випадку боржник не залишається без засобів для існування, адже отримує доходи з іншого місця праці, тобто по сумісництву. Так, виконавці вправі перевірити місце праці конкретного боржника у виконавчому

провадженні, скерувавши запит через електронний обмін до Державної податкової служби України а також Пенсійного фонду України, та в подальшому, за потреби, скерувати письмовий запит вже до конкретного підприємства, установи, організації чи фізичної особи-підприємця. Таким чином, цілком ймовірно визначити, працює боржник за сумісництвом чи ні.

Цікавим є рішення Бориспільського міськрайонного суду Київської області від 25 листопада 2021 року по справі №359/9678/21 [150], в якому позивач просив зняти арешт із банківського рахунку, на який було зараховано одноразову грошову допомогу при звільненні. Суд під час розгляду та вирішення по суті цієї справи, вказав на те, що у діях виконавця є порушення Закону України «Про виконавче провадження» в частині накладення останнім арешту на банківські рахунки боржника, попередньо не надіславши запити та, відповідно, не отримавши інформацію від банківських та інших фінансових установ про наявність рахунків та/або стан рахунків боржника, рух коштів та операції за рахунками боржника, а відразу виніс постанову про арешт коштів боржника.

Вочевидь, аргументи, які суд висловив на користь позивача слід вважати необґрунтованими та такими, які спрямовані на нівелювання роботи виконавця загалом, адже, по-перше, надсилати запити та очікувати на відповіді від банківських та інших фінансових установ є право, а не обов'язок виконавця; по-друге, така постанова виконавця про арешт коштів боржника зовсім не вважається протиправною, лише через те, що в самому тексті постанови не міститься конкретних номерів рахунків. Цілком виправданим є те, що виконавець не може презюмувати в якій саме банківській установі конкретний боржник може мати відкритий рахунок, та більше того, знати номер такого рахунку. Так, виконавець вправі скеровувати запити до банківських установ з метою надання йому інформації про наявність/відсутність відкритих рахунків, номери таких рахунків та їх стан, а вже після зібрання всієї необхідної інформації виносити постанову про арешт коштів боржника в конкретних банківських установах та на конкретні рахунки боржника, однак не в кожному випадку такий підхід виконавця буде

дієвим та приведе до фактичного повного виконання рішення, що і є основною метою виконавчого провадження. Більше того, при прийнятті виконавцем постанови про відкриття виконавчого провадження, боржнику, за наявності у нього застосунку «Дія» приходить туди повідомлення про наявність у нього відкритого виконавчого провадження, також законодавчою вимогою є повідомлення виконавцем боржника про відкриття виконавчого провадження, шляхом надсилання рекомендованої поштової кореспонденції. Сьогодні через електронний обмін можна надіслати запити далеко не всім банківським установам, з 49% всіх банківських та інших фінансових установ необхідно проводити листування через АТ «Укрпошта», на що витрачається чимало часу та фінансових ресурсів. Так, до того часу як виконавець дізнається повну картину про боржника, накладення арешту на кошти втратить свій сенс, адже вже не залишаться грошові кошти, на які можна буде звернути стягнення.

Як слушно зауважує О. О. Барабаш, можливості впровадження «суперсервісу» в площині виконавчого провадження дозволяють учасникам в онлайн режимі отримувати відомості про хід виконавчого провадження, сповіщення та рішення державних чи приватних виконавців. Авторкою зазначається, що за допомогою Єдиного порталу державних послуг – Дія, сторони виконавчого провадження автоматично, протягом кількох секунд, без особистої комунікації з виконавцями можуть отримувати необхідну інформацію [5, с.428].

Компенсація працівнику витрат у зв'язку з переведенням, направленням на роботу до іншої місцевості чи службовим відрядженням. Переведення працівників – це кадрова процедура, урегульована діючим законодавством про працю і зайнятість, а також трудовими положеннями адміністративного законодавства, яка виявляється в дорученні співробітнику на постійній (або тимчасовій) основі за пропозицією роботодавця (чи тогож працівника): інакшої роботи, не передбаченої при оформленні трудового договору; роботи, здійснення якої потребує зміну розміру зарплати, обсягу визначених раніше гарантій; виконання роботи в

другому місці роботи (враховуючи в межах нетипової зайнятості) [184, с. 509].

Згідно з ч. 2 ст. 120 КЗпП України [50] працівникам при переведенні їх на іншу роботу, коли це зв'язано з переїздом в іншу місцевість, виплачуються: вартість проїзду працівника і членів його сім'ї; витрати по перевезенню майна; добові за час перебування в дорозі; одноразова допомога на самого працівника і на кожного члена сім'ї, який переїжджає; заробітна плата за дні збору в дорогу і влаштування на новому місці проживання, але не більше шести днів, а також за час перебування в дорозі.

Під службовим відрядженням слід розуміти поїздку працівника за наказом чи розпорядженням власника або уповноваженого ним органу підприємства, установи чи організації на певний строк до іншого населеного пункту для виконання службового доручення поза місцем його постійної роботи [145, с. 93].

Відповідно до ч. 2 ст. 121 КЗпП України [50] працівникам, які направляються у відрядження, виплачуються: добові за час перебування у відрядженні, вартість проїзду до місця призначення і назад та витрати по найму жилого приміщення в порядку і розмірах, встановлюваних законодавством.

Визначальною ознакою доходу особи є приріст показників фінансового або майнового стану такої особи. У даному випадку приріст фінансових показників, тобто отримання особою будь-якого додаткового доходу, відсутній, оскільки мова йде про відшкодування витрат працівника, понесених ним у зв'язку з виконанням трудових функцій [14, с. 306].

Не зовсім погоджуюсь із вищенаведеним твердженням про те, що у таких виплатах відсутня ознака отримання будь-якого додаткового доходу. Вважаю, що виплату добоових працівникові, який направляється у відрядження недоцільно відносити до категорії відшкодування витрат працівника, у зв'язку із тим, що де б не знаходився працівник, чи то у відрядженні, чи на своєму основному робочому місці, людині завжди необхідно витратити кошти на харчування та свої особисті потреби, а не

лише під час її відрядження. Саме тому, законодавчу заборону звертати стягнення на компенсацію працівнику витрат у зв'язку з переведенням, направленням на роботу до іншої місцевості чи службовим відрядженням слід трактувати розширено, та в контексті цього дозволити виконавцю звертати стягнення на добові витрати, що виплачуються під час відрядження працівнику.

Польове забезпечення, надбавки до заробітної плати, інші кошти, що виплачуються замість добових і квартирних. Постановою Кабінету Міністрів України «Про надбавки (польове забезпечення) до тарифних ставок і посадових окладів працівників, направлених для виконання монтажних, налагоджувальних, ремонтних і будівельних робіт, та працівників, робота яких виконується вахтовим методом, постійно проводиться в дорозі або має роз'їзний (пересувний) характер» від 31 березня 1999 року №490 [137] встановлено, що підприємства, установи, організації самостійно встановлюють надбавки (польове забезпечення) до тарифних ставок і посадових окладів працівників, направлених для виконання монтажних, налагоджувальних, ремонтних і будівельних робіт, та працівників, робота яких виконується вахтовим методом, постійно проводиться в дорозі або має роз'їзний (пересувний) характер, у розмірах, передбачених колективними договорами або за погодженням із замовником.

Звичайно, надбавки та інші доплати, передбачені трудовим законодавством та колективними договорами не вважаються оплатою праці, та не підлягають оподаткуванню згідно чинного законодавства, проте не слід такі виплати відносити до ряду тих, на які не можна звертати стягнення у виконавчому провадженні. З метою повного фактичного виконання виконавчого документа, та, найголовніше, – швидкого відновлення порушених прав стягувача, такий підхід законодавця вважається невинуватим, та таким, що спрямований в першу чергу не на виконання ст. 129-1 Конституції України [56] в частині обов'язковості виконання судових рішень, а в першу чергу, на задоволення інтересів боржника, який має невиконані зобов'язання перед стягувачем.

Так, п.3 ч.1 ст. 73 Закону України «Про виконавче провадження» [110] розміщений в останньому в першу чергу через застаріле законодавство у сфері трудових відносин, зокрема відсутність самого Трудового кодексу України, а також чинність актів СРСР ще сорокалітньої давності. Саме тому, слід п.3 ч.1 ст.73 Закону України «Про виконавче провадження» визнати таким, що втратив чинність, та в подальшому виконавцями звертати стягнення на такі виплати.

Матеріальна допомога особам, які втратили право на допомогу по безробіттю. Ч. 1 ст. 46 конституції України [56] гарантовано право громадян на соціальний захист, у тому числі в разі безробіття з незалежних від них обставин.

Згідно Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» від 02 березня 2000 року №1533-III [123] та Порядку надання матеріальної допомоги по безробіттю, одноразової матеріальної допомоги безробітному та непрацевдатним особам, які перебувають на його утриманні, допомоги на поховання у разі смерті безробітного або особи, яка перебувала на його утриманні, затвердженого наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 20 листопада 2000 року №309 [91], матеріальна допомога по безробіттю надається безробітним, у яких закінчився строк виплати допомоги по безробіттю, за умови, що середньомісячний сукупний дохід на члена сім'ї не перевищує встановлений законодавством рівень забезпечення прожиткового мінімуму для призначення допомоги відповідно до Закону України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» від 01 червня 2000 року №1768-III [121].

Для переважної більшості зареєстрованих безробітних допомога по безробіттю є єдиним джерелом засобів до існування. Громадяни, які зазнали такого соціального ризику, як безробіття, зіштовхуються з проблематикою відсутності матеріальних засобів до існування та суміжними проблемами. З огляду на зазначене, держава задекларувала право осіб, які набули правового статусу безробітний, на допомогу по безробіттю [28, с. 25].

Так, такий вид допомоги належить до категорії доходів, однак її призначенням є саме підтримка належного життєвого рівня людей та уникнення економічних труднощів. Саме тому, звертати стягнення на таку допомогу у виконавчому провадженні буде вважатися нівелюванням її мети призначення, адже в протилежному випадку, людина не зможе забезпечувати гарантований Основним Законом рівень життя.

Допомога у зв'язку з вагітністю та пологами. Відповідно до Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» від 21 листопада 1992 року №2811-XII [120], крім інших видів державної допомоги, також встановлено такий вид допомоги сім'ям з дітьми, як допомога у зв'язку із вагітністю та пологами. Порядок призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 року №1751 [92].

Закріплення за жінкою права на отримання зазначеного виду допомоги не викликає заперечень, оскільки її виплата за час однойменної відпустки сприяє збереженню та відновленню здоров'я жінки та її новонародженої дитини, так як саме в цей час їх інтереси неподільні [6, с. 517].

Даний вид допомоги призначений підтримати особу, яка тимчасово втратила свою працездатність у зв'язку з вагітністю та пологами, а відтак позбавлена можливості отримувати заробітну плату.

За своєю суттю, дана допомога є компенсаційним платежем, метою якого перш за все є збереження матеріального становища особи, а не її збагачення. Про це, у тому числі, свідчить те, що дана допомога надається у розмірі 100% середньої заробітної плати (доходу) особи [14, с. 307].

Вочевидь, цілком логічною є заборона звернення стягнення на допомогу у зв'язку із вагітністю та пологами, адже жінка в цей час вважається непрацездатною, та позбавлена можливості працювати і заробляти собі кошти для задоволення своїх потреб та потреб новонародженої дитини.

Одноразова допомога у зв'язку з народженням дитини. Законом України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» [120] від 21 листопада

1992 року №2811-ХІІ визначено, що допомога при народженні надається одному з батьків або опікуну, який постійно проживає разом з дитиною, з метою створення належних умов для її повноцінного утримання та виховання.

Особливістю даного доходу є те, що кошти, які надаються, мають цільове призначення, передбачене законодавством, - утримання та виховання дитини. Нецільове використання коштів, а також незабезпечення отримувачем належних умов для повноцінного утримання та виховання дитини, є підставою для припинення виплати допомоги.

Відтак, вбачається, що фактично особою, яка отримує вигоду від таких коштів, є дитина, у зв'язку з вихованням та утриманням якої призначено допомогу. Інакше кажучи, за рахунок коштів задовольняються інтереси дитини, а не одного з батьків чи опікуна [14, с. 307-308].

Очевидно, якщо б виконавець звертав стягнення на допомогу у зв'язку із народженням дитини, то своїми діям б порушував права не боржника, а самої дитини, яка не має обов'язку виконувати зобов'язання згідно виконавчого документа.

Погоджуюсь із думкою А. Бурко, про те, що в Україні відсутній ретельний контроль за використанням дитячих коштів, що досить часто призводить до їх витрачання не на потреби дітей [8, с. 119]. Однак, навіть якщо такі кошти використовуються не за призначенням, все ж, цей факт не надає виконавцю право звертати на них стягнення. Оскільки виконавець при здійсненні виконавчого провадження зобов'язаний вчиняти виконавчі дії у спосіб та в порядку визначеному діючим законом.

Допомога при усиновленні дитини. У ст. 12-1 Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» від 21 листопада 1992 року №2811-ХІІ [120] міститься положення про те, що право на допомогу при усиновленні дитини має особа, яка є громадянином України, постійно проживає на її території та усиновила дитину з числа дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, або дитину, батьки якої надали згоду на

її усиновлення, крім випадку усиновлення одним із подружжя дитини іншого подружжя (якщо усиновлювачами є подружжя - один з них на їх розсуд).

Якщо має місце усиновлення дитини, то усиновлююча особа приймає на себе усі батьківські права та обов'язки, в тому числі й фінансові. У такому разі, усиновлювачу виплачується допомога при усиновленні дитини. Варто відмітити, що такий вид допомоги є аналогічний одноразовій допомозі у зв'язку з народженням дитини, адже такі кошти вони також мають конкретну мету, - задоволення базових інтересів усиновленої дитини.

Допомога на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування. Згідно положень ст. 16 Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» від 21 листопада 1992 року №2811-ХІІ [120] допомога на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування, призначається особам, призначеним в установленому законом порядку опікунами чи піклувальниками дітей, які позбавлені батьківського піклування. Така допомога вважається власністю дитини.

Законодавець чітко окреслився, що такий вид допомоги є власністю дитини, на відміну від інших видів допомоги, які передбачені Законом України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми», де немає прямої законодавчої вказівки, а такий висновок можна зробити лише з аналізу правових норм.

Діти-сироти та діти, які позбавлені батьківського піклування, є особливо незахищеною категорією населення. Враховуючи викладене держава дбає про гарантування нормальних умов для утримання і виховання дітей-сиріт. З цією метою держава нараховує відповідну допомогу особі, що здійснює опіку чи піклування над дітьми [14, с. 308].

Допомога на дітей одиницями матерям. Відповідно до ст. 18-1 Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» від 21 листопада 1992 року №2811-ХІІ [120] право на допомогу на дітей одиницями матерям мають одиниці матері (які не перебувають у шлюбі), одиниці усиновлювачі, якщо у свідоцтві про народження дитини або документі про народження дитини, виданому компетентними органами іноземної держави, за умови його

легалізації в установленому законодавством порядку (рішенні про усиновлення дитини), відсутній запис про батька (матір) або запис про батька (матір) проведено в установленому порядку органом державної реєстрації актів цивільного стану за вказівкою матері (батька, усиновлювача) дитини.

З аналізу ст. 18-1 Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» [120] можна встановити, що таку допомогу можуть отримувати не лише матері, як видається на перший погляд, навіть попри назву самої статті. Не виключені випадки, коли самотнім може бути також і батько, зокрема у разі смерті матері дитини.

Так, ці кошти, як і вищерозглядувані належать до коштів з конкретною ціллю, - спрямовані на розвиток дитини. Очевидно, коли дитина росте з кимось одним із батьків, то така допомога є вкрай потрібною, так як той із батьків, а переважно таки матері, виховують дитину самотійно, та не завжди є можливість працювати, заробляти кошти через малолітній вік дитини тощо. Саме тому, звернення стягнення на такі кошти буде вважатися прямим втручанням у права дитини, а також на рівень її належного виховання та утримання.

Ухвалою Чугуївського міського суду Харківської області від 21 січня 2020 року по справі №636/5185/19 [181] суд задоволів скаргу про оскарження дій виконавця та частково скасував постанову про арешт коштів боржника, так як на заявлені скаржником рахунки поступають допомога на дітей самотнім матерям, щомісячна одноразова допомога при народженні дитини та державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям.

Допомога особам, зайнятим доглядом трьох і більше дітей віком до 16 років, по догляді за дитиною з інвалідністю, по тимчасовій непрацездатності у зв'язку з доглядом за хворою дитиною, а також на іншу допомогу на дітей, передбачену законом. Діти – це особлива соціально-демографічна група населення, яка має свої специфічні потреби, інтереси та права, але не володіє достатньою спроможністю відстоювати і захищати їх перед суспільством [3, с. 180].

Така допомога здійснюється відповідно до законів України «Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам» від 16 листопада 2000 року №2109-III [123] та «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» від 21 листопада 1992 року №2811-XII [120].

Певну особливість має допомога по догляду за дитиною з інвалідністю та допомога по тимчасовій непрацездатності у зв'язку з доглядом за хворою дитиною, адже такі види допомоги фактично є компенсацією втраченого заробітку особи, у зв'язку з тим, що внаслідок догляду за хворою дитиною або дитиною з інвалідністю така особа не може виконувати свою трудову функцію. Хворі діти та діти з інвалідністю потребують особливого догляду, що в тому числі може вимагати постійного догляду батьків за такою дитиною [14, с. 310].

Так, одноразова допомога у зв'язку з народженням дитини, допомога при усиновленні дитини, допомога на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування, допомога на дітей одиноким матерям, а також допомога особам, зайнятим доглядом за дітьми мають цільове призначення і виплачуються з метою забезпечення базових потреб дитини, спрямованих на забезпечення нормального рівня їх фізичного, духовного та соціального життя.

Такі види допомог виплачуються не безпосередньо дитині, а зараховується на рахунок батьків, усиновлювачів, опікуна чи піклувальника, а також особи, яка здійснює догляд за дітьми відповідно. Тож не виправданим буде звертати стягнення на кошти, які зовсім не належать боржнику, а лише поступають йому як посереднику.

Допомога на лікування. Допомога на лікування – кошти, майно або послуги, що надаються особі (у тому числі, але не виключно) у зв'язку з придбанням ліків, донорських компонентів, протезно ортопедичних виробів, виробів медичного призначення для індивідуального користування інвалідів за рахунок коштів благодійної організації або роботодавця особи.

Обов'язковою умовою належності коштів до допомоги для лікування є документальне обґрунтування надання коштів з метою оплати послуг лікування або медичного обслуговування [14, с. 310].

Цілком виправданим є такий законодавчий підхід у частині заборони звертати стягнення виконавцем на допомогу на лікування, адже як проголошує Конституція України у ст. 3 «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» [56].

Допомога на поховання. Статтею 20 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23 вересня 1999 року № 1105-XIV [124] передбачено, що допомога на поховання надається у разі смерті застрахованої особи, а також членів сім'ї, які перебували на її утриманні: 1) дружини (чоловіка); 2) дітей, братів, сестер та онуків, які не досягли 18-річного віку або старших цього віку, якщо вони стали особами з інвалідністю до 18 років (братів, сестер та онуків - за умови, що вони не мають працездатних батьків), а студентів та учнів середніх професійно-технічних та вищих навчальних закладів із денною формою навчання - до 23 років; 3) батька, матері; 4) діда та баби за прямою лінією спорідненості.

Такий вид допомоги має на меті повну або часткову компенсацію понесених особою, яка здійснила поховання, витрат на захоронення тіла померлого, відповідно до волі останнього.

Так, допомога на поховання виплачується особі, яка здійснює поховання, а не на рахунок померлого. Саме тому, звертати стягнення на такі кошти у виконавчому провадженні вважається зовсім навіть не доречним, адже такі кошти не призначені для задоволення власних потреб боржника – особи, яка здійснює поховання, а лише виплачується на рахунок останньої.

На практиці у мене, приватного виконавця виконавчого округу Львівської області Меленчука В. І. був випадок, коли після відповіді АТ «ПриватБанк» на вимогу повідомити номери рахунків боржника та залишок коштів на таких рахунках, було встановлено, що на банківському рахунку боржника містяться кошти, яких було достатньо для задоволення вимог стягувача по виконавчому провадженню. Платіжною інструкцією було списано із арештованого рахунку боржника кошти в сумі, необхідній для повного фактичного виконання рішення. Після надходження списаних коштів

на депозитний рахунок приватного виконавця, надійшло підтверджене звернення боржниці про повернення таких коштів, у зв'язку із тим, що останні призначенні для поховання її сина, що загинув під час виконання бойового завдання. До своєї заяви боржниця надала банківську виписку АТ «Приватбанку», згідно якої було встановлено, що дані кошти надійшли на рахунок з призначенням «допомога на поховання». За наслідками розгляду відповідного звернення боржниці на її банківські рахунки мною було повернено стягнуті кошти, оскільки дані кошти є захищеними Законом від звернення стягнення на них.

В таких випадках, коли виконавець звертає стягнення на допомогу на поховання через незнання, що це за кошти, а лише із припущенням, що останні не відносяться до категорії тих, на які не можна звертати стягнення у виконавчому провадженні, необхідно за мотивованим підтвердженим зверненням боржника повернути йому стягнуті кошти, призначені на поховання померлого.

Щомісячна грошова допомога у зв'язку з обмеженням споживання продуктів харчування місцевого виробництва та особистого підсобного господарства громадян, які проживають на території, що зазнала радіоактивного забруднення. Відповідно до Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 28 лютого 1991 року № 796-ХІІ [144] громадянам, які проживають на територіях радіоактивного забруднення, виплачується щомісячна грошова допомога у зв'язку з обмеженням споживання продуктів харчування місцевого виробництва та особистого підсобного господарства.

Так, особи, які проживають на території, забрудненій внаслідок Чорнобильської катастрофи обмежені в можливості вести господарство, з метою вироблення продуктів харчування власного виробництва, адже ґрунти на такій території містять радіонукліди, що вважається небезпечним для життя і здоров'я людини, внаслідок споживання таких продуктів харчування.

Держава, виплачуючи таку щомісячну грошову допомогу, ставить на п'єдестал безпеку життя та здоров'я людей, які проживають на забрудненій

території, та тим самим виконує покладені на неї Конституцією України завдання. З аналізу цього, звертати стягнення у виконавчому провадженні на такий вид допомоги буде вважатися порушенням в першу чергу, Основного Закону нашої держави.

Дотації на обіди, придбання путівок до санаторіїв і будинків відпочинку за рахунок фонду споживання. Такі дотації можуть бути як у грошовій формі, так і в натуральній. Вважаю, що на дотації у грошовій формі слід виконавцю надати право звертати стягнення, адже тут треба зважувати на терезах порушені права стягувача та відпочинок боржника. Очевидно, боржник має обов'язок виконати свої зобов'язання перед стягувачем першочергово, а вже пізніше відвідувати санаторії та будинки відпочинку. Щодо звернення стягнення на дотацію у натуральній формі, то зрозуміло, що виконавець не в змозі це реалізувати, адже боржник, по суті, отримує не кошти на придбання обідів та путівок до санаторіїв і будинків відпочинку, а саму путівку до санаторію або будинку відпочинку, або ж обіди.

З аналізу вищенаведеного очевидно, що законодавець визначає перелік здебільшого одноразових виплат, а не багаторазових, на які не можна звертати стягнення у виконавчому провадженні.

Ч. 2 ст. 73 Закону України «Про виконавче провадження» [110] містить також перелік сум, на які не можна звертати стягнення. В цілому ж, виплата таких коштів пов'язана із воєнними діями, які з часу введення в нашої державі Указом Президента України від 24 лютого 2022 року №64/2022 [109] «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженого Законом України від 24 лютого 2022 року №2102-IX [129] «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні», воєнного стану не втрачають своєї динаміки, а, навпаки, стають все більш актуальними.

Так, стягнення не здійснюється також із сум: 1) неоподаткованого розміру матеріальної допомоги; 2) грошової компенсації за видане обмундирування і натуральне постачання; 3) вихідної допомоги в разі звільнення (виходу у відставку) з військової служби, служби в поліції та

Державної кримінально-виконавчої служби України, а також грошового забезпечення, що не має постійного характеру, та в інших випадках, передбачених законом; 4) одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві; 5) грошової допомоги, пов'язаної з безоплатним забезпеченням протезування (ортезування) учасника антитерористичної операції, учасника здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, які втратили функціональні можливості кінцівок, благодійної допомоги, отриманої зазначеними особами, незалежно від її розміру та джерела походження.

Насамперед зауважимо, що ці кошти, перелік яких, визначений законодавцем у ч.2 ст.73 Закону України «Про виконавче провадження» [110] не відносяться до категорії доходів особи, та спрямовані першочергово на безпеку життя і здоров'я, відновлення вже втраченого здоров'я, та навіть допомогу родичам за покладене життя військового.

Відтак звернення стягнення на такі кошти перешкоджатиме відсічі ворогу, особливо в період, коли ведуться бойові дії на території нашої держави, та в свою чергу буде перепорою для забезпечення національної безпеки та нормального функціонування життя та здоров'я військовослужбовців.

Варто відмітити, що виконавець, арештовуючи відкриті рахунки боржника у банківських установах, не може знати що це за рахунок, та які саме кошти на ньому знаходяться, чи можуть зараховуватися. На практиці не виключені випадки, коли виконавець платіжною інструкцією списує кошти, на які відповідно до норми ст. 73 Закону України «Про виконавче провадження» [110] не може бути звернено стягнення. Це пов'язано з тим, що банківська установа, накладаючи арешт на такі кошти не повідомляє виконавця, а останній в свою чергу, керуючись припущеннями, що все ж

таки, ці кошти не підпадають під категорію тих, на які не можна звертати стягнення, списує їх.

Саме тому, цю закріплену законодавцем гарантію не можна вважати абсолютною, у зв'язку із тим, що не завжди, як показує практика, вона може бути дотримана у виконавчому провадженні.

Відповідно до ст. 48 Закону України «Про виконавче провадження» [110], звернення стягнення на майно боржника полягає в його арешті вилученні (списанні коштів з рахунків) та примусовій реалізації. З аналізу цієї норми випливає, що арештовувати кошти, перелік яких закріплено у ст. 73 Закону України «Про виконавче провадження» [110] можна, проте не можна їх списувати, адже звернення стягнення на грошові кошти боржника включає в себе дві дії: їх арешт та списання з рахунків. Однак, серед законодавчо визначених підстав для зняття арешту з коштів, міститься також підстава документального підтвердження про те, що такий рахунок має спеціальний режим використання, або ж на такі кошти заборонено звертати стягнення.

Показовою є судова практика, яка викладена у постанові Верховного суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 19 січня 2026 року у справі №204/9551/18 [99].

Коротко про історію справи. Особа 1 звернулась до суду з позовом до Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку. Прохальна частина позову складалась із 22 позовних вимог різного характеру.

Рішенням Господарського суду Дніпропетровської області у справі №204/9551/18 від 13.02.2024 року [151] відмовлено у задоволенні позову та стягнуто з позивача на користь Державного бюджету України 5378,80 судового збору.

Вказане рішення переглядалось апеляційною та касаційною інстанціями проте, залишено без змін.

На виконання даного рішення було видано виконавчий документ – наказ господарського суду, який був пред'явлений до примусового виконання в орган державної виконавчої служби в частині стягнення судового збору.

В процесі примусового виконання наказу державним виконавцем накладено арешт на кошти боржника.

Особа 1 (боржник) звернулась до суду зі скаргою на дії державного виконавця. В поданій скарзі серед іншого скаржник просив суд скасувати всі постанови про арешт коштів боржника. Окремо скаржниця акцентує увагу на тому, що постановою про арешт коштів накладено арешт на рахунок у банку який має спеціальний режим використання.

15.05.2025 року Господарський суд Дніпропетровської області [151] своєю ухвалою відмовив в задоволенні скарги, дана ухвала залишена без змін постановою апеляційної інстанції. Щодо аргументів скаржниці про спеціальний режим її банківського рахунку то суди встановили, що у матеріалах виконавчого провадження відсутні повідомлення банку (документальне підтвердження) про заборону звернення стягнення на відповідні кошти боржника, а відповідно до абз. 2 частини 2 ст. 59 ЗУ «Про виконавче провадження» підставою для зняття такого арешту є надходження від банку відповідних документів про заборону звернення стягнення на такі кошти.

В подальшому скаржниця звернулась до Верховного суду з касаційною скаргою в якій просила скасувати прийняті судові рішення.

В касаційній скарзі скаржник «щодо накладення арешту на її рахунки» наголосила, що арешт накладено на її рахунок, який має спеціальний режим використання, на цей рахунок поступають соціальні виплати, а також аліменти.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, рішення попередніх інстанцій без змін, при цьому зробив наступні правові висновки.

З огляду на норми розділу XIII «Прикінцевих та перехідних положень» Закону України «Про виконавче провадження» [110] Верховний суд наголошує, що під час дії воєнного стану з пенсійних чи степендіальних рахунків боржників не можуть бути примусово списані кошти, які отриманні боржником як пенсія чи степендія під час примусового виконання виконавчих документів, які не передбачають стягнення аліментів,

відшкодування шкоди заподіяної калітством, іншим ушкодженням здоров'я або смерті внаслідок кримінального правопорушення.

Арешт коштів боржника є стадією виконавчого провадження та першим етапом звернення стягнення на майно боржника. Питання накладення арешту вирішується виконавцем під час відкриття виконавчого провадження. Проте, норми абзацу 9 п. 10-2 розділу XIII «Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про виконавче провадження» [110], не можна тлумачити в такий спосіб, що під час воєнного стану на території України припиняються всі виконавчі дії, оскільки це нівелюватиме принцип обов'язковості судових рішень, що набрали законної сили, та призначення інституту виконавчого провадження.

Ці висновки Верховний суд зробив з аналізу змісту абзаців 7,8 п. 10-2 розділу XIII «Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про виконавче провадження» [110], оскільки даними нормами права встановлюється можливість арештовувати кошти боржника. Заборонних норм, щодо арешту коштів боржника даний пункт не містять.

У постанові Великої Палати Верховного суду від 20.04.2022 року у справі №756/8815/20 [94] було зроблено висновок про те, що виконавець перед накладенням арешту на кошти боржника має встановити статус грошових коштів та відповідно суму що містяться на рахунку.

Даний висновок був підставою для визнання дій виконавців незаконним в частині накладення арешту на кошти боржника без попереднього з'ясування статусу цих коштів.

Також цей висновок не узгоджується із нормами ч. 3 ст. 52 ЗУ «Про виконавче провадження» [110], оскільки повноваження визначати статус коштів при опрацюванні постанови про арешт коштів боржника дана норма покладає саме на банківську установу.

Варто зауважити, що ст. 52 Закону України «Про виконавче провадження» [110] визначає особливості звернення стягнення на кошти та майно боржника - юридичної особи, фізичної особи – підприємця.

В зазначеній постанові суд зробив висновок про те, що дії виконавця щодо арешту коштів боржника та їх списання з рахунку не можна вважати протиправними у випадку якщо банківська установа не надала виконавцю інформації про спеціальний режим використання банківського рахунку на якому знаходяться кошти боржника, а сам боржник документально не довів, що арештовані кошти є пенсійними або іншими соціальними. Також суд наголосив, що твердження про те, що на виконавцю лежить обов'язок з'ясовувати правовий режим арештованих коштів боржника є помилковим. Обов'язком виконавця є зняти арешт з банківського рахунку боржника при умові якщо йому буде надана така інформація про статус рахунку банком чи самим боржником.

Суд підкреслив, що згідно норм ЗУ «Про виконавче провадження» у виконавця відсутній обов'язок перед накладенням арешту на кошти боржника здійснювати аналіз кожного рахунку боржника на предмет його цільового призначення. Проте, норми ч. 3 ст. 52 ЗУ «Про виконавче провадження» [110] покладають такий обов'язок на банківську установу, яка й повинна визначити чи є той чи інший рахунок рахунком із спеціальним режимом, і у випадку виявлення цільового призначення, яке і виключає сам факт арешту рахунку, зобов'язана повідомити виконавця і відповідно повернути постанову про арешт коштів без виконання.

Даний правовий висновок Верховного суду є необхідним у судовій практиці, та має забезпечити єдність такої практики та її прогнозованість у процесі розгляду справ про оскарження дій виконавців щодо арешту коштів боржників у виконавчому провадженні.

В Законі також міститься обмеження щодо звернення стягнення на деякий вид грошових коштів боржника. Відповідно до ст. 72 Закону України «Про виконавче провадження» [110] заборона звертати стягнення на допомогу з державного соціального страхування та соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства не є абсолютною. Так, звертати стягнення на таку допомогу можна, проте виключно за рішеннями про стягнення

аліментів, відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, а також втратою годувальника.

З аналізу вищенаведеного положення законодавства виникає питання, чому можна звертати стягнення на пенсію з державного соціального страхування, а також пенсію, що виплачується особам з інвалідністю з дитинства, а на таку допомогу ні? Видається, законодавець не навів переконливих аргументів на користь цього, а також не врахував, що таке обмеження порушує права стягувача у виконавчому провадженні, шляхом ускладнення (щоб не сказати – унеможливлення) виконання такого рішення загалом.

З метою досягнення цілі виконавчого провадження: повного фактичного виконання рішення, - варто змінити положення чинного законодавства, що регулює правовідносини у частині заборони звернення стягнення на деякі кошти, а саме визнати положення ст. 72 Закону України «Про виконавче провадження» [110] таким, що втратило чинність.

За словами заступника міністра юстиції України з питань виконавчої служби Андрія Гайченка: «Наразі на виконанні в Державної виконавчої служби перебуває 2 млн 300 виконавчих проваджень. Частину з них важко виконати через встановлені законом обмеження, або ж і взагалі неможливо» [19]. Варто відмітити, що заступник міністра юстиції України з питань виконавчої служби говорить лише про Державну виконавчу службу, проте доцільно згадати також і про приватних виконавців, в яких такий же відсоток виконавчих проваджень, яких неможливо виконати, через законодавчі обмеження. У зв'язку із великою кількістю невиконаних виконавчих документів, проблеми виконавчого провадження викликають все більший науковий інтерес до цієї сфери.

Погоджуюсь із думкою Н. С. Куцір, що станом на сьогодні права боржника є більш захищеними, аніж права стягувача, і рівень забезпечення прав останнього в умовах режиму воєнного стану, можна вважати таким, який недостатньою мірою гарантує стягувачу повне фактичне виконання його рішення [58, с. 38].

Так, Конституція України у ст. 129-1 проголошує, що судові рішення є обов'язковим для виконання [56]. Для того, щоб ця норма Основного Закону не залишалася декларативною, доцільно внести зміни до виконавчого законодавства, дозволивши звертати стягнення на деякі кошти, перелік яких закріплено у ст. 73 Закону України «Про виконавче провадження» [110], про що йшлося в цьому підрозділі.

Відповідно до ст. 3 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» від 02 червня 2016 року № 1403-VIII [139], завданням органів державної виконавчої служби та приватних виконавців є своєчасне, повне і неупереджене виконання рішень, примусове виконання яких передбачено законом.

Виникає питання, як у рамках таких законодавчих заборон, виконавцям виконати покладене на них завдання, а стягувачу отримати бажане відповідно до виконавчого документу? Видається, ніяк, допоки не буде змінено положення ст.ст. 72 та 73 Закону України «Про виконавче провадження».

2.3. Процедурні питання звернення стягнення на грошові кошти боржника

Звернення стягнення на грошові кошти боржника поділяється на два види: перший – це безпосередньо стягнення самих коштів із банківських рахунків боржника та, другий – стягнення періодичних доходів, таких як заробітна плата, пенсія, стипендія тощо. Очевидно, кожен із видів має свою процедуру звернення стягнення. Так, процедура разового стягнення грошових коштів значно відрізняється від звернення стягнення на періодичні доходи боржників.

Зважаючи на динамічність законодавства у сфері виконавчого провадження, варто проаналізувати загальний порядок разового звернення стягнення на грошові кошти боржника, враховуючи тонкощі виконавчого провадження загалом.

Відповідно до ст. 48 Закону України «Про виконавче провадження», звернення стягнення на майно боржника полягає в його арешті вилученні (списанні коштів з рахунків) та примусовій реалізації. Про звернення стягнення на майно боржника виконавець виносить постанову [110]. Виконавець, винісши постанову про арешт коштів боржника, та скерувавши останню банківським установам до виконання, фактично накладає таким чином арешт на грошові кошти. Однак, процедура накладення арешту на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні не обмежується лише самими діями державного чи приватного виконавця, адже останній, як правило, лише виносить необхідну постанову та скеровує її до банківських установ, проте вже конкретні банківські установи опрацьовують цю постанову виконавця, та відповідно накладають арешти на рахунки боржника, або повертають таку постанову без виконання у випадку якщо рахунок має спеціальний режим використання.

Для того, щоб виконавцю направити постанову про арешт коштів боржника банківським установам до виконання, існує три способи такого направлення. Це, зокрема: 1) шляхом підписання ЕЦП в автоматизованій системі виконавчого провадження; 2) шляхом направлення через засоби поштового зв'язку та 3) направивши на електронну адресу банку, попередньо підписавши електронним цифровим підписом.

Нормативна база, що регулює електронний арешт коштів боржника закладена в Порядку автоматизованого арешту коштів/електронних грошей боржників на рахунках/електронних гаманцях, відкритих надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків, емітентами електронних грошей, затверджені наказом Міністерства юстиції України від 16 квітня 2019 року №1203/5 [127]. Так, зазначений Порядок визначає накладення електронного арешту на грошові кошти у виконавчих провадженнях та стосується всіх постанов про накладення арешту.

Через електронну взаємодію із банками, така постанова миттєво доставляється банківським установам, обраним самим виконавцем, та в свою чергу тим, що приєднані до такої взаємодії. Варто відмітити, що далеко не всі

діючі в Україні банки приєдналися до цієї електронної взаємодії для накладення та зняття арешту із рахунків боржника. Сьогодні всього лише 51% діючих банківських установ співпрацюють із виконавцями через електронний обмін, та більшість банків все ще приймають документи через засоби поштового зв'язку, або ж через електронну пошту, та теж далеко не всі опрацьовують документи, надіслані виконавцем на електронну пошту. Виконавцю в такому разі не залишається ніщо, окрім відправки листів через АТ «Укрпошта», що також вважається доволі фінансово витратним та потребує також достатню затрату часу, адже в такому разі необхідно підготувати паперовий варіант постанови, запакувати в конверт, вчасно доставити на поштове відділення для відправки тощо. Так, якщо направляти постанову про арешт коштів боржника, скориставшись послугами поштового зв'язку, то завжди такий арешт вважається накладеним невчасно, адже самі послуги пошти забирають декілька робочих днів, та також додаткового часу забирає саме опрацювання банками такої постанови. В такому разі, невиключеними є випадки, коли арешт коштів вже втрачає свій сенс, через зняття боржником коштів, коли постанова була ще в дорозі до банківської установи.

Причинами не підключення банківських установ до автоматизованого арешту коштів є те, що в більшості банки не бажають втрачати лояльність клієнтів, а навпаки, сприяють боржникам, тим самим підвищують рівень довіри до себе [63, с.84].

До того ж, А. В. Гайченко вважає, що клієнти банків дали знати, що їм це не треба і вони б хотіли, щоб банк отримував постанову про арешт коштів на папері, щоб боржник встиг вивести кошти з рахунку [4].

Погоджуюсь із думкою приватного виконавця Андрія Скальського про те, що електронний арешт коштів боржника є дійсно ефективним, оперативним, економічно вигідним, оскільки усуває фінансову складову витрат на відправку поштової кореспонденції та дозволяє приватному/державному виконавцю оперативно отримувати інформацію,

раціональніше використовувати власний час, та, у підсумку, проводити реальне стягнення за виконавчими документами [163].

З аналізу вищевикладеного, видається, першочергово необхідно в обов'язковому порядку зобов'язати 49% «відсталих» банківських установ приєднатися до електронної взаємодії із виконавцями, що як наслідок в подальшому сприятиме швидкому та повному виконанню виконавчих документів.

Як слушно зауважує Н. С. Куцір: «Арешт коштів боржника – це завжди припис, який забороняє особі розпоряджатися своїми грошовими коштами». Справді, після фактичного накладення банком арешту на кошти боржника, останній не може користуватися своїми коштами в межах суми звернення стягнення, яка зазначається виконавцем в постанові при її винесенні» [58, с. 36].

Дискусійним серед практиків є також питання про арешт коштів на рахунках, які відкриті боржником вже після винесення виконавцем постанови про арешт коштів боржника. Так, не зважаючи на те, що боржником відкрито новий рахунок в банку вже після того як було виконано постанову про арешт коштів боржника, банківські установи зобов'язані одночасно з відкриттям такого рахунку накладати на нього арешт згідно постанови, що попередньо направлялася виконавцем.

В п.1 постанови про арешт коштів боржника, міститься положення про те, що банківські установи зобов'язані накласти арешт на грошові кошти, що містяться на відкритих рахунках, а також на кошти на рахунках, що будуть відкриті після винесення постанови про арешт коштів боржника, крім коштів, що містяться на рахунках, накладення арешту та/або звернення стягнення на які заборонено законом. Після реєстрації виконавцем виконавчої дії та створення проекту постанови про арешт коштів боржника, це положення формується АСВП самостійно, та така постанова не може бути відредагована виконавцем.

Видається, такий підхід є цілком виправданим та логічним, адже виконавець, у якого на виконання перебуває чимало виконавчих проваджень,

просто не в змозі відстежити за всіма боржниками, які відкривають нові рахунки в банках, бо як правило, кожен п'ятий боржник рано чи пізно відкриває новий рахунок після винесення виконавцем постанови про арешт коштів.

Однак, як показує практична сторона, банківські установи не завжди повністю виконують пункт 1 постанови, та нехтують накладенням арешту на рахунки, що відкриті після винесення постанови про арешт коштів боржника, більше того, п.13 Інструкції про порядок відкриття та закриття Національним банком України рахунків клієнтам, затвердженої постановою правління Національного банку України від 15 квітня 2022 року № 74 [135] зобов'язує Національний банк: 1) надіслати повідомлення до відповідного контролюючого органу про відкриття або закриття рахунку клієнта - платника податків та проводити видаткові операції за рахунком такого клієнта в порядку, визначеному статтею 69 Податкового кодексу України [90]; 2) перевірити під час відкриття/закриття рахунку клієнту наявність інформації про внесення такої особи до Єдиного реєстру боржників та у разі її наявності надіслати повідомлення в установленому законодавством України порядку органу державної виконавчої служби або приватному виконавцю про відкриття/закриття рахунку клієнта, унесеного до Єдиного реєстру боржників, у день відкриття/закриття рахунку.

На практиці у мене, приватного виконавця Меленчука В.І. бували неодноразові випадки, коли боржники відкривали нові рахунки в банках, зокрема в АТ «ПриватБанк», проте банк не арештовував цей «свіжий» рахунок боржника, та не повідомляв виконавця про його відкриття, а давав можливість останньому проводити по ньому рух коштів, зокрема й здійснювати видаткові операції. Після виявлення мною відкритого боржником нового рахунку, шляхом направлення вимоги приватного виконавця, було повторно накладено арешт, однак протягом місяця боржник відкрив шість банківських рахунків в АТ «ПриватБанк» у порядку черговості після блокування кожного. Після цього, мною, приватним виконавцем Меленчуком В.І. було скеровано вимогу приватного виконавця про надання

виписки по кожному із рахунків, які були відкриті в банку після відкриття виконавчого провадження та винесення першої постанови про арешт коштів боржника. Згідно відповіді АТ «ПриватБанк» на вимогу приватного виконавця встановлено, що по кожному із таких рахунків боржником було здійснено видаткові операції, та їх розмір залежав від того, як довго кожен із рахунків не був арештований. На кшталт, по одному із рахунків, боржник провів близько 400 000,00 грн., що еквівалентно 30% загальної суми боргу.

Враховуючи вищенаведене, проблема накладення арешту на рахунки, що відкриті після винесення постанови про арешт коштів боржника все ж існує, та очевидно потребує подальшого вирішення. В такому разі доцільно прийняти на підзаконному рівні, попередньо узгодивши Міністерством юстиції України та Національним банком України нормативно правовий акт, положення якого зобов'язуватимуть працівників всіх банків при відкритті рахунку особі, перевірити наявність відкритих виконавчих проваджень та постанови про арешт коштів боржника по цих провадженнях та за невиконання цієї вказівки притягувати до юридичної відповідальності відповідний банк, адже в противному випадку забезпечити виконання ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод від 04 листопада 1950 року [55], відповідно до якої права люди вважаються захищеними лише після повного виконання рішення суду буде неможливим, та й загалом, ця норма міжнародного нормативно-правового акту втратить свій сенс.

Наступним етапом у процесі звернення стягнення на грошові кошти боржника є їх списання з рахунку боржника. Так, виконавець, попередньо перевібивши наявність коштів на рахунках у боржника, вправі списати їх в рахунок погашення заборгованості по виконавчому провадженню. В такому разі, йому необхідно підготувати платіжну інструкцію (яка йменується так з грудня 2022 року), заповнивши туди всі необхідні реквізити та зареєструвати її в своєму банку, і після цього направити її до головного офісу надавача платіжних послуг конкретного боржника.

Обов'язкові реквізити платіжної інструкції, вимоги щодо їх заповнення; порядок виконання надавачами платіжних послуг заходів щодо арешту коштів на рахунках користувачів визначені Інструкцією про безготівкові рахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг, затвердженою постановою Правління Національного банку України від 29 липня 2022 року №163 [134]. Із прийняттям нової Інструкції, «платіжна вимога» дістала назву «платіжна інструкція», та частково було змінено реквізити останньої, однак її суть, порядок виготовлення та реєстрації виконавцем залишаються незмінними.

Процедура такої реєстрації та направлення платіжної інструкції до банку не сильно різниться від направлення постанови про арешт коштів боржника, про що йшлося в цьому підрозділі.

Не оминати увагою нововведення (травень 2023 року) електронного списання грошових коштів боржника. Так, за допомогою АСВП можна сформувати платіжну інструкцію, яку за допомогою додатку «Приват для бізнесу» можна завантажити в кабінет виконавця та відправити в роботу банківській установі. Остання, в свою чергу, самостійно перенаправляє вже зареєстровану платіжну інструкцію у банківську установу, яка є надавачем платіжних послуг, згідно вже конкретної платіжної інструкції.

Така стрімка цифровізація значно позитивно відбивається на роботі виконавців, адже вони, що найголовніше, не витрачають час на формування паперового варіанту платіжної інструкції, вводячи всі її обов'язкові реквізити вручну, а також на реєстрацію в банківській установі, та економлять кошти, які витрачалися на послуги поштового зв'язку.

Однак, ще не до кінця продумана така процедура електронного списання грошових коштів. Так, банківські установи такою процедурою не списують кошти в іноземній валюті. Для списання таких коштів, виконавцям все ще необхідно готувати паперовий варіант платіжної інструкції, реєструвати у своєму банку та направляти за допомогою поштового зв'язку до банку, який надає послуги боржнику.

Виконавець, попередньо перевіривши наявність грошових коштів на банківських рахунках боржника, та переконавшись, що такі відсутні, або їх сума не достатня для повного, фактичного виконання рішення, вправі звертати стягнення на періодичні доходи боржника.

«Періодичними доходи» вважається заробітна плата, пенсія, стипендія та інші періодичні доходи.

Закон України «Про оплату праці» від 24 березня 1995 року № 108/95-ВР [138] трактує заробітну плату як винагороду, обчислену, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу.

Відповідно до положень ст. 2 Закону України «Про оплату праці» [138] структура зарплати складається з наступних її видів: 1) основна заробітна плата – це винагорода за виконану роботу, згідно з встановленими нормами праці. Вона встановлюється у вигляді тарифних ставок (окладів) і відрядних розцінок для робітників та посадових окладів для службовців; 2) додаткова заробітна плата – це винагорода за працю понад установлені норми, за трудові успіхи та винахідливість і за особливі умови праці. Вона включає доплати, надбавки, гарантійні і компенсаційні виплати, передбачені чинним законодавством; премії, пов'язані з виконанням виробничих завдань і функцій; 3) інші компенсаційні та заохочувальні виплати – це виплати у формі винагород за підсумками роботи за рік, премії за спеціальними системами та положеннями, компенсаційні та інші грошові й матеріальні виплати, які не передбачено актами діючого законодавства, або які проводяться понад встановлені такими актами норми.

І. М. Сирота пропонує визначення пенсії, формулюючи його наступним чином – «це щомісячна пенсійна виплата в солідарній системі, яку отримує застрахована особа у випадку досягнення нею пенсійного віку або визнання її інвалідом, або у випадках втрати годувальника» [162, с. 138].

Стипендія - це грошове забезпечення, що регулярно надається особам, які навчаються на денних відділеннях навчальних закладів: професійно-технічних училищ, училищ фізичної культури, вищих навчальних закладів 1-

4 рівня акредитації та інших закладів на бюджетній основі, а також аспірантам, докторантам незалежно від інших виплат, передбачених законодавством України [2, с.161].

Під іншими періодичними доходами слід розуміти доходи боржника – фізичної особи, які мають бути періодичними, або принаймні про отримання його боржником має бути відомо завчасно [14, с. 293]. Очевидно, поняття «інші періодичні доходи» є оцінним та повинно вирішуватися в кожному випадку індивідуально, адже ні на законодавчому рівні, ні на підзаконному не визначено навіть приблизного переліку доходів, які слід відносити до категорії «інших».

Тут варто погодитися із думкою В. М. Косовича, який наголошує на тому, що використання оцінних понять можна вважати обґрунтованим лише за наявності певних передумов, до яких, насамперед, належать: необхідність створення правових норм, призначених для регулювання суспільних відносин, соціальна значущість яких швидко змінюється з плином часу; практична складність або неможливість передбачити усі суттєві факти, що можуть мати «задане» у нормі значення; необхідність створення приписів для впливу на такі відносини, факти, які мають ідентичну соціальну значущість, проте формальні, емпірично фіксовані ознаки яких є різними у кожній конкретній ситуації; необхідність регулювання відносин з яскраво вираженим морально-етичним змістом, в яких неминуче наявні різноманітні варіанти, відтінки і таке інше [57, с. 14].

Для того, щоб виконавець володів інформацією які періодичні доходи отримує боржник і чи взагалі отримує їх, йому необхідно сформулювати запит до Державної податкової служби України, а також до Пенсійного фонду України. Такі запити формуються АСВП автоматично через електронний обмін із відповідними державними структурами, та відповіді на ці запити по кожному із проваджень з'являються у вкладці «Документи». Згідно отриманих відповідей, виконавець в змозі звертати стягнення на заробітну плату, пенсію, стипендію та інші доходи.

Про звернення стягнення на заробітну плату, пенсію, стипендію та інші доходи боржника виконавець виносить постанову, яка надсилається для виконання підприємству, установі, організації, фізичній особі-підприємцю за місцем отримання боржником відповідних доходів [110]. Така постанова виконавця має відповідати всім загальним вимогам до таких документів, а також містити всі необхідні реквізити, на кшталт, повне найменування та місцезнаходження підприємства, установи, організації, прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи-підприємця, якій надсилається ця постанова, та її місце проживання; розмір відрахувань, реквізити, на які необхідно перераховувати стягнені із боржника кошти; вимогу про направлення виконавцю звітів про здійснені відрахування та виплати тощо.

У статті 69 ЗУ «Про виконавче провадження» [110] зазначено, що підприємства, установи, організації, фізичні особи, фізичні особи - підприємці здійснюють відрахування із доходів боржника і перераховують кошти на відповідний рахунок органу державної виконавчої служби, рахунок приватного виконавця у строк, встановлений для здійснення зазначених виплат боржнику, а в разі якщо такий строк не встановлено, – до десятого числа місяця, наступного за місяцем, за який здійснюється стягнення.

Непоодинокими є також випадки, коли боржник працює за сумісництвом також на іншому підприємстві, установі, організації чи у фізичної особи – підприємця. В такому разі, виконавець виносить окремі постанови та направляє кожному із роботодавців відповідно.

Відповідно до п.4 Розділу 10 Інструкції з організації примусового виконання рішень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України № 512/5 від 02.04.2016 року [133], контроль за правильним і своєчасним відрахуванням із заробітної плати та інших доходів боржника здійснюється виконавцем за власною ініціативою, в тому числі за заявою стягувача шляхом перевірки правильності та своєчасності відрахувань підприємствами, установами, організаціями, фізичними особами та фізичними особами - підприємцями, з якими боржник перебуває у трудових відносинах, про що складається відповідний акт.

Вочевидь, вести повністю контроль за правильним і своєчасним відрахуванням, по всіх виконавчих провадженнях, які були передані на підприємство для стягнення коштів із заробітної плати боржника, виконавцю фізично важко (щоб не сказати, - неможливо), адже зазвичай у виконавців доволі багато справ, та лєвова частка яких передана до роботодавців боржників для здійснення відрахувань та виплат із заробітної плати останнього. Для прикладу, у мене, приватного виконавця Меленчука В.І. на виконанні перебуває близько двох тисяч справ, з яких 700 передано на підприємство, установу, організацію чи до фізичної особи – підприємця, в яких працює боржник для здійснення стягнення із його доходу, при чому кожного місяця ця загальна цифра є змінною.

У ст. 70 Закону України «Про виконавче провадження» [110] встановлено граничні розміри відрахувань із заробітної плати, пенсії, стипендії та інших доходів боржника. За загальним правилом, бухгалтерією підприємства за одним виконавчим документом із заробітної плати боржника може бути відраховано не більше 20 відсотків, проте, у разі стягнення аліментів, відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особи, у зв'язку із втратою годувальника, майнової та/або моральної шкоди, завданої кримінальним правопорушенням або іншим суспільно небезпечним діянням, – 50 відсотків. З пенсії може бути відраховано не більш як 50 відсотків її розміру на утримання членів сім'ї (аліменти), на відшкодування збитків від розкрадання майна підприємств, установ і організацій, на відшкодування пенсіонером шкоди, заподіяної каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, а також у зв'язку із смертю потерпілого, на повернення переплачених сум заробітної плати в передбачених законом випадках.

Доходи фізичної особи, такі як заробітна плата і пенсія, досить часто є основним джерелом існування такої особи, і звернення стягнення на усю суму доходів фізичної особи – боржника, поставить під загрозу саме існування та життя такої особи [14, с. 298].

Конституційний Суд України в своєму Рішенні від 07 листопада 2018 року № 9-р/2018 [153] також наголошував, що обов'язковою складовою людської гідності є доступ людини до мінімальних соціальних благ, здатних забезпечити їй достатній і гідний життєвий рівень. Верховна рада України, формуючи соціальну політику держави, повинна гарантувати ефективну реалізацію прав на повагу до людської гідності, зокрема, забезпечення пенсій, інших видів соціальних виплат та допомоги для осіб, які потребують соціального захисту.

Загальна декларація прав людини від 1948 року містить положення у статті 25 [40], зокрема, про те, що кожен має право на життєвий рівень, що є достатнім для здоров'я та добробуту його особисто і його сім'ї, зокрема їжу, одяг, житло та медичний догляд, а також потрібне соціальне забезпечення.

Аналогічного змісту норма міститься і в Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права (1966 р.) [80], Конвенції Міжнародної організації праці про основні цілі і стандарти соціальної політики №117 (1962 р.) [54] та у Європейській соціальній хартії (переглянутій) (1996 р.) [33].

Вочевидь, якщо б вітчизняне законодавство не передбачало максимального розміру відрахувань, або ж дозволяло виконавцю на власний розсуд визначати відсоток, який підлягає стягненню із заробітної плати чи пенсії боржника, то першочергово порушувалися б конституційні права боржника на одержання винагороди за працю чи право на пенсійне забезпечення, та в свою чергу спричинило б порушення права фізичної особи на належний життєвий рівень, чи взагалі саме існування особи як такої.

Слід пригадати також, що зазвичай, фізична особа офіційно працевлаштована на мінімальну заробітну плату, але де-факто, отримує значно вищу оплату за виконання своєї трудової функції, проте як правило, більша частина оплати праці, так би мовити неофіційний дохід залишається прихованим від Державної податкової служби та Пенсійного фонду України з метою несплати податків. В такому разі, стягнути 20% із неофіційного доходу боржника просто неможливо, та фактично намальовується картина так, що боржник отримує 80% офіційного, та всіх 100% неофіційного

доходів. Так, коли має місце вищенаведене, важко говорити, що порушуються конституційні права боржника на належний рівень життя, так як засоби для існування в нього є. Однак, для уникнення такої проблеми, яка наявна на всій території нашої держави, доцільно посилити контроль за підприємствами, установами, організаціями та фізичними особами – підприємцями в частині виплати 100% лише офіційного доходу, та в свою чергу посилити відповідальність роботодавцям за таке зловживання.

В деякій мірі, стягнення 20% із доходу боржника ускладнює або ж унеможлиблює фактичне виконання виконавчого документа, так як сума стягнення за виконавчими документами є різною, та, не завжди, боржник за своє життя встигає повернути заборгованість у виконавчому провадженні. На кшталт, якщо сума стягнення за виконавчим документом становить 1000000,00 грн., а стягнення проводиться у розмірі 1100 грн. кожного місяця, то таке відрахування мало б проводитися близько 60-70 років, в такому разі, говорити про такий принцип виконавчого провадження, як «своєчасність» видається недоцільно.

Неоминути увагою також місце штучного інтелекту у виконавчому провадженні, який має властивість значно полегшити роботу державного та приватного виконавця при зверненні стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні. Так, ШІ може автоматично і швидко оновлювати інформацію про фінансовий стан боржника, аналізувати її, на кшталт, обирати рахунок, на якому містяться грошові кошти, та передавати оброблену інформацію виконавцю.

М. В. Ковалів зазначає, що слід розрізняти автоматизацію від штучного інтелекту, через те, що вони базуються на різних концепціях. Автоматизація ґрунтується на виконанні повторюваних завдань, спланованих заздалегідь, що дозволяють системі виконувати ці дії без втручання людини. Попри те, що цей процес ефективний для простих, повторюваних завдань, він не вимагає аналізу даних чи складного прийняття рішень. Штучний інтелект, в свою чергу, прагне відтворити певні людські здібності, як от аналіз та прийняття рішень, покладаючись на алгоритми машинного навчання. ШІ

навчається на минулих результатах, аби покращити свої майбутні реакції, а не просто виконує завдання [47, с. 338].

На думку авторів Л. В. Мелех та М. Я. Сидора автоматизовані системи не повинні функціонувати без належного контролю з боку людини. Втручання людей є критично важливим, щоб рішення відповідали вимогам закону, етичним принципам та правам людини. Так, автоматизовані системи, як правило, ґрунтуються на зборі та аналізі великого обсягу персональних даних, що також може призвести до конфлікту з правом на приватність, і тому виникає необхідність у забезпеченні захисту цієї інформації від витоку та неналежного використання.

Як приклад застосування ІІІ у сфері виконання рішень, автори наводять автоматизацію нагадувань про сплату боргів, де ІІІ має аналізувати поведінку боржника та налаштовувати нагадування про оплату, шляхом надсилання спеціально розробленого та персоналізованого повідомлення.

Одночасно авторами застерігається використання систем ІІІ для прийняття остаточного важливого рішення без попередньої перевірки виконавцем, так як автоматизація процедур, що вимагають ретельного аналізу вважається ризикованою через те, що ІІІ може не зрозуміти складність окремих випадків [72, с. 5-7].

Вірно зазначає М. В. Ковалів, що штучний інтелект насамперед має розглядатися як допоміжний інструмент для підтримки, а не заміщення виконавців. Основна функція штучного інтелекту – це зменшення навантаження і тим самим дозволити правникам зосередитися на завданнях, що потребують людського розуміння і складного аналізу [46, с. 4].

В контексті цього, важливо відзначити, що законодавство у сфері примусового виконання рішень чітко регламентує порядок звернення стягнення, його черговість, процедуру арешту та списання коштів, однак ефективність вказаних механізмів прямо залежить від швидкості виконавця та банківських чи інших фінансових установ, що в свою чергу, потребує повної цифровізації із застосуванням штучного інтелекту.

Висновки до розділу 2

В залежності від джерела стягнення, включаючи банківські рахунки боржника, заробітну плату або інші доходи, правила та процедури звернення стягнення на них також можуть бути специфічними та різними. Джерело стягнення залежить від кожного виконавчого провадження індивідуально, в тому числі поведінки боржника, його майнового стану, суми, яка підлягає стягненню згідно виконавчого документа тощо.

У виконавчому провадженні можливе звернення стягнення на: 1) грошові кошти боржника, які знаходяться на банківських рахунках, в тому числі депозитні кошти, 2) готівку, 3) кошти, які знаходяться на балансі в третіх осіб та 4) кошти, що можуть зберігатися в банківській скриньці (індивідуальному сейфі).

Звернути стягнення на грошові кошти боржника, які знаходяться на депозитному рахунку можливе лише в день завершення такого депозитного договору, про що попередньо виконавець має отримати відповідну інформацію на свою вимогу від банківської установи.

Для звернення стягнення на грошові кошти, які перебувають у третіх осіб, приватному чи державному виконавцю треба звертатися до суду, який видав виконавчий документ із заявою про надання такого дозволу.

Звернення стягнення на грошові кошти боржника, які знаходяться в індивідуальному банківському сейфі можливе лише після звернення виконавця до суду з поданням про надання дозволу на примусове проникнення до індивідуального сейфу боржника.

Статтею 73 Закону № 1404-VIII закріплено перелік виплат, на які заборонено звертати стягнення. Серед запропонованого переліку здебільшого переважають одноразові виплати, а не багаторазові.

Звернення стягнення на пенсію з державного соціального страхування, а також пенсію, що виплачується особам з інвалідністю з дитинства можливе, проте на таку допомогу, - ні.

Процедура накладення арешту на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні не обмежується лише діями виконавця, так як останній, як правило, лише виносить необхідну постанову та скеровує її до банківських установ, проте вже конкретні банківські установи опрацьовують цю постанову виконавця, та відповідно накладають арешти на рахунки боржника.

«Періодичними доходи» вважається заробітна плата, пенсія, стипендія та інші періодичні доходи боржника. Законом № 1404-VIII визначено граничні розміри відрахувань таких періодичних платежів. Визначення на законодавчому рівні максимальних розмірів відрахувань гарантує конституційні права боржнику на одержання винагороди за працю чи право на пенсійне забезпечення, що в свою чергу забезпечує йому право на належний життєвий рівень, чи взагалі саме існування особи як такої.

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ЗВЕРНЕННЯ СТЯГНЕННЯ НА ГРОШОВІ КОШТИ БОРЖНИКА

3.1. Особливості звернення стягнення на грошові кошти боржника під час дії режиму воєнного стану

24 лютого 2022 року росія розпочала воєнну агресію проти України, та як наслідок Указом Президента України №64/2022 від 24 лютого 2022 року «Про введення воєнного стану в Україні» [110], затвердженого Законом України від 24 лютого 2022 року №2102-IX «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»» [128], запроваджено воєнний стан, термін котрого неодноразово продовжувався й далі продовжується. Через введення в нашої державі режиму воєнного стану, вся законодавча система почала стрімко замінюватися, тим самим вдосконалюючи сам механізм захисту прав громадян, суспільства та держави в цілому.

Законодавчі зміни не оминули й сферу виконавчого провадження. Так, з перших днів війни законодавець міцно став на сторону захисту боржника у виконавчому провадженні.

Слід відмітити, що 02 березня 2022 року Кабінет Міністрів України прийняв розпорядження «Про забезпечення здійснення розрахунків населення в умовах воєнного стану» №198-р [149], яким в умовах воєнного стану дозволено фізичним особам здійснювати видаткові операції з рахунків, на які накладено арешт органами державної виконавчої служби, приватними виконавцями, без урахування такого арешту за умови, якщо сума стягнення за виконавчим документом щодо такої особи не перевищує 100 000 (сто тисяч) гривень.

На виконання даного розпорядження Уряду, Національний банк України своїм листом від 03 березня 2022 року №0010/19091 [60] поінформував всі без винятку банківські установи, зазначивши, що такі банківські розрахунки повинні здійснюватися автоматично.

15 березня 2022 року Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про внесення зміни до розділу XIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про виконавче провадження»» №2129-IX (далі – Закон №2129-IX), який набрав чинності 26 березня 2022 року [113]. Так, цей законодавчий акт зокрема дублює вищевказане розпорядження КМУ [149], встановлюючи, що фізичні особи можуть здійснювати видаткові операції з рахунків, на кошти яких накладено арешт органами державної виконавчої служби, приватними виконавцями, без урахування такого арешту за умови, якщо сума стягнення за виконавчим документом не перевищує 100 тисяч гривень.

Додатково, що стосується звернення стягнення на грошові кошти боржника, вказаним Законом встановлюється, що тимчасово, на період до припинення або скасування воєнного стану на території України юридичні особи - боржники можуть здійснювати видаткові операції з рахунків, на кошти яких накладено арешт органами державної виконавчої служби, приватними виконавцями, виключно для виплати заробітної плати в розмірі не більше п'яти мінімальних розмірів заробітної плати в місяць на одного працівника такої юридичної особи, а також сплати податків, зборів та єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Припиняється також звернення стягнення на заробітну плату, пенсію, стипендію та інший дохід боржника (крім рішень про стягнення аліментів та рішень, боржниками за якими є громадяни Російської Федерації).

Вочевидь, порівняно з розпорядженням Кабінету Міністрів України, законодавець першочергово зрівняв права фізичних та юридичних осіб боржників, надаючи останнім право на здійснення видаткових операцій з рахунків, арештованих виконавцями.

Проте, під час прийняття Закону №2129-IX [113], законодавцем було здійснено поділ на «значні» та «малозначні» рішення. В основу «значних» покладено виконавчі провадження, загальна сума яких перевищує 100 тис. грн., тобто ті, які на його погляд варто виконувати в часі війни. Натомість в основу «малозначних» закладено виконавчі провадження, сума стягнення

яких не перевищує 100 тис. грн., тобто, акцент на виконання яких в часі війни не потрібно ставити. Одночасно відмітимо, що потреби та можливості в людей різні, в тому числі й економічні, саме тому, є стягувачі у виконавчому провадженні, для яких 100 тисяч гривень – це сума відносно не велика, та є категорія людей, для яких такі кошти є затребуваними, а особливо в часі війни.

З набранням чинності Законом №2129-IX [113] між науковцями та практиками загострилася дискусія про необхідність у новопредставлених нормах, так як у виконавчому провадженні загалом стався «застій». Боржники, користуючись «воєнним станом», вирішили не виконувати свої зобов'язання перед стягувачами та втратився сенс виконання рішень, як таких. Арешти коштів збереглися лише у тих виконавчих провадженнях, загальна сума звернення стягнення яких складала більше 100 тисяч гривень, всі інші виконавчі провадження залишалися без арешту коштів боржника.

В контексті цього, Ю. Сівовна приходить до висновку, що під час війни держава фактично зберігає доходи боржника шляхом обмеження прав стягувача. У держави гуманний підхід до боржників. Окрім того, що права стягувача порушені боржниками внаслідок невиконання зобов'язань боржником, то тепер ще і «заморожується» сам процес виконання з боку держави. Виходить, що боржники внаслідок війни отримали захист, а стягувачі є незахищені, «оскільки держава (сподіваємось, тимчасово) частково припиняє виконання свого обов'язку щодо виконання судових рішень» [166].

Варто також погодитися із думкою Н. С. Куцір про те, що при існуванні такого законодавчого акту, права боржника є більш захищеними, аніж права стягувача, і рівень забезпечення прав останнього, можна вважати таким, який недостатньою мірою гарантує стягувачу повне фактичне виконання його рішення [58, с. 38].

Не розділяємо позицію С. О. Фіцик та О. Ю. Фонарюк про те, що всі вищезгадані зміни до Закону, ніяким чином не обмежують права та обов'язки учасників виконавчого процесу, а також не призупиняють

діяльність виконавчої служби, щодо стягнення заборгованостей. Вони лише встановлюють певні особливості здійснення виконавчого провадження тільки на період воєнного стану. Враховуючи економічні втрати населення законодавець певним чином обмежує обсяги стягнення боргу відповідно до змісту виконавчих документів, однак, вже після завершення військового стану всі нестягнуті суми будуть витребувані відповідно до чинної процедури виконавчого провадження [187, с.61].

Автори С. О. Фіцик та О. Ю. Фонарюк не врахували ситуацію на фронті та потреби війська у фінансовій допомозі, так як високий показник фактичного виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів не лише зміцнює авторитет держави в частині гарантування обов'язковості судових рішень, а й допомагає поповнити бюджет нашої держави в тому числі.

На кшталт, приватні виконавці із основної винагороди платять оподаткування у розмірі 45 відсотків. Так, згідно із п. 5 статті 4 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08 липня 2010 року №2464-VI [114] особи, які провадять незалежну професійну діяльність та отримують дохід від цієї діяльності є платниками єдиного соціального внеску відповідно, базова ставка якого станом – 22 відсотки від бази оподаткування. Приватний виконавець вважається суб'єктом незалежної професійної діяльності, а тому керуючись пп.1.3 п.16-1 підрозділу 10 розділу XX Податкового кодексу України [89] ставка військового збору становить 5 відсотків. Відповідно до п. 167.1 ст. 167 Податкового кодексу України [89] ставка податку становить 18 відсотків бази оподаткування (ПДФО).

В той час, як приватні виконавці віддають майже половину суми заробленої основної винагороди, органи державної виконавчої служби всю суму виконавчого збору перераховують в державний бюджет, який в свою чергу, фінансово забезпечує відсіч та стримування ворога.

Ба більше, з початку запровадження в нашій державі режиму воєнного стану, Державне підприємство «Національні інформаційні системи» відключили доступ виконавців до Автоматизованої системи виконавчого

провадження, відтак вся система виконавчого провадження в Україні стала паралізованою.

Як правильно зазначає А. В. Іванцова, блокування приватним виконавцям доступу до АСВП завдало шкоди в першу чергу, саме пересічним українцям. Станом на початок 2022 року в майже 300 приватних виконавців на виконанні перебувало 624 178 виконавчих проваджень. Це близько 624 тисяч боржників і стягувачів – громадян України, чії справи просто «зависли». Вони опинилися заручниками ситуації та не мали можливості скористатися своїми законними правами, адже правосуддя завершується не тоді, коли виносяться судові рішення, а коли воно виконується [40, с.161].

Вже 04 квітня 2022 року в Міністерстві юстиції України було зареєстровано наказ №1310/5 «Деякі питання доступу до автоматизованої системи виконавчого провадження та Єдиного реєстру приватних виконавців України у період воєнного стану» [29], яким тимчасово, на період до припинення або скасування воєнного стану на території України припинено доступ до автоматизованої системи виконавчого провадження, наданий реєстраторам автоматизованої системи виконавчого провадження, визначеним пунктом 3 розділу I Положення про автоматизовану систему виконавчого провадження, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 05 серпня 2016 року №2432/5, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 12 серпня 2016 року за №1126/29256 [126]. Установлено, що у період дії воєнного стану на території України: працівникам органів державної виконавчої служби, які є реєстраторами автоматизованої системи виконавчого провадження, доступ до цієї системи припиняється та відновлюється адміністратором автоматизованої системи виконавчого провадження на підставі письмового повідомлення Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України, яке готується у тому числі на підставі пропозицій начальників управлінь забезпечення примусового виконання рішень міжрегіональних управлінь Міністерства юстиції України. Таке повідомлення повинно містити регіон або перелік працівників органів державної виконавчої служби відповідного регіону, у якому працівникам

органів державної виконавчої служби припиняється або відновлюється доступ до автоматизованої системи виконавчого провадження; приватним виконавцям доступ до автоматизованої системи виконавчого провадження припиняється та відновлюється адміністратором автоматизованої системи виконавчого провадження на підставі письмового повідомлення Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України.

Попри наявність наказу Міністерства юстиції України від 04 квітня 2022 року №1310/5 [29] та вжиття виконавцями всіх необхідних дій з метою відновлення їм доступу до реєстру, - його зміст залишався все ще не реалізованим, виконавці далі залишалися без доступу до АСВП.

21 квітня 2022 року Рада приватних виконавців України (далі – РПВУ) ухвалила рішенням №43 Резолюцію у зв'язку з блокуванням можливості роботи приватних виконавців [148]. З огляду на поточну ситуацію, РПВУ вирішила визнати поточну політику Міністерства юстиції України щодо блокування роботи приватних виконавців та невідновлення їм доступу до автоматизованої системи виконавчого провадження (АСВП) деструктивною і такою, що порушує законодавство, суперечить задекларованим цілям уряду, шкодить європейській інтеграції країни. РПВУ відзначила незадовільний стан організації роботи Міністерства юстиції України та її керівництва у комунікації з приватними виконавцями та їх органами самоврядування. Як коментар, РПВУ зазначила, що асоціація приватних виконавців України висловлює глибоку стурбованість поточною ситуацією і фактичним ігноруванням з боку Міністерства юстиції свого наказу від 04.04.2022 року №1310/5 [29], та те, що переважна більшість приватних виконавців висловлюють готовність здійснювати професійну діяльність з примусового виконання рішень, сплачувати податки до бюджету і підвищувати обороноздатність країни у цей непростий час.

Після таких гучних обговорень, АСВП запрацювала у режимі «Контролер», тобто виконавці мали змогу лише переглянути те чи інше виконавче провадження, без можливості вчиняти виконавчі дії за допомогою реєстру.

Лише в липні 2022 року приватні виконавці в порядку черговості, та після проходження відповідної перевірки, почали отримувати повноцінний доступ до Автоматизованої системи виконавчого провадження, тобто з цього часу мали можливість працювати у штатному режимі.

Поміж це, 13 червня 2022 року правління Національного банку України видали постанову №166, якою затверджено Положення про порядок повідомлення надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків інформації про відкриття/закриття рахунків користувачів, унесених до Єдиного реєстру боржників, органами державної виконавчої служби або приватними виконавцями [126]. Цим Положенням передбачено, що банківські установи зобов'язані під час відкриття або закриття особою рахунку, перевіряти наявність про неї інформації у Єдиному реєстрі боржників, та якщо особа перебуває в Єдиному реєстрі боржників, повідомити про факт відкриття/закриття рахунку орган державної виконавчої служби або приватного виконавця.

Так, поки боротьба триває на фронті і точиться гостра дискусія між приватними виконавцями та Міністерством юстиції України, Національний банк України приймає потрібні постанови, й тим самим не дає можливість втратити державі сенс судового провадження загалом, та виконавчого провадження зокрема.

28 липня 2022 року Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сприяння процесам релокації підприємств в умовах воєнного стану та економічного відновлення держави» 2468-IX, який набув чинності 19.08.2022 року [111]. Цим Законом забороняється відкриття виконавчих проваджень та вжиття заходів примусового виконання рішень на території територіальних громад, що розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій або перебувають у тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні), відповідно до переліку, затвердженого центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику з питань тимчасово

окупованої Російською Федерацією території України, а також прилеглих до неї територій.

Видається таке рішення законодавця логічним, проте далеко не швидким, так як з моменту нападу росії на Україну пройшло п'ять місяців, а відтак питання здійснення виконавчого провадження на тимчасово окупованих територіях залишалося відкритим.

Не зрозумілим залишається, чому законодавець так швидко вирішив питання із розблокуванням рахунків для фізичних осіб, у яких загальна сума заборгованості становить менше 100 тисяч гривень, проте швидкими темпами не зміг вирішити проблему виконання рішень в районах, де ведуться бойові дії.

Черговим законодавчим актом став Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо діяльності приватних виконавців та примусового виконання судових рішень, рішень інших органів (посадових осіб) у період дії воєнного стану» від 27.07.2022 року №2455-IX [112], що набув чинності 25.08.2022 року, яким зокрема забороняється у період дії воєнного стану примусове виконання виконавчих написів нотаріусів.

Одночасно відмітимо, що приблизно 70% всі виконавчих проваджень становили виконавчі провадження, відкриті на підставі виконавчих написів нотаріусів. Як правильно зазначають А. В. Яновицька та Н. С. Куцір, Виконавчий напис нотаріуса є найпоширенішим виконавчим документом, на підставі якого виконавцем відкривається виконавче провадження з метою задоволення вимог стягувача про стягнення із боржника заборгованості або ж витребування від останнього майна. Так, державний чи приватний нотаріус (переважно таки – приватний) впродовж одного дня може видати десятки або й сотні таких виконавчих документів, в той час, як судовий процес триває декілька місяців, а то й «тягнеться» роками [193, с. 384].

Вочевидь постало питання, яким чином законодавець зробив прив'язку режиму воєнного стану до заборони виконання виконавчих написів, чому обрав саме категорію виконавчих написів, а не будь-яких інших виконавчих документів. До того ж, через такі нововведення, у виконавців виникло

питання, які дії вчиняти з виконавчими провадженнями, які були відкриті на підставі виконавчих написів нотаріусів ще до набрання цим Законом сили, та чи можливо, де-юре, зняти арешт із майна та рахунків боржника, а відтак винести постанову про закінчення виконавчого провадження, якщо останній самостійно сплатив заборгованість чи то через застосунок «Дія», чи внівши кошти на депозитний рахунок приватного виконавця чи органу державної виконавчої служби.

Слід відмітити, що зокрема можливе вчинення виконавчого напису на договорі про сплату аліментів на дитину, що стосується стягнення простроченої заборгованості. Однак, законодавець не зробив будь-яких винятків щодо виконання виконавчих написів нотаріусів, в тому числі не забезпечив інтереси дітей, на утримання яких мали б стягуватися ці аліменти.

В контексті цього, таке рішення ВРУ можна вважати поспішним та не обрнтованим, так як Закон України «Про виконавче провадження» від 02 червня 2016 року №1404-VIII [110] у п.3 ч.1 ст.3 містить положення про те, що виконавчі написи нотаріуса є виконавчими документами. Так, виокремлення один із виду виконавчого документа та заборона його виконання під час дії режиму воєнного стану не знаходить жодного пояснення.

19 жовтня 2022 року Міністерство юстиції України на запит виконавців надали роз'яснення [61], згідно якого встановлено, що заборона примусового виконання виконавчих написів нотаріусів, у період дії правового режиму воєнного стану, не позбавляє боржника права виконати свої зобов'язання самостійно. Однак, із запропонованого роз'яснення все ще не відомо, які дії може вчиняти сам виконавець в межах таких виконавчих проваджень.

Наступним, більш виправданим і найвитривалішим став Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих особливостей організації примусового виконання судових рішень і рішень інших органів під час дії воєнного стану» від 11 квітня 2023 року №3048-IX [115], що набув чинності 06 травня 2023 року.

Цим Законом тимчасово, на період до припинення або скасування воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022 [109], затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX [128] зокрема: 1) фізичні особи - боржники, на кошти яких накладено арешт органами державної виконавчої служби, приватними виконавцями, можуть здійснювати видаткові операції з поточного рахунку на суму в розмірі, що протягом одного календарного місяця не перевищує двох розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом про Державний бюджет України на 1 січня поточного календарного року, а також сплачувати податки, збори без урахування такого арешту, за умови що такий поточний рахунок визначений для здійснення видаткових операцій у порядку, встановленому цим підпунктом. Звернення стягнення у межах зазначеної суми на такому рахунку не здійснюється. 2) юридичні особи - боржники, самозайняті особи (які використовують найману працю фізичних осіб), на кошти яких накладено арешт органами державної виконавчої служби, приватними виконавцями, можуть здійснювати видаткові операції з поточних рахунків виключно для виплати заробітної плати в розмірі не більше п'яти розмірів мінімальної заробітної плати на місяць на одного працівника такої юридичної особи чи самозайнятої особи, а також для сплати податків, зборів та єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Контроль за дотриманням встановлених законом вимог під час здійснення виплат покладається на службових осіб юридичної особи - боржника, самозайняту особу відповідно; 3) припиняється звернення стягнення на пенсію, стипендію (крім рішень про стягнення аліментів, про відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю внаслідок кримінального правопорушення, та рішень, боржниками за якими є громадяни Російської Федерації); 4) забороняється відкриття виконавчих проваджень на підставі виконавчих написів нотаріусів, вчинених на кредитних договорах, які не посвідчені нотаріально.

Так, Закон № 3048-IX [115] порівняно із Законом №2129-IX [113] вже дає виконавцям можливість виконувати в повному обсязі рішення судів та інших юрисдикційних органів, крім виконавчих написів нотаріусів вчинених на кредитних договорах, які не посвідчені нотаріально.

Верховний Суд у своїй постанові від 05.12.2023 року по справі №904/3745/22 [100] з цього приводу вказав, що банк може накладати арешт на кошти боржника за постановою виконавця, враховуючи, що поточні рахунки, включно з тими, що використовуються для виплати заробітної плати, не належать до рахунків зі спеціальним режимом їх використання та/або звернення стягнення на такі кошти заборонено законом (ч.4 ст.59 Закону України «Про виконавче провадження»), проте під час воєнного стану банк зобов'язаний забезпечити можливість боржнику здійснювати виплати зарплати (в розмірі не більше п'яти мінімальних розмірів заробітної плати на місяць на одного працівника такої юридичної особи) та сплату податків незалежно від арешту коштів. Для його реалізації боржник має надати відповідні документи виконавцю, а відповідальність за неправомірне списання коштів або порушення платіжних операцій несе банк, а не виконавець чи стягувач.

Слід відмітити, що Закон №2129-IX [113] все ще залишається чинним, відтак між вказаними нормативними актами є суперечності, як от, по-перше, здійснення фізичними особами видаткових операцій у розмірі двох мінімальних заробітних плат щомісячно та здійснення видаткових операцій фізичними особами з рахунків, без урахування такого арешту за умови, якщо сума стягнення за виконавчим документом не перевищує 100 тисяч гривень; по-друге, заборона звернення стягнення на заробітну плату боржника та навпаки, дозвіл на винесення постанови про звернення стягнення на заробітну плату боржника; по-третє, заборона виконувати, в тому числі відкривати виконавчі провадження на підставі виконавчих написів нотаріусів та дозвіл на виконання виконавчих написів нотаріусів, всіх без винятку, які вже були відкриті до запровадження в Україні режиму воєнного стану, а також дозвіл на відкриття виконавчих проваджень на підставі виконавчих

написів нотаріусів, вчинених на кредитних договорах, які не посвідчені нотаріально.

Так, керуючись загальними положеннями теорії права, необхідно застосовувати положеннями Закону №3048-IX [115], так як при наявності декількох законодавчих актів, що регулюють одні й ті ж суспільні відносини, - правовому застосуванню підлягатиме закон, прийнятий пізніше в часі.

Між виконавцями загострювалася дискусія, чому саме законодавець встановив розмір у дві мінімальні заробітні плати для здійснення видаткових операцій фізичними особами-боржниками, а не встановив іншого розміру для здійснення видаткових операцій з рахунків у банківських установах.

Водночас зазначимо, що у ст. 7 Закону України «Про Державний бюджет України на 2026 рік» від 03 грудня 2025 року №4695-IX [119] встановлено, що з 1 січня 2026 року прожитковий мінімум на одну особу в розрахунку на місяць у розмірі 3328,00 гривень.

Так, як зазначає Т. І. Гончаренко, прожитковий мінімум – це вартісна величина достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров'я набору продуктів харчування, а також мінімального набору непродовольчих товарів та мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості [22, с.155].

До того ж, на думку творця Закону України «Про Державний бюджет України на 2026 рік» від 03 грудня 2025 року №4695-IX [119] людина може прожити на 3328,00 грн. на місяць, здебільшого в контексті будь-яких соціальних виплат та гарантій (інше питання «Як?»), проте боржникам дозволяється здійснювати видаткові операції у розмірі 17294,00 грн. (станом на 2026 рік), навіть попри те, що Конституція України у статті 129-1 [56] гарантує, що судові рішення є обов'язковим до виконання. Держава забезпечує виконання судового рішення у визначеному законом порядку.

Як альтернатива, законодавець міг встановити розмір для здійснення видаткових операцій фізичними особами-боржниками в сумі, що складає одну мінімальну заробітну плату (станом на 2026 рік – це 8647,00 грн.).

До того ж, Законом №4695-IX [119] встановлений розмір мінімальної заробітної плати у сумі 8647,00 грн., однак працівник, де-факто, отримує лише 6658,19 грн., так як з цієї суми відраховуються податки, які складаються із податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) та військового збору. Так, ПДФО складає 18%, що в свою чергу становить 1556,46 грн., та військовий збір складає 5%, що становить 432,35 грн.

Враховуючи наведене, вважаємо, що законодавець помилково не уточнив у Законі №3048-IX [115] про розмір двох мінімальних заробітних плат з всіма обов'язковими відрахуваннями. Так, правильним було б законодавче формулювання «фізичні особи - боржники, на кошти яких накладено арешт органами державної виконавчої служби, приватними виконавцями, можуть здійснювати видаткові операції з поточного рахунку на суму в розмірі, що протягом одного календарного місяця не перевищує двох розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом про Державний бюджет України на 1 січня поточного календарного року, проте з урахуванням всіх обов'язкових відрахувань (ПДФО та військовий збір), а також сплачувати податки, збори без урахування такого арешту, за умови що такий поточний рахунок визначений для здійснення видаткових операцій у порядку, встановленому цим підпунктом».

З цього слідує, що стаття 129-1 Конституції України [56] у Законі №3048-IX [115] нівелюється, через те, що лівова частка боржників не отримують офіційного доходу, що перевищує чи може перевищувати двох мінімальних заробітних плат.

В контексті цього, жоден зі законодавчих актів, який регулює сферу виконавчого провадження у площині звернення стягнення на грошові кошти боржника на момент дії режиму воєнного стану, не спрямований на досягнення основної мети виконавчого провадження загалом, тобто повного, фактичного виконання рішень, а, навпаки, сприяє боржнику, як особі, яка зобов'язана виконати свої зобов'язання перед стягувачем [68, с.133].

До того ж, судова практика займає позицію про те, що визначення поточного рахунку фізичної особи – боржника у банку для здійснення

видаткових операцій не позбавляє можливості зняти арешт із рахунку боржника, на який зараховується заробітна плата або пенсія чи інші соціальні виплати. Навіть якщо виконавець визначив поточним рахунок фізичної особи-боржника для здійснення видаткових операцій, за наявності обґрунтованих підстав, останній зобов'язаний також зняти арешт із того чи іншого рахунку боржника.

Так, Залізничний районний суд м. Львова по справі №462/68/17 своєю ухвалою від 23.10.2023 року [175] визнав неправомірною бездіяльність приватного виконавця виконавчого округу Львівської області Меленчука Володимира Ігоровича, що полягає у не знятті арешту з коштів на поточному рахунку боржника який відкритий у АБ «Укргазбанк» (код банку 320478) для виплати заробітної плати навіть попри те, що виконавець виніс постанову про визначення цього рахунку поточним для здійснення видаткових операцій та зобов'язав приватного виконавця виконавчого округу Львівської області Меленчука Володимира Ігоровича зняти арешт з коштів на поточному рахунку боржника, який відкритий у АБ «Укргазбанк» (код банку 320478) для виплати заробітної плати. На ухвалу Залізничного районного суду м. Львова від 23.10.2023 року по справі №462/68/17 стягувачем було подано апеляційну скаргу, однак постановою Львівського апеляційного суду від 11.03.2024 року [106] апеляційну скаргу залишено без задоволення, а ухвалу Залізничного районного суду м. Львова від 23.10.2023 року без змін.

Інше ж рішення було прийнято Жовківським районним судом Львівської області від 25.06.2024 року у справі №444/2503/17 [174]. Так, в межах вказаної справи, боржник звернувся до суду з скаргою на дії та бездіяльність приватного виконавця виконавчого округу Львівської області Ільчишин Л.В. про визнання неправомірною бездіяльність приватного виконавця щодо не скасування арешту його заробітної плати, яка знаходиться та надходить на банківський рахунок, що відкритий у АТ КБ «ПриватБанк»; зобов'язати приватного виконавця скасувати арешт грошових коштів, які є його заробітною платою, що знаходяться на рахунку у АТ КБ «ПриватБанк» та зобов'язати приватного виконавця повернути йому грошові кошти у

розмірі 388993,06 грн, які стягнуті із цього рахунку. Скарга мотивована тим, що боржник перебуває на військовій службі у Збройних Силах України та отримує на оспорюваний рахунок заробітну плату. Згодом приватним виконавцем Ільчишин Л. В. було винесено постанову про визначення поточного рахунку фізичної особи-боржника для здійснення видаткових операцій та постанову про звернення стягнення на заробітну плату, пенсію, стипендію та інші доходи боржника, яку скеровано до виконання Військовій частині, в якій несе службу боржник. Однак, боржник через свого представника, адвоката Савчака Я. О. звернувся до приватного виконавця із відповідною заявою про зняття арешту із рахунку, на який зараховується заробітна плата. За результатами розгляду цієї заяви, приватний виконавець відмовила у її задоволенні та повідомила, що зазначений рахунок з кодом 2620 використовується не лише для зарахування заробітної плати, оскільки на такий рахунок можуть надходити будь-які виплати (перекази). Відповідно до ст. 52 Закону України «Про виконавче провадження» банк зобов'язаний визначати статус рахунку та можливість накладення арешту на кошти на ньому. Так, як банк наклав арешт на рахунок боржника, то він не визнав цей рахунок та кошти на ньому таким, на які заборонено накладати арешт та звертати стягнення. Тому, у приватного виконавця відсутні правові підстави для скасування такого арешту. У відповіді на заяву приватним виконавцем було також повідомлено про постанову про визначення поточного рахунку, яку направлено у банк для виконання.

Ухвалою Жовківського районного суду Львівської області від 25.06.2024 року по справі №444/2503/17 [174] було відмовлено у задоволенні скарги боржника. Постановою Львівського апеляційного суду від 01.10.2024 року ухвалу Жовківського районного суду Львівської області від 25.06.2024 року [107] було залишено без змін. Але постановою Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 12.02.2025 року по справі №444/2503/17 [101] ухвалу Жовківського районного суду Львівської області від 25.06.2024 року та постанову Львівського апеляційного суду від 01.10.2024 року скасовано; визнано

неправомірною бездіяльністю приватного виконавця виконавчого Ільчишин Л.В. щодо не скасування арешту заробітної плати боржника, яка знаходиться та надходить на банківський рахунок, відкритий у АТ КБ «ПриватБанк» та зобов'язано скасувати арешт грошових коштів, які є заробітною платою боржника.

В контексті цього, з моменту набрання чинності Законом №3048-IX [115] боржники вправі заявляти вимогу про зняття арешту з коштів, які становлять заробітну плату або ж являються пенсією чи іншими соціальними доходами, а відтак, додатково мають право на визначення будь-якого іншого поточного рахунку для здійснення видаткових операцій щомісячно у розмірі двох мінімальних заробітних плат.

На підтвердження вказаного, у провадженні Галицького районного суду Івано-Франківської області перебуває справа №344/2425/21 [176] за скаргою боржника на дії та бездіяльність приватного виконавця виконавчого округу Івано-Франківської області Безрукого О.В. про визнання протиправною бездіяльність приватного виконавця виконавчого округу Івано-Франківської області Безрукого О.В. щодо не зняття арешту із його банківських рахунків, відкритих у АТ «ОТП Банк» та АТ КБ «ПриватБанк» та зобов'язати приватного виконавця зняти арешт із рахунку, відкритого у АТ «ОТП Банк» та визначити поточний рахунок для здійснення видаткових операцій у АТ КБ «ПриватБанк». Скарга була мотивована тим, що боржник звернувся до приватного виконавця про зняття арешту із одного рахунку та визначення двох поточних рахунків для здійснення видаткових операцій, так як один рахунок призначений для здійснення підприємницької діяльності як суб'єкта господарювання, а другий для отримання пенсії. Приватним виконавцем було знято арешт із рахунку боржника, на який зараховується пенсія, проте відмовлено у визначенні двох поточних рахунків боржника для здійснення видаткових операцій. У відповіді за заяву боржника, виконавець зазначив, що у разі надходження заяви про визначення одного рахунку для здійснення видаткових операцій з дотриманням вимог Закону України «Про виконавче провадження» така заява буде задоволена. Суд першої інстанції

відмовив у задоволенні скарги боржника та вказав на правомірність дій приватного виконавця, з чим також погодився суд апеляційної інстанції [105]. Разом з тим, Верховний Суд у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду своєю ухвалою від 03.02.2025 року відмовив у відкритті касаційного провадження за касаційною скаргою боржника на ухвалу Галицького районного суду Івано-Франківської області від 30.09.2024 року та постанову Івано-Франківського апеляційного суду від 04.12.2024 року.

З аналізу викладеного вбачається, що у випадку, коли б боржник звернувся до виконавця із заявами про визначення одного поточного рахунку для здійснення видаткових операцій та зняття арешту із рахунку, на який зараховується пенсія, його вимоги були б законними та вочевидь задоволені приватним виконавцем.

Окремої уваги заслуговує рішення Запорізького окружного адміністративного суду від 24.01.2025 року по справі №280/11431/24 [152], де суд зробив висновок про те, що в матеріалах справи відсутнє підтвердження про належність рахунку, відкритому в АТ «Ощадбанк» на ім'я боржника до рахунків зі спеціальним режимом використання. Боржник не надав ні суду, ні виконавцю підтверджуючі документи про те, що арешт було накладено на кошти, які є його пенсійними виплатами, які розміщені на рахунку, призначеному для їх зарахування. Суд вказав на те, що боржник не має обмежень отримати вказані відомості від банку, проте останнім не було надано жодного доказу в підтвердження звернення ним до банку щодо необхідності повідомлення банком державного виконавця про цільове призначення коштів на рахунках боржника.

Щодо процедурного оформлення виконавцями постанов про визначення поточного рахунку фізичної особи-боржника у банку для здійснення видаткових операцій, зазначимо, що АСВП одразу не було оновлено та не внесено проект такої постанови та, відповідно, і не забезпечено електронний обмін із банківськими установами для забезпечення виконання останніми таких постанов.

Після отримання приватним чи державним виконавцем заяви боржника чи його представника з проханням винести постанову про визначення поточного рахунку для здійснення видаткових операцій у розмірі двох мінімальних заробітних плат, виконавцю довгий час треба було підготувати таку постанову через програму «Word» або ж винести в АСВП загальну постанову без затвердження, проте у жодному із варіантів банки не опрацьовували її в електронному режимі. В такому разі, з метою доставлення кожної постанови конкретній банківській установі для виконання, виконавець направляв останню рекомендованим листом через засоби поштового зв'язку у встановлений законодавцем строк.

Вказана затяжна процедура забирала не лише багато часу у виконавців, а й фінансового ресурсу, який згодом покладався на самого боржника в якості витрат виконавчого провадження.

З часом, приблизно через рік, після набрання чинності Законом №3048-IX [115], адміністраторами системи АСВП все ж було доповнено її постановою про визначення поточного рахунку фізичної особи-боржника у банку для здійснення видаткових операцій та повідомленням про припинення дії постанови про визначення поточного рахунку фізичної особи-боржника у банку для здійснення видаткових операцій.

Одразу ж, після такого доповнення, АТ КБ «ПриватБанк» приєднався до електронного обміну з опрацювання постанови про визначення поточного рахунку фізичної особи-боржника у банку для здійснення видаткових операцій та повідомлення про припинення дії такої постанови. Згодом до цієї електронної взаємодії приєднався також АТ «Ощадбанк», АТ «Універсал Банк» та ін.

Станом на сьогодні тільки маленька частина банківських та інших фінансових установ (не більше 20%) приєднані для опрацювання постанови про визначення поточного рахунку фізичної особи – боржника у банку для здійснення видаткових операцій та повідомлення про припинення дії постанови про визначення поточного рахунку фізичної особи – боржника у банку для здійснення видаткових операцій. Та в більшості випадків,

виконавцям залишається обов'язок скеровувати вказану постанову чи повідомлення за допомогою засобів поштового зв'язку та в окремих випадках електронною поштою [65].

В контексті цього, з метою економії часу та фінансових ресурсів, а відтак удосконалення цифровізації нашої держави, доцільно зобов'язати всі банківські установи приєднатися до електронної взаємодії в частині опрацювання постанови про визначення поточного рахунку фізичної особи-боржника у банку для здійснення видаткових операцій та повідомлення про припинення дії такої постанови.

До того ж, ані Закон №2129-IX [114], ані Закон №3048-IX [115] не врахували боржників фізичних осіб-підприємців. Тобто, ФОП не може жодним чином користуватися бодай одним рахунком, здійснювати видаткові операції. Видається, законодавець просто «забув» за таку категорію осіб, - боржників у виконавчому провадженні. Ба більше, АСВП, програма, через яку виконавці виносять постанову про визначення поточного рахунку для здійснення видаткових операцій, апріорі не дозволяє винести зазначену постанову щодо боржника фізичної особи-підприємця.

В контексті цього, слід відмітити, що банківські установи, накладаючи арешт на рахунки боржника фізичної особи-підприємця, тобто технічно виконуючи постанову виконавця про арешт коштів, накладають також арешт на рахунки боржника як фізичної особи. З цього слідує, що боржник фізична особа-підприємець має заблоковані рахунки і як ФОП, і особисті рахунки як фізичної особи. Однак, виконавець не може винести постанову про визначення поточного рахунку для здійснення видаткових операцій у розмірі двох мінімальних заробітних плат через недосконале законодавче формулювання та технічну неможливість програми АСВП.

Після прийняття та набрання чинності Законом №3048-IX [115] у практиків також виникало та досі виникає питання «Чому в умовах дії режиму воєнного стану звертати стягнення на заробітну плату боржника дозволено, а на пенсію, стипендію та інші доходи, - ні?». Вочевидь, на думку законодавця, пенсіонери та студенти є вразливими категоріями населення, та

лише тому встановлює заборону звертати стягнення на ці особливі види їх доходу.

В контексті цього, пенсіонери та студенти, які не мають майна, окрім доходу у вигляді пенсії чи стипендії, впринципі «звільняються» від виконання рішень судів та інших органів, бо виконавці не мають на них речагу впливу, так як законодавець обмежив його.

Вважаємо, що такий законодавчий підхід є хибним та відповідає лише частково нормам моралі, але не загальним положенням Конституції України та нормам ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод від 04 листопада 1950 року, ратифікованої Україною 17 липня 1997 року [55], відповідно до яких права людини вважаються захищеними лише після повного виконання рішення суду, та невиконання судового рішення є порушенням права особи на суд.

До того ж, тимчасова заборона звернення стягнення на пенсію, стипендію та інші доходи боржника у виконавчому провадженні є необґрунтованою, незаконною та не вигідною, в першу чергу, для держави, яка повинна фінансово забезпечувати ЗСУ та інші військові формування, піклуватися про своїх громадян та гарантувати виконання рішень, проголошених її іменем [66, с.83].

Окрім описаного, з початку повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України, ворог активно використовує не лише зброю, а також й кіберпростір як інструмент для гібридної війни проти України. Одним із найрезонансніших та наймасштабніших проявів такої війни стала кібератака на державні реєстри Міністерства юстиції України. Так, атака росії, яка сталася 19 грудня 2024 року мала на меті порушити (щоб не сказати – припинити) роботу важливої інфраструктури держави, порушити саму правову систему нашої країни та завдати для економіки великої шкоди. Вказана атака торкнулася не лише Міністерства юстиції України, а й Державного підприємства «Національні інформаційні системи», яке являється оператором лівової частки державних реєстрів.

В багатьох інформаційних джерелах містилася інформація про те, що хакери заявили, що знищили всі дані, до яких вони отримали доступ, включно з резервними копіями на серверах у Польщі, а саме видалили понад 1 мільярд рядків даних [83].

Внаслідок цілеспрямованої атаки було тимчасово призупинено роботу Єдиних та Державних реєстрів, які перебувають у компетенції Міністерства юстиції України. Атаки зазнали також Автоматизована система виконавчого провадження, Єдиний реєстр боржників та Єдиний реєстр приватних виконавців України. У зв'язку з цим, виконавці були позбавлені можливості вчиняти виконавчі дії, пов'язані з роботою реєстрів [171].

Так, протягом місяця (в той час, як здійснювалися роботи з відновлення роботи реєстрів після кібератаки) виконавцям залишалося лише виносити паперові постанови, зокрема у разі, коли боржником було сплачено всю суму заборгованості за виконавчим документом, та з'ясовувати наявність чи відсутність відкритих рахунків боржника та іншу інформацію, яка становить банківську таємницю, виключно в банківських установах.

До того ж, уряд прийняв постанову «Про зупинення строків адміністративного провадження у зв'язку з тимчасовим обмеженням доступу до єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції» від 20.12.2024 року №1445 [136], якою було зупинено строки адміністративного провадження, надання публічних (електронних публічних) послуг, що відповідно до законодавства надаються з використанням єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, до відновлення доступу до зазначених реєстрів та строки здійснення Міністерством юстиції контролю за діяльністю у сферах державної реєстрації, розгляду Міністерством юстиції та його територіальними органами скарг на рішення, дії або бездіяльність державних реєстраторів, суб'єктів державної реєстрації, територіальних органів Міністерства юстиції та виконання відповідних рішень до відновлення доступу до єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції. Окрім цього, у вказаній постанові КМУ було встановлено, що датою відновлення доступу до

єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, є перший робочий день, що настає за днем оприлюднення відповідного повідомлення на офіційному веб-сайті Міністерства юстиції.

Першим підзаконним нормативно-правовим актом, який регулював питання здійснення виконавчого провадження в умовах зупинення роботи єдиних та державних реєстрів став наказ Міністерства юстиції України «Деякі питання організації примусового виконання судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб) у період зупинення роботи автоматизованої системи виконавчого провадження» від 31.12.2024 року №3831/5 [30]. Так, відповідно до зазначеного наказу, зокрема документи, якими виконавцями оформлюються вчинення виконавчих дій та прийняття рішень, виготовляються на паперових носіях, однак не пізніше наступного робочого дня з дня відновлення функціонування Системи зобов'язані вжити невідкладних заходів щодо внесення до Системи таких відомостей.

Лише 20.01.2025 року було повністю відновлено функціонування єдиних та державних реєстрів Міністерства юстиції України після російської масштабної кібератаки. З цього приводу голова робочої групи щодо відновлення роботи державних реєстрів ТСК Верховної Ради, народний депутат Ігор Фріс зазначив, що самі бази даних реєстрів не є захищеними; вони не скомпрометовані, вони збережені. Саме програмне забезпечення, яке було встановлено на системних комп'ютерах вважається скомпрометованим та підлягає переінсталюванню. Тобто зносилося все «до нуля», і перевстановлювалися всі програмні модулі на кожному з серверів, які працюють в системі. І лише після того, туди заливалися відповідні бази даних, які зберігалися на багаторівневих резервних копіях [170].

В контексті цього, особливо, під час дії режиму воєнного стану, коли ворог атакує й інтернет-простір, - важливо забезпечити стабільність та безперебійність функціонування єдиних та державних реєстрів для ефективного виконання судових рішень та дотримання прав сторін виконавчого провадження.

Гострою залишається проблема здійснення виконавчого провадження з примусового виконання виконавчих документів, боржниками за якими виступають підприємства оборонно-промислового комплексу, визначені в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, органи військового управління, з'єднання, військові частини, вищі військові навчальні заклади, військові навчальні підрозділи закладів вищої освіти, установи та організації, які входять до складу Збройних Сил України.

Так, Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо діяльності приватних виконавців та примусового виконання судових рішень, рішень інших органів (посадових осіб) у період дії воєнного стану» від 27 липня 2022 року №2455-IX (далі – Закон №2455-IX) [112].

Законом 2455-IX [112] внесено зміни до пункту 10-2 розділу XIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про виконавче провадження» [110], та закріплено, що зупиняється у період дії воєнного стану вчинення виконавчих дій у виконавчих провадженнях з виконання рішень, боржниками за якими є підприємства оборонно-промислового комплексу, визначені в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, органи військового управління, з'єднання, військові частини, вищі військові навчальні заклади, військові навчальні підрозділи закладів вищої освіти, установи та організації, які входять до складу Збройних Сил України.

Як слушно зауважує адвокатка Тарасенко Дар'я, що норма про зупинення виконавчих проваджень стосується і майнових, і немайнових спорів [167].

Так, якщо приватні виконавці можуть виконувати рішення судів та інших юрисдикційних органів як майнового характеру, так і немайнового характеру щодо боржників-військовослужбовців, то зокрема, керуючись п.п. 2, 4 ч.2 Закону №1404-VIII [110] рішення, за якими боржником є держава, державні органи, Національний банк України, органи місцевого самоврядування, їх посадові особи, державні та комунальні підприємства, установи, організації, юридичні особи, частка держави у статутному капіталі

яких перевищує 25 відсотків, та/або які фінансуються виключно за кошти державного або місцевого бюджету, а також рішення, за якими стягувачами є держава, державні органи (крім рішень Національного банку України), органи військового управління приватні виконавці не можуть виконувати.

Беручи до уваги той факт, що державні виконавці здебільшого виконують прямі вказівки своїх керівників, а відтак керівників управління Міністерства оборони України, перебуваючи під тиском останніх та побоюючись втратити бронювання від місця роботи, як правило, зупиняють виконавчі провадження щодо такої категорії боржників, навіть до кінця не перевіривши законність підстав для винесення постанови про зупинення вчинення виконавчих дій.

Однак, що найважливіше, зазвичай такі виконавчі провадження майнового характеру стосуються виплат самим військовослужбовцям або їх сім'ям, що пов'язано із виплатами за період перебування на стаціонарному лікуванню військовослужбовця у зв'язку із пораненням, виплатами одноразової грошової допомоги у зв'язку з встановленням групи інвалідності внаслідок поранення (контузії, травми та каліцтва) отриманого під час безпосередньої участі у захисті Батьківщини, виплати сім'ям загиблого військовослужбовця або військовослужбовця, який пропав безвісти тощо.

В контексті цього, зараз, особливо в часі війни, коли на всій території нашої держави запроваджено режим воєнного стану, права стягувача все ж залишаються обмеженими, а рівень забезпечення цих прав недостатньою мірою гарантує повне та фактичне виконання рішень [70, с. 186], а тому правовий статус боржника у виконавчому провадженні можна з впевненістю вважати більш захищеним, ніж правовий статус стягувача.

В умовах сьогодення варто не лише повернутися до процедури звернення стягнення на грошові кошти боржника, яка існувала ще до запровадження на території України режиму воєнного стану, але й системно напрацьовувати механізми автоматичного арешту коштів, що містяться на рахунках у всіх банківських установах, які діють на території України, щоб в подальшому вітчизняна система виконання рішень була максимально

ефективною та не порушувала права жодної із сторін виконавчого провадження [68, с. 86].

3.2. Здійснення виконавчого провадження щодо боржників, які несуть військову службу

Окрім цього, в умовах сьогодення відкритим залишається також питання про боржників-військовослужбовців. Так, лєвова частка громадян нашої держави стала на захист Вітчизни. Серед всіх військовослужбовців доволі багато є боржників у виконавчих провадженнях. З огляду на це, серед науковців і практиків виникає обговорення щодо арешту рахунків та звернення стягнення на грошові кошти боржника- військовослужбовця, що пов'язано з специфічними правами та обов'язками, а також обмеженнями, які впливають із умов несення такої служби.

За наявності вказаних особливих умов, одночасно слід забезпечити реалізацію виконання рішень та захистити права стягувачів і, в свою чергу, не допустити надмірного обтяження військовослужбовців, які ризикують своїм життям і здоров'ям на фронті.

З цього приводу, А. М. Авторгов [1] зазначив, що абсолютно адекватним способом врегулювання ситуації, було би законодавче обмеження заходів примусового виконання рішень при виконанні рішень майнового характеру відносно військовослужбовців, виключно зверненням стягнення на заробітну плату та інші доходи, без застосування інших заходів примусового виконання до закінчення строку, на який було введено воєнний стан. У цьому разі був би дотриманий справедливий баланс між інтересами суспільства і вимогами захисту приватних інтересів стягувачів та боржників – військовослужбовців.

В свою чергу, щодо судового процесу, то ЦПК України у п.2 ч.1 ст.251 однозначно вирішує вказану проблему з військовослужбовцями й регламентує обов'язок суду зупинити провадження у справі у разі перебування сторони або третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо

предмета спору, у складі Збройних Сил України або інших утворених відповідно до закону військових формувань, що переведені на воєнний стан або залучені до проведення антитерористичної операції.

Як зазначає У. Б. Воробель норма п. 2 ч. 1 ст. 251 ЦПК України, що встановлює обов'язок суду зупиняти провадження, є спеціальною гарантією для військовослужбовців, які через виконання найвищого конституційного обов'язку із захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України (ст. 65 Конституції України) з об'єктивних причин позбавлені можливості брати активну участь в судовому процесі та захищати свої права, свободи й інтереси. За цих обставин, розсуд суду є досить обмеженим в тому, щоб не реалізовувати таке обов'язкове зупинення провадження у судовій справі. Винятком для суду є ситуація, коли дотримання приписів ст. 251 ЦПК України вступає в суперечність із загальними засадами цивільного процесуального законодавства, на кшталт, верховенство права, елементом якого є право на доступ до суду, та, в наступну чергу чергу, диспозитивність цивільного процесу. Отож, під час застосування п. 2 ч. 1 ст. 251 ЦПК України суди мають забезпечити дотримання основних засад (принципів) цивільного судочинства [18, с.423].

З аналізу наведеного випливає, що Закон України «Про виконавче провадження» [110] демонструє менш категоричний підхід, а ніж ЦПК України [190] щодо зупинення провадження. Водночас зазначимо, що надмірний процесуальний захист однієї із сторін процесу (військовослужбовця) автоматично перетворює на порушення прав іншої сторони. Беручи до уваги той факт, що повномасштабне вторгнення РФ на територію України відбулося й триває з 24.02.2022 року, а воєнний стан в свою чергу, став триваючим правовим режимом, - зупинення справ на роки консервовує спір між сторонами та позбавляє іншу сторону на доступ до правосуддя.

В контексті цього, вважаємо, що більш виправданий підхід щодо зупинення проваджень міститься серед норм чинного законодавства, яке

регулює правові відносини у сфері виконавчого провадження, ніж серед норм цивільного процесуального закону.

Першочергово відмітимо, що стаття 68 Закону України «Про виконавче провадження» від 02 червня 2016 року №1404-VIII (далі – Закон №1404-VIII) [110] вміщує положення про те, що стягнення на заробітну плату, пенсію, стипендію та інші доходи боржника звертається у разі відсутності в боржника коштів/електронних грошей, що знаходяться на рахунках у банках чи інших фінансових установах, небанківських надавачах платіжних послуг, електронних гаманцях в емітентах електронних грошей, відсутності чи недостатності майна боржника для покриття в повному обсязі належних до стягнення сум, а також у разі виконання рішень про стягнення періодичних платежів. За іншими виконавчими документами виконавець має право звернути стягнення на заробітну плату, пенсію, стипендію та інші доходи боржника без застосування заходів примусового звернення стягнення на майно боржника - за письмовою заявою стягувача або за виконавчими документами, сума стягнення за якими не перевищує п'яти мінімальних розмірів заробітної плати.

Аналізуючи вказану норму, державний чи приватний виконавець може винести постанову про звернення стягнення на заробітну плату, пенсію, стипендію та інші доходи боржника не у всіх відкритих виконавчих провадженнях, а, по-перше, після перевірки майнового стану боржника та при з'ясуванні факту відсутності у боржника коштів та/або електронних грошей; по-друге, після перевірки майнового стану боржника та при з'ясуванні факту відсутності у боржника майна для покриття в повному обсязі належних до стягнення сум; по-третє, у виконавчих провадженнях, де сума, яка підлягає стягненню не перевищує п'ять мінімальних розмірів заробітної плати; та, по-четверте, коли сума, яка підлягає стягненню згідно виконавчого документу перевищує п'ять мінімальних заробітних плат, однак стягувач звернувся із відповідною заявою до органу державної виконавчої служби чи до приватного виконавця про винесення такої постанови.

Власне через зазначену інтерпретацію правової норми, для звернення стягнення на доходи боржника-військовослужбовця у всіх без винятку випадках про стягнення із останнього коштів, слід змінити чинне законодавство України в частині обмеження права виконавців на винесення постанови про звернення стягнення на заробітну плату, пенсію, стипендію та інші доходи боржника, доповнивши статтю 68 Закону №1404-VIII приміткою наступного змісту: «частини перша та друга цієї статті не поширюється на випадки, коли боржником виступає військовослужбовець».

Наступною проблемою є те, що виконавець, виносячи постанову про відкриття виконавчого провадження, самостійно не знає і не може знати, чи вказаний у виконавчому документі боржник є діючим військовослужбовцем, чи ні.

Для вирішення окресленої проблематики, пропонуємо налагодити електронну взаємодію між АСВП та Міністерством оборони України. Технічно така взаємодія буде передбачати можливість одразу після прийняття постанови про відкриття виконавчого провадження сформулювати безпосередньо в системі АСВП запит до Міністерства оборони України. У відповідь на сформований електронний запит, Міністерство оборони України за допомогою власних інформаційних баз даних негайно надаватиме підтвердження щодо наявності чи відсутності у боржника статусу військовослужбовця.

Альтернативою для ефективного вирішення вищевказаного питання може бути надання державним та приватним виконавцям доступу до Єдиного державного реєстру призовників, військовозобов'язаних та резервістів. Надання виконавцям доступу до цього реєстру дозволить суттєво зменшити навантаження на Міністерство оборони України, та в свою чергу, прискорить процес отримання інформації про статус боржника.

З технічної точки зору, такий доступ до Єдиного державного реєстру призовників, військовозобов'язаних та резервістів можна виконавцям надати в обмеженому режимі, тобто виконавці матимуть можливість виключно отримати підтвердження того, чи боржник є військовослужбовцем, чи ні, а

будь-яка інша інформація з обмеженим доступом, яку вміщує в себе вказаний реєстр, та яка виходить за межі виконавчого провадження залишатиметься закритою.

В контексті цього, обидва запропоновані варіанти потребують належного інформаційного врегулювання, та, що не менш важливо, забезпечення безпеки, проте кожен із них зможе гарантувати ефективність та законність здійснення виконавчого провадження в умовах режиму воєнного стану.

Враховуючи становище та важкі обставини, що оточують військовослужбовців, лише частково погоджуємося із позицією А.М. Авторгова [1] про те, що в процесі примусового виконання рішень судів чи інших юрисдикційних органів, де боржниками виступають громадяни України, які стали на захист Вітчизни слід обмежуватися зверненням стягнення на заробітну плату та інші доходи військовослужбовця, виходячи з наступного.

Серед стягувачів у виконавчих провадженнях вміщується різна категорія суб'єктів, серед яких: фізичні особи, фізичні особи – підприємці, юридичні особи, комунальні підприємства, державні підприємства, органи місцевого самоврядування, держава тощо.

Стягувачами фізичними особами можуть бути різні категорії осіб, в тому числі вразливі верстви населення, як от особи з інвалідністю, особи, які відносяться до малозабезпечених сімей, багатодітні, пенсіонери, важкохворі, жінки/чоловіки, які втратили іншого з подружжя через воєнний стан тощо [64, с.79].

Важливо також врахувати той факт, що стягувачем також може бути військовослужбовець, який так само, як і боржник захищає країну і має право на своєчасне і повне виконання судового рішення.

В таких випадках, де стягувачами виступають вказані фізичні особи доцільно буде не обмежуватися виключно зверненням стягнення на доходи боржника – військовослужбовця у розмірі 20%, а вживати всі законодавчо дозволені виконавчі дії. Це пов'язано з тим, що кошти, які підлягають

стягненню на підставі виконавчого документа на користь таких осіб є для них вкрай важливими та необхідними, чи то на лікування, чи для забезпечення базових потреб у житті.

Щодо позиції автора про невжиття інших виконавчих дій, зазначимо, що повна заборона на застосування інших заходів може призвести до навмисного ухилення боржниками-військовослужбовцями від виконання виконавчих документів, так як несвоєчасне накладення (чи не накладення) арешту на майно боржника може мати наслідком відчуження такого майна останнім.

До того ж, виконавчі провадження майнового характеру можуть стосуватися не лише стягнення коштів, а й звернення стягнення на майно. В такому разі, звертати стягнення на заробітну плату та інші доходи військовослужбовця не можна, а лише звертати стягнення на майно, визначене у виконавчому документі.

Пропонуємо внести доповнення до Закону №1404-VIII [110], а саме Розділ XIII «Прикінцеві та перехідні положення» нормою:

«Тимчасово, на період до припинення або скасування воєнного стану на території України у виконавчих провадженнях про стягнення коштів з діючих військовослужбовців, заходи примусового виконання обмежуються виключно зверненням стягнення на доходи боржника у розмірі, встановленому статтею 70 цього Закону.

Вказане положення не поширюється на випадки, коли стягувачем виступають фізичні особи, а також у разі стягнення майнової шкоди, завданої кримінальним правопорушенням».

Запропоновані зміни до чинного законодавства України в сфері виконавчого провадження дозволять не тільки захистити боржників – військовослужбовців від фінансового тиску, що може негативно вплинути на їхню боєздатність та моральний дух, а й одночасно забезпечить належний рівень виконання судових рішень, враховуючи при цьому інтереси сторін виконавчого провадження.

До того ж, грошове забезпечення військовослужбовців зараховується на рахунок «для виплат» у банківській установі. В свою чергу, коли виконавець

виносить постанову про арешт коштів боржника та скерує її до банківських установ для виконання, то на такі рахунки «для випалт» банк технічно накладає цей арешт. Зазначене свідчить про те, що рахунки військовослужбовців на які останні отримують кошти із військових частин не є захищеними та не мають спеціального режиму використання, а тому відсутній захист такого грошового забезпечення з боку держави.

Для вирішення окресленої проблематики, необхідно на законодавчому рівні врегулювати питання про заборону накладення арешту на рахунки боржника-військовослужбовця, на який зараховується грошове забезпечення. Так, доцільно доповнити статтю 73 Закону України «Про виконавче провадження» [110], а саме п.6 ч.2 викласти в такій редакції: «грошове забезпечення, а також додаткові та одноразові грошові допомоги військовослужбовців», а на Кабінет Міністрів України, зі свого боку, покласти обов'язок привести свої нормативно-правові акти у відповідність до п.6 ч.2 ст.73 Закону України «Про виконавче провадження».

У постановах Верховного Суду від 14 серпня 2024 року по справі №338/1125/23 [102] та від 29 січня 2025 року по справі №279/809/24 [103] встановлено, що саме банк, який виконує постанову виконавця про арешт коштів боржника, відповідно до частини третьої статті 52 Закону №1404-VIII, повинен визначити статус коштів і рахунку, на якому вони знаходяться, та в разі їхнього обліковування на рахунку, на кошти на якому заборонено накладення арешту, банк зобов'язаний повідомити виконавця про цільове призначення коштів на рахунку та повернути таку постанову без виконання, що є підставою для зняття виконавцем арешту із цих коштів згідно із частиною четвертою статті 59 Закону №1404-VIII. У разі, якщо банк не повідомив державного виконавця, що рахунок, на якому знаходяться кошти боржника, є рахунком зі спеціальним режимом використання, то дії державного виконавця щодо накладення арешту на кошти на цьому банківському рахунку та їхнє подальше списання не можна вважати протиправними.

Саме тому, додатково слід зобов'язати всі банківські установи створювати захищені рахунки військовослужбовцям для зарахування виключно грошового забезпечення із військових частин, в тому числі одноразові грошові допомоги, додаткової грошової допомоги тощо. В такому разі, захищеність такого рахунку військовослужбовця означатиме, що за наявності відкритих виконавчих проваджень, виконуючи постанову про арешт коштів боржника, банк автоматично відмовлятиме у накладенні арешту. Зазначене буде гарантувати обов'язок нашої держави щодо соціального й правового статусу осіб, які стали на захист Вітчизни.

Попри все, грошове забезпечення, яке отримують військовослужбовці, де-факто, є не лише заробітною платою, а й важливою складовою для забезпечення життєдіяльності останніх та можливості виконувати свій обов'язок на фронті. У зоні бойових дій, особисті речі військовослужбовців, в тому числі амуніція й одяг мають обмежений термін їх використання через погодні умови, часті бої, обстріли, пожежі тощо. Арешт рахунку військового унеможлиблює його забезпечити себе вказаними речами і, в свою чергу, знижує боєздатність та ставить під загрозу життя і здоров'я захисника.

Одночасно слід відмітити, що зазвичай військовослужбовець не може скористатися правом подачі до органу державної виконавчої служби чи до приватного виконавця заяви про визначення поточного рахунку фізичної особи-боржника для здійснення видаткових операцій. Це пов'язано з тим, що у військових, як правило відсутній персональний комп'ютер, щоб скласти таку заяву, накласти електронний цифровий підпис та направити на електронну пошту органу державної виконавчої служби чи приватному виконавцю. Окрім цього, через відсутність спеціальних знань, особа може й не знати процедури створення та накладення електронного цифрового підпису, що унеможлиблює подачу заяви на електронну пошту. До того ж, особисто відвідати приватного чи державного виконавця немає змоги, так як військові знаходяться у зонах бойових дій чи в пунктах дислокації, виконуючи ті чи інші бойові завдання та не можуть вільно розпоряджатися своїм часом. Навіть якщо боржник-військовослужбовець знайде час для

написання вказаної заяви, часто можна стикнутися з так званими «побутовими труднощами» через відсутність чистого аркушу паперу чи ручки для складення відповідної заяви. Ба більше, добратися до найближчого відділення АТ «Укрпошта» теж вважається не меншою проблемою, оскільки в зонах, де ведуться бої, відсутня цивільна інфраструктура.

Важливо також відмітити, що боржники-військовослужбовці можуть врегульовувати свої зобов'язання зі стягувачами шляхом досягнення консенсусу без участі виконавця.

Як слушно зауважує Л. В. Мелех, що внаслідок медіації у виконавчому провадженні стягувач та боржник мають можливість дійти до взаємовигідного рішення, реалізація якого потребує менших витрат, ніж користуючись державним примусом чи зверненням до судових органів.

Авторка відмітила, що медіація у виконавчому провадженні дає можливість суттєво забезпечити бюджетні кошти, які за інших умов були б спрямовані на забезпечення державного примусу, але натомість можуть використовуватися для фінансування інших важливих сфер, як от безпеки та оборони [71, с. 181].

Водночас слід пам'ятати, що процедура самої медіації в Україні, як і в країнах Європейського Союзу базується на принципі добровільного виконання сторонами своїх домовленостей, які вони досягнули в результаті цієї медіації. Л. В. Мелех також зазначає, що доцільно запровадити процедуру повернення виконавчого документа стягувачу в тих випадках, коли сторони уклали угоду за результатами медіації [73, с. 141–142].

Погоджуємося з вказаними пропозиціями авторки, так як права стягувача (навіть у тих випадках, коли боржник є військовослужбовцем) мають бути захищеними, а рішення суду чи іншого юрисдикційного органу, - виконане.

Закон України «Про медіацію» від 16.11.2021 року №1875-IX [130] у п.4 ч.1 ст.1 визначає, що медіація - позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора

(медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів.

На думку К. Л. Карашук, власне медіація покликана сприяти сторонам в досягненні компромісу за допомогою нейтрального незалежного і незаінтересованого посередника (т.зв. медіатора).

Як зазначає медіаторка, процедура медіації на стадії виконання судових рішень та рішень інших юрисдикційних органів створює умови для їх добровільного виконання [44, с. 67–68].

В контексті цього, застосування медіації щодо боржників-військовослужбовців створює баланс інтересів сторін виконавчого провадження. Стягувач зберігає реальну перспективу отримати борг, хоч і розстрочено, а боржник у свою чергу уникає блокування рахунків, арешту майна і вживання щодо нього інших примусових заходів, та економить кошти, які при примусовому виконанні підлягали сплаті в якості витрат виконавчого провадження та виконавчого збору чи основної винагороди приватного виконавця.

О. Б. Верба називає перевагами медіації не лише неформальність, конфіденційність чи низькі фінансові витрати, а й те, що застосування процедури медіації не є перешкодою в зверненні до суду чи до іншої формалізованої процедури, як от дисциплінарного провадження. До того ж, авторка зазначає, що відсутні будь-які негативні наслідки для сторін, якщо вони не приймають участі в медіації або ж не досягають консенсусу [13, с.86].

Згідно з ч.7 ст. 49 Цивільного процесуального кодексу України від 18.03.2004 року №1618-IV [190] сторони можуть примиритися, в тому числі шляхом медіації, на будь-якій стадії судового процесу. Результат домовленості сторін може бути оформлений мировою угодою.

О. Б. Гриновець зазначає, що суд має перевіряти, чи умови мирової угоди не суперечать законодавству, а саме, чи був дотриманий сторонами процедурний порядок звернення, чи справді укладено мирову угоду, який у неї зміст, чи зрозуміло викладено умови, чи стосується така мирова угода

предмету спору, чи всі умови угоди підлягають під примусове виконання та чи в результаті укладення мирової угоди ліквідується спір між сторонами. До того ж, суд має встановлювати, чи умови мирової угоди викладені сторонами на окремому аркуші і підписані сторонами виконавчого провадження [27, с.16].

Погоджуємося з позицією У. Б. Воробель та Ю. В. Навроцької про те, що спрощення правового регулювання угоди за підсумками медіації до обсягу мирової угоди нівелює всі ті можливості й бенефіти, що дає медіація. Мирова угода як цивільно-процесуальний інститут, повз розширення її сфери використання, зокрема за допомогою регламентації в ч.1 ст.207 ЦПК України положення про правомочність виходу сторін мирової угоди за рамки предмета спору, та відмови від вказівки що стосується обмеження її умов рамками предмета позову, й досі перебуває в жорстких межах законодавчої регламентації: мирова угода може стосуватися виключно прав та обов'язків сторін, включати зобов'язання тільки правового, а не особистісного характеру тощо. Тому невірним є затвердження судом угоди за наслідками медіації, як мирової. В науковій літературі існує пропозиція щоб розмежовувати досягнуті домовленості, й ті, що охоплюються предметом позову, які оформлюються шляхом укладення мирової угоди, в той час, як всі інші відносини, що будуть врегульовані сторонами під час проведення медіації, можуть бути оформлені окремою угодою. Однак, такий підхід ускладнюватиме процес й не сприятиме процесуальній економії [82, с. 70–71].

В контексті цього, застосування медіації військовослужбовцями – боржниками у виконавчому провадженні є стратегічним кроком з метою збереження їхньої боєздатності та нормального психічного стану, так як укладення угоди за результатами медіації, перетворює примусові заходи на взаємовигідні умови обох сторін.

Висновки до розділу 3

На період дії режиму воєнного стану діють спеціальні нормативні положення, які регулюють сферу виконавчого провадження загалом, та звернення стягнення на гршові кошти боржника, зокрема. Верховною Радою України та Кабінетом Міністрів України було прийнято низку законодавчих та підзаконних нормативних актів, які застосовуються виключно під час дії режиму воєнного стану та протягом трьох місяців після його завершення.

З набранням чинності Законом №2129-IX у примусовому виконанні стався «застій» через поспішні рішення законодавця та прийняття законодавчих актів, які надають можливість боржникам свідомо не виконувати рішення суду.

Закон № 3048-IX порівняно із Законом №2129-IX вже дає виконавцям можливість виконувати в повному обсязі рішення судів та інших юрисдикційних органів, крім виконавчих написів нотаріусів вчинених на кредитних договорах, які не посвідчені нотаріально, а також забороняє звертати стягнення на пенсію, стипендію та інші доходи боржника, окрім заробітної плати.

Законом № 3048-IX визначено право боржника звернутися із відповідною заявою до органу державної виконавчої служби чи до приватного виконавця про визначення поточного рахунку фізичної особи – боржника для здійснення видаткових операцій у розмірі двох мінімальних заробітних плат. Необґрунтовано встановлений розмір, - дві мінімальні заробітні плати. Правильним було б законодавче формулювання «фізичні особи - боржники, на кошти яких накладено арешт органами державної виконавчої служби, приватними виконавцями, можуть здійснювати видаткові операції з поточного рахунку на суму в розмірі, що протягом одного календарного місяця не перевищує двох розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом про Державний бюджет України на 1 січня поточного календарного року, проте з урахуванням всіх обов'язкових відрахувань (ПДФО та військовий збір), а також сплачувати податки, збори

без урахування такого арешту, за умови що такий поточний рахунок визначений для здійснення видаткових операцій у порядку, встановленому цим підпунктом».

Боржники, які є пенсіонерами та студентами, й не мають майна, окрім доходу у вигляді пенсії чи стипендії, впринципі «звільняються» від виконання рішень судів та інших органів.

В особливих умовах боржники-військовослужбовці, які несуть військову службу, ризикуючи своїм життям та здоров'ям залишаються незахищеними. Через відсутність права вільного пересування, що пов'язано з виконанням бойових завдань, а також відсутність цивільної інфраструктури, зокрема відділень поштового зв'язку в зоні проведення бойових дій чи дислокації військовослужбовці не можуть скористатися наданими правами, в тому числі й подати заяву про визначення поточного рахунку фізичної особи – боржника про здійснення видаткових операцій.

Слід на законодавчому рівні врегулювати питання про заборону накладення арешту на рахунки боржника-військовослужбовця, на який зараховується грошове забезпечення. Доцільно доповнити статтю 73 Закону України «Про виконавче провадження», а саме п.6 ч.2 викласти в такій редакції: «грошове забезпечення, а також додаткові та одноразові грошові допомоги військовослужбовців». Додатково слід зобов'язати всі банківські установи створювати захищені рахунки військовослужбовцям для зарахування виключно грошового забезпечення із військових частин, в тому числі одноразові грошові допомоги, додаткової грошової допомоги тощо.

ВИСНОВКИ

1. Здійснене нами дослідження дає підстави стверджувати, що категорія грошових коштів у виконавчому провадженні має не лише економічне, а й цивільно-правове та виконавчо-процесуальне значення. Її зміст не може бути зведений виключно до традиційного розуміння грошей як загального еквівалента вартості, оскільки у сфері примусового виконання рішень грошові кошти набувають спеціального функціонального призначення – основного і першочергового об'єкта звернення стягнення, за рахунок якого забезпечується реальне поновлення порушеного права стягувача.

Встановлено, що еволюція грошей – від товарних форм, металевих і паперових грошей до безготівкових, електронних та цифрових платіжних інструментів – засвідчує поступове ускладнення правової природи грошових коштів. Якщо готівкові кошти переважно сприймаються як речі, визначені родовими ознаками, то безготівкові кошти мають зобов'язально-правову природу, оскільки виражають право вимоги клієнта до банку чи іншої фінансової установи. Електронні гроші поєднують ознаки платіжного інструмента, одиниці вартості та грошового зобов'язання емітента, що свідчить про подальшу дематеріалізацію грошового обороту.

Доведено, що у виконавчому провадженні така багатоманітність форм існування грошових коштів має безпосереднє практичне значення. Готівкові кошти, попри їхню класичну речову природу та формальну придатність бути об'єктом стягнення, залишаються найменш доступними для виконавця через складність їх виявлення, відсутність централізованого обліку та можливість фактичного приховування боржником. Натомість безготівкові кошти на рахунках у банках та інших фінансових установах є найбільш ефективним об'єктом примусового стягнення, оскільки їх виявлення, арешт і списання можуть здійснюватися зі застосуванням електронної взаємодії між АСВП та банківською системою.

Констатовано, що електронні гроші, будучи нормативно визнаними у законодавстві про платіжні послуги, поступово інтегруються у сферу

платіжного обігу та потенційно можуть бути ефективним об'єктом звернення стягнення, за умови належної ідентифікації їх емітента, власника та платіжної інфраструктури. Натомість, криптовалюта наразі створює істотні виклики для системи примусового виконання, оскільки її децентралізований характер, використання криптографічних технологій, відсутність єдиного державного чи фінансового посередника та ускладнена ідентифікація власника, фактично, перетворюють її на інструмент приховування активів боржника від стягнення.

Зміст поняття грошових коштів у виконавчому провадженні розкрито: 1) *у вузькому розумінні* – грошові кошти у виконавчому провадженні – це визначений у виконавчому документі грошовий еквівалент вимог стягувача, що підлягає примусовому виконанню; 2) *у широкому розумінні* – грошові кошти боржника у виконавчому провадженні – це різновид майнового активу боржника, який охоплює готівкові кошти, безготівкові кошти на рахунках, електронні гроші, кошти у платіжних системах, а також кошти, одержані від реалізації майна боржника і зараховані на депозитний рахунок органу державної виконавчої служби або приватного виконавця. Широке розуміння найбільшою мірою відповідає сучасному стану грошового обороту та завданням виконавчого провадження.

Грошові кошти у виконавчому провадженні є динамічною правовою категорією, зміст якої змінюється разом із розвитком фінансових технологій, платіжної інфраструктури та форм майнового обороту. Їх значення полягає в тому, що саме грошові кошти є найбільш універсальним, ліквідним і процесуально придатним об'єктом примусового виконання. Водночас, ефективність звернення стягнення на них залежить не лише від їхньої правової природи, а й від ступеня прозорості відповідної форми грошового обороту, можливості ідентифікації власника, доступу виконавця до інформації та наявності дієвих механізмів арешту і примусового списання.

2. Дослідивши методологічні засади звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні, зробили висновок, що ця проблематика не може бути належно осмислена виключно в межах

формального аналізу норм законодавства. Її наукове пізнання потребувало багаторівневої методології, яка поєднує філософсько-світоглядні, загальнонаукові, спеціально-юридичні та емпіричні методи. Методологічний плюралізм дозволив розкрити звернення стягнення на грошові кошти боржника як складний правовий феномен, у якому перетинаються імператив державного примусу, право стягувача на ефективне виконання рішення, майнові права боржника, принцип пропорційності та ідея справедливості у праві.

Методологічна основа дослідження звернення стягнення на грошові кошти боржника має інтегральний характер. Вона поєднала пізнання права як нормативної системи, як соціального явища, як інструменту державного примусу і як засобу захисту прав особи. Такий підхід дозволив уникнути однобічності: з одного боку – технократичного розуміння виконавчого провадження як механізму стягнення; з другого – надмірно абстрактного підходу, відірваного від практичних потреб виконання рішень. Поєднання нами філософсько-правового, системного, догматичного та прикладного рівнів аналізу забезпечило повноту наукового дослідження.

Методологія дослідження звернення стягнення на грошові кошти боржника є способом формування авторської наукової концепції. Вона дала змогу обґрунтувати, що ефективне звернення стягнення на грошові кошти боржника повинно будуватися на поєднанні трьох ключових засад: реальності виконання рішення, пропорційності втручання у майнову сферу боржника та забезпечення справедливого балансу прав і законних інтересів сторін виконавчого провадження. Через таку методологічну парадигму звернення стягнення на грошові кошти боржника постало одним із центральних правових інструментів гарантування дієвості правосуддя, авторитету держави та захисту прав особи у виконавчому провадженні.

3. Звернення стягнення на грошові кошти боржника є одним із центральних, найбільш дієвих і практично значущих заходів примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів. Його значення зумовлене тим, що саме грошові кошти, на відміну від більшості інших

майнових активів боржника, характеризуються найвищим ступенем ліквідності, універсальністю та безпосередньою придатністю для задоволення вимог стягувача. У цьому сенсі звернення стягнення на кошти боржника є правовим механізмом трансформації присудженого права у фактично реалізоване благо.

Правова природа звернення стягнення на грошові кошти боржника має комплексний характер. По-перше, воно є заходом державного примусу, що здійснюється поза волею боржника та ґрунтується на імперативних повноваженнях державного чи приватного виконавця. По-друге, такий примус не є самоціллю, оскільки його легітимність визначається виключно спрямованістю на виконання виконавчого документа, захист порушеного права стягувача та забезпечення обов'язковості судового чи іншого юрисдикційного рішення. Отже, за своєю сутністю звернення стягнення на грошові кошти боржника поєднує владно-примусовий, процесуальний, майновий і правозахисний елементи.

Встановлено, що чинне законодавство України не містить легального визначення поняття «звернення стягнення на грошові кошти боржника», обмежуючись переважно регламентацією порядку його здійснення. Такий підхід не повною мірою відповідає потребам правозастосування, оскільки відсутність нормативного визначення ускладнює відмежування цього інституту від суміжних правових явищ: арешту коштів, звернення стягнення на майно, звернення стягнення на доходи боржника, списання коштів з рахунків, виконання рішень немайнового характеру та застосування інших заходів примусового виконання.

Звернення стягнення на грошові кошти боржника – це сукупність активних процесуальних дій державного чи приватного виконавця, що вчиняються у межах відкритого виконавчого провадження на підставі виконавчого документа майнового характеру та спрямовані на виявлення, арешт, примусове списання й подальше перерахування грошових коштів боржника з метою задоволення законних вимог стягувача.

Нами виокремлено такі ключові ознаки звернення стягнення на грошові кошти боржника: 1) активна дія виконавця; 2) примусовий характер цієї дії; 3) наявність юридичної підстави у формі виконавчого документа майнового характеру; 4) спеціальний суб'єктний склад; 5) особливий об'єкт стягнення – грошові кошти боржника; 6) визначена законом процесуальна форма.

Доведено, що особливе значення має юридична підстава звернення стягнення на грошові кошти боржника. Такою підставою не може бути будь-який виконавчий документ, а лише той, зміст якого передбачає майновий характер виконання, насамперед, формулювання на кшталт «стягнути» або «звернути стягнення». Виконавчі документи зобов'язального чи немайнового характеру не можуть автоматично породжувати право виконавця на списання коштів боржника, оскільки для них законом передбачено інші способи виконання та інші правові наслідки невиконання. Це має принципове значення для дотримання меж повноважень виконавця та недопущення підміни одного заходу примусового виконання іншим.

Аргументовано, що суб'єктний склад правовідносин щодо звернення стягнення на грошові кошти боржника має багаторівневий характер. Постійними та обов'язковими суб'єктами є виконавець, стягувач і боржник, без яких ця виконавча дія не може бути здійснена. Водночас, у практичній площині до цих правовідносин нерідко залучаються банки, небанківські надавачі платіжних послуг, емітенти електронних грошей, роботодавці боржника, органи державної влади, податкові органи, Пенсійний фонд України, платіжні системи та інші особи, від яких залежить виявлення, блокування, списання або перерахування коштів.

Доведено, що об'єктом звернення стягнення є саме грошові кошти боржника у відповідних формах їх існування – готівковій, безготівковій, електронній, а також кошти, що перебувають у платіжних системах чи на рахунках у банках, інших фінансових установах, небанківських надавачах платіжних послуг. Водночас, майно боржника, частки у статутному капіталі, цінні папери, нерухомість чи рухомі речі не можуть ототожнюватися із грошовими коштами як об'єктом цього заходу примусового виконання,

оскільки щодо них застосовуються інші процедури звернення стягнення. Саме об'єкт стягнення визначає специфіку процедури, коло залучених суб'єктів, швидкість виконання та обсяг гарантій для боржника.

Встановлено, що процесуальна форма звернення стягнення на грошові кошти боржника є гарантією законності, передбачуваності та контрольованості застосування державного примусу. Постанова виконавця про арешт коштів, вимоги до її змісту, визначення суми арешту, зазначення рахунків або поширення арешту на всі рахунки боржника, порядок направлення постанови до банків чи інших установ – усе це має гарантійне значення. Вимоги процесуальної форми забезпечують можливість перевірки законності діянь виконавця, оскарження порушень, захисту коштів зі спеціальним режимом використання та дотримання балансу між правами стягувача і боржника.

На підставі здійсненого нами аналізу судової практики зроблено висновок, що найбільш проблемним залишається питання арешту коштів, які мають спеціальний або цільовий характер, зокрема, заробітної плати, пенсій, соціальних виплат та інших захищених законом надходжень. Зміна підходів Верховного Суду щодо обов'язків виконавця, банку та боржника у встановленні правового режиму таких коштів свідчить про складність цієї проблеми та про відсутність належної законодавчої визначеності. Тому нами запропоноване чітке нормативне врегулювання механізму ідентифікації рахунків та коштів, на які заборонено або обмежено звернення стягнення, із визначенням обов'язків кожного учасника – виконавця, банку, боржника та інших фінансових установ.

Нами розмежовано механізми «звернення стягнення на грошові кошти боржника» та «звернення стягнення на доходи боржника». Хоча обидва механізми можуть мати грошовий результат, їхня правова природа, порядок реалізації та суб'єктний склад є різними. Звернення стягнення на доходи передбачає регулярні відрахування із заробітної плати, пенсії, стипендії чи інших періодичних виплат, тоді як звернення стягнення на грошові кошти спрямоване на вже наявні кошти боржника, які перебувають у його

розпорядженні або обліковуються на рахунках чи в інших платіжних інструментах.

Виявлено проблему відсутності належного правового регулювання звернення стягнення на грошові перекази, які можуть виплачуватися боржнику готівкою або здійснюватися через платіжні сервіси поза традиційною банківською інфраструктурою, та запропоновано шляхи її вирішення. Така прогалина створює ризики ухилення від виконання рішень, оскільки боржник фактично може використовувати альтернативні канали руху коштів, які залишаються поза контролем виконавця. У сучасних умовах розвитку фінансових технологій законодавство про виконавче провадження має бути адаптоване до нових форм грошового обігу, інакше ефективність примусового виконання істотно знижуватиметься.

4. Загальні правила звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні є базовим процедурним каркасом примусового виконання рішень майнового характеру. Їх значення полягає не лише у визначенні послідовності дій виконавця, а й у забезпеченні реальності, своєчасності та повноти виконання виконавчого документа. Саме через ці правила конституційний принцип обов'язковості судового рішення набуває практичного виміру, а право стягувача перестає бути декларативним і трансформується у фактично отримане майнове задоволення його вимоги.

Загальні правила звернення стягнення на кошти боржника виконують системоутворюючу функцію у механізмі виконавчого провадження, оскільки визначають межі застосування державного примусу, порядок виявлення коштів, способи їх арешту, вилучення, списання та подальшого перерахування стягувачу. Водночас, ці правила мають застосовуватися з урахуванням конкретного джерела походження та місця перебування коштів боржника: на банківських рахунках, у готівковій формі, у третіх осіб, на депозитах або в індивідуальних банківських сейфах.

Доведено, що найбільш ефективним і поширеним способом звернення стягнення на кошти боржника є списання коштів із банківських рахунків. Його ефективність зумовлена високим ступенем формалізації банківського

обліку, можливістю електронної взаємодії між виконавцем і банківськими установами, а також оперативністю арешту й подальшого списання коштів. Водночас, саме на цьому етапі виконавчого провадження виникають істотні практичні ризики, пов'язані з можливістю боржника вивести кошти до фактичного накладення арешту.

Обґрунтовано, що арешт коштів має забезпечувальне та підготовче значення: він не є кінцевою метою виконавчого провадження, а створює правові умови для подальшого списання коштів і задоволення вимог стягувача. З огляду на це арешт повинен бути оперативним, доволі широким для запобігання ухиленню боржника, але, водночас, обмеженим розміром стягнення, виконавчого збору або основної винагороди приватного виконавця, витрат виконавчого провадження та штрафів.

Арешт усіх рахунків боржника не слід ототожнювати з безумовним і остаточним зверненням стягнення на всі кошти, що на них перебувають. Якщо боржник надає виконавцю належні докази того, що на відповідний рахунок зараховуються кошти, на які законом заборонено звернення стягнення, виконавець зобов'язаний реагувати шляхом зняття арешту у відповідній частині або з відповідного рахунку, що дозволяє поєднати ефективність примусового виконання із гарантіями захисту мінімально необхідного майнового простору боржника.

Списання коштів із рахунку боржника на підставі платіжної інструкції виконавця є тією виконавчою дією, яка безпосередньо переводить арештовані кошти у площину фактичного виконання рішення. Недостатньо лише виявити та арештувати кошти; досягнення мети виконавчого провадження можливе лише після їх фактичного зарахування на рахунок органу державної виконавчої служби чи приватного виконавця і подальшого перерахування стягувачу.

Зроблено висновок, що проблема звернення стягнення на депозитні кошти боржника засвідчує необхідність пріоритету обов'язковості виконавчого документа над приватноправовими умовами договору банківського вкладу. Строковий характер депозиту не повинен блокувати

примусове виконання рішення, тому законодавчо доцільно передбачити можливість списання депозитних коштів боржника до завершення строку дії депозитного договору.

В окрему групу загальних правил нами віднесено правила вилучення готівкових коштів боржника. Готівка, попри активний розвиток безготівкових розрахунків, є важливим об'єктом звернення стягнення, особливо у випадках тіньових доходів, неофіційної зайнятості або фактичного приховування активів. Її вилучення вимагає суворого дотримання процесуальної форми: винесення постанови про арешт коштів або постанови про опис та арешт майна / коштів, участі понятих, складення акта виконавця та внесення вилученої готівки не пізніше наступного дня на відповідний рахунок приватного виконавця чи органу державної виконавчої служби. Дотримання вимог процесуальної форми у цьому випадку є гарантією законності вилучення та запобіжником від можливих зловживань.

Аналіз звернення стягнення на кошти боржника, що перебувають у третіх осіб, дав можливість виявити одну з найбільш проблемних зон виконавчого провадження, оскільки ефективність цього механізму залежить від належного підтвердження правового зв'язку між боржником і третьою особою та безспірності відповідного грошового зобов'язання. Непослідовність правозастосування у цій сфері зумовлює потребу в чіткому законодавчому визначенні стандартів доказування, процесуальної моделі звернення виконавця до суду та правових наслідків встановлення заборгованості третьої особи перед боржником.

На підставі дослідження практики звернення стягнення на кошти боржника, що можуть зберігатися в індивідуальних банківських сейфах, дозволило виявити одну з найбільш істотних прогалин чинного законодавства. З одного боку, банківський сейф може бути фактичним місцем зберігання значних готівкових коштів або цінностей боржника; з другого – чинний порядок доступу виконавця до такого сейфу є надмірно ускладненим і залежить від отримання судового дозволу. За час розгляду відповідного подання боржник може вилучити майно або кошти із сейфа, що

фактично нівелює можливість виконання рішення. Тому законодавство потребує перегляду в напрямі створення спеціальної, оперативної та гарантійно збалансованої процедури доступу виконавця до індивідуального банківського сейфу боржника. Судова практика щодо примусового проникнення до банківських сейфів боржника не забезпечує належної ефективності виконання. Надмірно формалізований підхід до доведення факту перешкоджання виконавцю, необхідності підтвердження обізнаності боржника та тлумачення банківського сейфу як «іншого володіння» істотно ускладнює реалізацію повноважень виконавця.

Нами виокремлено такі базові загальні правила звернення стягнення на грошові кошти боржника: оперативне накладення арешту на кошти боржника; направлення постанови про арешт до банків та інших фінансових установ; звернення стягнення лише на кошти, на стягнення яких законом не встановлено заборони; списання коштів на підставі платіжної інструкції виконавця; дотримання спеціальної процедури вилучення готівки; внесення вилучених коштів на рахунок виконавця чи органу ДВС; звернення до суду у випадках стягнення коштів, що перебувають у третіх осіб або в індивідуальних банківських сейфах; подальше перерахування стягнутих сум стягувачу. Загальні правила звернення стягнення на грошові кошти боржника мають бути спрямовані на досягнення головної мети виконавчого провадження – реального, повного і своєчасного виконання рішення. Їх ефективність залежить від трьох ключових чинників: оперативності дій виконавця, належної взаємодії з банками та іншими фінансовими установами, а також наявності законодавчих механізмів, які унеможливають приховування боржником коштів у депозитах, готівці, третіх осіб чи банківських сейфах.

5. Норми про кошти, на які не може бути звернено стягнення у виконавчому провадженні, виконують гарантійну, соціальну й правозахисну функції. Їх прийняття зумовлене необхідністю забезпечення мінімального життєвого рівня боржника та осіб, інтереси яких опосередковано пов'язані з такими виплатами, передусім дітей, осіб з інвалідністю, військовослужбовців,

осіб, які втратили працездатність, безробітних, членів сімей загиблих осіб та інших соціально вразливих категорій осіб. У цьому аспекті заборона звернення стягнення на окремі види коштів є формою реалізації конституційного принципу соціальної держави та положення про те, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність визнаються найвищою соціальною цінністю.

У результаті дослідження нами встановлено, що перелік коштів, визначений ст. 73 Закону України «Про виконавче провадження», є неоднорідним за своєю правовою природою, оскільки охоплює виплати різного соціального, компенсаційного, цільового та майнового призначення. Абсолютний захист від стягнення є виправданим лише щодо тих коштів, які спрямовані на охорону прав дитини, материнства, здоров'я, гідного поховання, підтримку осіб, які постраждали внаслідок втрати працездатності, війни або виконання військового обов'язку, адже такі виплати виконують не функцію майнового збагачення боржника, а спеціальну правозахисну функцію. Нами обґрунтовано, що не всі виплати, передбачені ст. 73, потребують однакового рівня імунітету від стягнення. Окремі компенсаційні, додаткові чи стимулюючі виплати можуть фактично мати ознаки доходу боржника і не завжди є необхідними для забезпечення його мінімального життєвого рівня, а тому щодо них нами запропоновано застосовувати не абсолютну заборону, а диференційований підхід із урахуванням цільового призначення виплати, її соціальної значущості, майнового стану боржника та характеру вимог стягувача.

Нами доведено, що вихідна допомога у разі звільнення працівника потребує спеціального переосмислення у контексті виконавчого провадження. Її соціально-компенсаційна природа виправдовує захист від стягнення лише тоді, коли вона реально забезпечує особу в період втрати роботи; натомість у випадках, коли боржник має інше місце праці, працює за сумісництвом або отримує стабільні доходи з інших джерел, абсолютна заборона звернення стягнення на таку допомогу може призводити до необґрунтованого обмеження прав стягувача.

Ми аргументували необхідність чіткого розмежування арешту коштів і власне звернення стягнення на них. Арешт – це початковий забезпечувальний етап, що не означає остаточного вилучення коштів із майнової сфери боржника, тоді як перевірка спеціального правового режиму коштів має здійснюватися перед їх списанням. Нами встановлено, що виконавець не повинен самотійно з'ясовувати правову природу кожного рахунку чи надходження боржника до накладення арешту. Первинний обов'язок ідентифікації рахунків зі спеціальним режимом використання має покладатися на банк або іншу фінансову установу, а боржник зберігає право документально підтвердити спеціальний статус коштів для зняття арешту чи повернення неправомірно списаних сум.

Ми обґрунтували, що законодавча заборона звернення стягнення на окремі кошти є ефективною лише за умови її технічної реалізованості. Тому необхідним є запровадження механізму обов'язкового маркування соціальних, компенсаційних, військових та інших захищених виплат у банківській і платіжній системах.

У результаті дослідження нами доведено, що спеціальний режим окремих виплат не повинен перетворюватися на універсальний засіб ухилення боржника від виконання рішення. Імунітет від стягнення має бути обґрунтованим, пропорційним і функціонально пов'язаним із соціальною метою відповідної виплати. Встановлено, що положення ст. 72 Закону України «Про виконавче провадження» потребують переосмислення в напрямі більш диференційованого регулювання. Обмеження звернення стягнення на відповідні соціальні виплати мають визначатися з урахуванням характеру вимог стягувача, розміру виплати, соціального стану боржника та наявності в нього інших джерел доходу.

Норми про кошти, на які не може бути звернено стягнення, встановлюють спеціальний правовий режим окремих грошових надходжень боржника, спрямований на охорону найважливіших соціальних цінностей: життя, здоров'я, дитинства, материнства, гідності, мінімального рівня існування, соціальної безпеки та обороноздатності держави. Проте, цей

режим має бути не механічним і надмірно широким, а цільовим, обґрунтованим і пропорційним.

Нами запропоновані зміни до чинного законодавства України у частині визначення коштів, на які не може бути звернено стягнення, зокрема: 1) збереження абсолютного захисту для виплат, пов'язаних із правами дітей, лікуванням, похованням, вагітністю та пологами, інвалідністю, втратою годувальника, військовою службою та наслідками війни; 2) перегляд абсолютної заборони щодо окремих додаткових, компенсаційних або грошових дотацій, які не завжди мають критично соціальний характер; 3) створення ефективного механізму ідентифікації захищених коштів банками та іншими платіжними установами; 4) закріплення чіткої процедури повернення помилково списаних коштів; 5) забезпечення балансу, за якого соціальні гарантії боржника не нівелюють право стягувача на виконання рішення.

6. Процедура звернення стягнення на грошові кошти боржника є однією з найбільш чутливих і водночас найбільш практично значущих складових виконавчого провадження. Вона поєднує правила застосування владно-примусового характеру дій виконавця, організаційно-технічної участі банківських та інших фінансових установ, а також гарантійного режиму захисту прав сторін виконавчого провадження.

Звернення стягнення на грошові кошти боржника нами розмежовано на два самостійні процедурні напрями:

1) разове звернення стягнення на кошти, що вже перебувають на рахунках боржника (спрямоване на оперативне виявлення, арешт і списання наявних коштів), та 2) звернення стягнення на періодичні доходи боржника – заробітну плату, пенсію, стипендію та інші регулярні надходження (тривале, повторюване та контрольоване відрахування частини доходів боржника у встановлених законом межах). Їх ототожнення є методологічно й практично помилковим, оскільки кожна з них має власний порядок, суб'єктний склад, часову динаміку та гарантійні обмеження.

Процедура разового звернення стягнення на кошти боржника складається з кількох послідовних етапів: винесення постанови про арешт коштів; направлення її банкам або іншим надавачам платіжних послуг; фактичне накладення арешту банківською установою; отримання або перевірка інформації про наявність коштів; формування платіжної інструкції; списання коштів; зарахування їх на рахунок органу державної виконавчої служби чи приватного виконавця; подальше перерахування стягувачу. Від належного й оперативного виконання кожного з цих етапів залежить ефективність усієї процедури. Встановлено, що електронний арешт коштів є ключовою умовою оперативності та ефективності звернення стягнення на кошти боржника. Обґрунтовано, що арешт коштів на рахунках, відкритих боржником після винесення постанови про арешт коштів, потребує окремого процедурного забезпечення. Ефективність такого арешту можлива лише за умови обов'язкової перевірки банками Єдиного реєстру боржників, належного виконання чинних постанов про арешт, повідомлення виконавця про відкриття нових рахунків та посилення відповідальності банків за невиконання цих обов'язків. Доведено, що фактичне виконання рішення забезпечується не арештом коштів, а їх подальшим списанням на підставі платіжної інструкції виконавця. Запровадження електронного списання є необхідним елементом цифровізації виконавчого провадження, однак його ефективність потребує розширення на всі види коштів, зокрема кошти в іноземній валюті.

Звернення стягнення на періодичні доходи боржника спрямоване не на разове вилучення вже наявної суми коштів, а на систематичні відрахування із заробітної плати, пенсії, стипендії або інших регулярних доходів. Така процедура виконує подвійну функцію: з одного боку, забезпечує поступове виконання рішення за відсутності достатніх коштів на рахунках боржника; з другого – гарантує збереження для боржника частини доходу, необхідної для забезпечення його життєвих потреб. Саме тому законодавчі межі відрахувань із доходів боржника мають конституційно-правове значення. Законодавчо встановлені граничні розміри відрахувань із заробітної плати, пенсії,

стипендії та інших доходів боржника є проявом принципу пропорційності у виконавчому провадженні. Вони спрямовані на недопущення ситуації, за якої примусове виконання рішення повністю позбавляє боржника засобів до існування. Водночас, надмірно низький відсоток відрахувань, особливо у справах зі значною сумою боргу, може фактично унеможливлювати своєчасне виконання рішення. У таких випадках виникає об'єктивна напруга між правом боржника на гідний життєвий рівень і правом стягувача на реальне виконання судового рішення. Обґрунтовано, що неофіційна зайнятість і виплата заробітної плати «в тіні» істотно знижують ефективність звернення стягнення на періодичні доходи. У таких випадках стягнення здійснюється лише з формально задекларованого доходу, тоді як реальний майновий стан боржника залишається поза межами виконавчого впливу, що порушує баланс інтересів сторін. Доведено, що контроль за правильністю та своєчасністю відрахувань із доходів боржника потребує цифровізації. Значний обсяг виконавчих проваджень унеможливлює ефективний ручний контроль, тому необхідним є запровадження автоматизованого моніторингу відрахувань, електронної звітності та фіксації порушень з боку роботодавців чи інших платників доходів.

Встановлено, що штучний інтелект та інтелектуальні цифрові інструменти можуть істотно підвищити ефективність звернення стягнення на кошти боржника через автоматизований аналіз його фінансового стану, виявлення активних рахунків, моніторинг руху коштів, прогнозування ризиків ухилення та оптимізацію виконавчих дій. Водночас, такі технології не можуть замінювати виконавця у прийнятті юридично значущих рішень, які потребують правової оцінки, індивідуалізації та дотримання принципу пропорційності. Обґрунтовано, що штучний інтелект у виконавчому провадженні має функціонувати виключно як допоміжний інструмент державного чи приватного виконавця. Його застосування є доцільним для автоматизації технічних, аналітичних і повторюваних дій, тоді як рішення про арешт, списання, зняття арешту, межі стягнення та правовий режим коштів повинні залишатися у компетенції уповноваженого виконавця.

Ефективність звернення стягнення на грошові кошти боржника залежить від трьох взаємопов'язаних чинників: 1) нормативної визначеності, 2) технологічної оперативності та 3) належного контролю за учасниками виконання. Недостатність будь-якого з цих елементів призводить до затримок, ухилення боржника, додаткових витрат виконавця, порушення прав стягувача або непропорційного втручання у права боржника. З огляду на це, подальший розвиток процедури звернення стягнення на грошові кошти має відбуватися у напрямі повної цифровізації, уніфікації банківської взаємодії, посилення відповідальності фінансових установ і роботодавців та запровадження інтелектуальних систем підтримки виконавця.

Процедура звернення стягнення на грошові кошти боржника є ключовим інструментом забезпечення дієвості правосуддя. Її належне правове регулювання має гарантувати стягувачу оперативне та реальне виконання рішення, боржнику – захист від надмірного втручання в його майнову сферу, а державі – виконання позитивного обов'язку створити ефективну систему примусового виконання.

7. У результаті дослідження встановлено, що воєнний стан істотно змінив аксіологію звернення стягнення на грошові кошти боржника: від пріоритету повного й своєчасного виконання рішення законодавець тимчасово перейшов до посиленого захисту боржника. Така трансформація була зумовлена надзвичайними умовами війни, однак у низці аспектів порушила баланс між правами боржника і стягувача. Обґрунтовано, що воєнний стан не скасовує конституційного принципу обов'язковості судового рішення. Обмеження примусового виконання в умовах війни можуть бути допустимими лише як виняткові, тимчасові, пропорційні та такі, що не нівелюють сутність права на виконання рішення.

Аргументовано, що початковий поділ виконавчих проваджень за критерієм суми стягнення до 100 тисяч гривень був концептуально вразливим. Розмір боргу не може бути універсальним критерієм значущості рішення, оскільки для різних стягувачів одна й та сама сума має різне соціальне та економічне значення.

Доведено, що воєнні обмеження у сфері виконавчого провадження частково переклали тягар надзвичайних обставин зі сфери державної відповідальності на стягувача. Така модель є необґрунтованою, якщо не враховує, що стягувач також може бути соціально вразливою особою або військовослужбовцем. Встановлено, що Закон № 3048-IX частково відновив функціональність виконавчого провадження, однак не усунув ризику надмірного захисту боржника. Надання боржнику гарантованого ліміту видаткових операцій без урахування його реального майнового стану, характеру боргу та становища стягувача не забезпечує належної індивідуалізації правового регулювання. Обґрунтовано, що основним недоліком воєнного законодавства у сфері виконавчого провадження стала недостатня індивідуалізація правового впливу. Однакові обмеження застосовувалися до різних за правовою природою ситуацій, без розмежування добросовісних і недобросовісних боржників, соціально вразливих і майново спроможних осіб.

Доведено, що законодавчі зміни періоду воєнного стану виявили проблему нормативної неузгодженості. Одночасне існування різних за змістом правил щодо арештованих рахунків, доходів боржника та виконавчих написів створює правову невизначеність. Обмеження доступу виконавців до АСВП на початку повномасштабної війни засвідчило системну залежність виконавчого провадження від цифрової інфраструктури. Цифровізація виконавчого провадження потребує не лише електронних сервісів, а й резервних, безпечних та безперервних механізмів їх функціонування в кризових умовах. Кібератака на державні реєстри Міністерства юстиції України підтвердила зв'язок між кіберстійкістю реєстрів і гарантією права на виконання судового рішення. У сучасних умовах кібербезпека АСВП є елементом ефективності правосуддя. Неврегульованість статусу фізичних осіб-підприємців у механізмі визначення рахунку для видаткових операцій є істотною прогалиною. ФОП не повинен опинятися у гіршому становищі через недосконалість законодавчої техніки або функціоналу АСВП. Обґрунтовано, що зупинення виконавчих дій щодо суб'єктів оборонного

сектору не може мати характеру загального мораторію. Такий механізм має бути диференційованим і враховувати характер рішення, статус стягувача та соціальне значення стягнення, особливо коли йдеться про виплати військовослужбовцям або членам їхніх сімей.

На підставі аналізу судової практики періоду воєнного стану виявлено потребу в чіткому розмежуванні двох механізмів: визначення поточного рахунку боржника для здійснення видаткових операцій і зняття арешту з рахунків, на які надходять захищені законом виплати. Їх ототожнення створює ризики неоднакового правозастосування.

Воєнний стан має розглядатися не як режим «замороження» примусового виконання рішень, а як режим адаптації виконавчого провадження до надзвичайних умов. Така адаптація не повинна знищувати функціональне призначення виконавчого провадження як завершальної стадії юридичного процесу і поновлення права особи.

Розроблено концепцію кризового виконавчого провадження. Її засадами мають бути безперервність виконання рішень, пропорційний захист боржника, недопущення надмірного обмеження прав стягувача, цифрова стійкість виконавчої інфраструктури, кібербезпека реєстрів і повна електронна взаємодія з банками.

8. Здійснення виконавчого провадження щодо боржників-військовослужбовців в умовах воєнного стану є однією з найбільш складних ділянок сучасного виконавчого процесу, оскільки в ній перетинаються три групи правових цінностей: обов'язок держави гарантувати виконання рішень; необхідність особливого соціально-правового захисту військовослужбовців, які виконують конституційний обов'язок із захисту Вітчизни; а також право стягувача на реальне, своєчасне і повне виконання виконавчого документа.

Особливий статус військовослужбовця не є підставою для повного імунітету від виконання майнових зобов'язань. Водночас, такий статус об'єктивно зумовлює необхідність обмеження надмірного фінансового, організаційного та психологічного тиску на особу, яка перебуває у зоні

бойових дій або виконує завдання, пов'язані із забезпеченням обороноздатності держави. Тому належна модель виконавчого провадження щодо боржника-військовослужбовця має ґрунтуватися на пошуку справедливого балансу між правовим обов'язком боржника і публічним інтересом у збереженні його боєздатності.

На підставі здійсненого порівняння підходів цивільного процесуального законодавства і законодавства про виконавче провадження зроблено висновок, що автоматичне або тривале зупинення правових процедур у зв'язку з військовою службою особи не завжди є виправданим. Якщо у судовому процесі зупинення провадження може бути пояснене неможливістю військовослужбовця повноцінно брати участь у розгляді справи, то у виконавчому провадженні ситуація є іншою: виконавчий документ уже підтверджує наявність обов'язку боржника. Тому повне блокування виконання на невизначений строк фактично переносить увесь тягар воєнного стану на стягувача і може призводити до порушення його права на доступ до правосуддя у завершальній стадії – виконання рішення.

Нами запропоновано: передбачити звернення стягнення на доходи боржника-військовослужбовця як пріоритетний і менш обтяжливий захід примусового виконання; запровадити на період воєнного стану модель обмеженого примусу щодо боржників-військовослужбовців; обмежувати заходи примусового виконання щодо таких боржників переважно зверненням стягнення на доходи у встановлених законом межах; встановити винятки з такого обмеження у випадках, коли стягувачем є фізична особа або коли стягнення пов'язане з відшкодуванням шкоди, завданої кримінальним правопорушенням; враховувати статус, соціальну вразливість і потреби стягувача, зокрема якщо стягувачем є військовослужбовець, член його сім'ї або інша фізична особа; запровадити електронну взаємодію між АСВП та інформаційними ресурсами Міністерства оборони України для оперативного підтвердження статусу боржника-військовослужбовця; надати виконавцям функціонально обмежений доступ до відповідного реєстру лише для встановлення факту проходження боржником військової служби;

законодавчо закріпити спеціальний режим захисту грошового забезпечення, додаткових і одноразових виплат військовослужбовців; унеможливити повне блокування коштів, необхідних військовослужбовцю для забезпечення боєздатності та виконання військового обов'язку; передбачити можливість часткового стягнення з таких виплат лише у межах, сумісних із гарантіями військової служби та правами стягувача; створити спеціальні захищені банківські рахунки для зарахування грошового забезпечення та спеціальних виплат військовослужбовців; забезпечити автоматичну ідентифікацію банками захищених виплат і запобігання їх помилковому арешту чи списанню; не поширювати спеціальний захист на інші активи, кошти чи майно військовослужбовця, які не пов'язані з грошовим забезпеченням і не призначені для виконання військового обов'язку; враховувати реальні умови несення військової служби під час оцінки можливості військовослужбовця реалізувати процесуальні права у виконавчому провадженні; спростити комунікацію військовослужбовців-боржників із виконавцями; запровадити захищені електронні канали, цифрові сервіси або можливість подання заяв через уповноважених представників військової частини; забезпечити перевірку волевиявлення військовослужбовця та захист його персональних даних; використовувати медіацію як альтернативу надмірному примусу щодо боржника-військовослужбовця; нормативно врегулювати наслідки медіації у виконавчому провадженні; передбачити можливість повернення виконавчого документа або зупинення окремих виконавчих дій на підставі угоди сторін; гарантувати поновлення примусового виконання у разі невиконання боржником угоди, досягнутої за результатами медіації.

Правове регулювання здійснення виконавчого провадження щодо боржників-військовослужбовців має бути спрямоване не на створення привілею невиконання, а на формування справедливої моделі виконання в умовах війни. Держава повинна одночасно забезпечити захиснику належні умови для несення служби і гарантувати стягувачу реальність присудженого права. Лише такий підхід відповідатиме принципам верховенства права,

пропорційності, соціальної справедливості, обов'язковості судового рішення та конституційного обов'язку захисту Вітчизни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авторгов А. М. Виконання судових рішень: що робити, коли боржник – військовий або в полоні. URL : <https://yur-gazeta.com/dumkaeksperta/vikonannya-sudovih-rishen-shcho-robiti-koli-borzhnik-viyskoviy-abo-v-poloni.html> (дата звернення: 19.06.2025).
2. Атамас П. Й. Облік у бюджетних установах : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 288 с.
3. Бандурка І. О. Об'єкт посягання в злочинах проти прав та свобод дитини. *Публічне право*. 2015. Вип. № 3 (19). С. 180–185.
4. Банки не поспішають підключатися до системи автоматизованого арешту рахунків. URL: <https://platon.ua/news/banki-ne-speshat-podklyuchatsya-k-sistemeavtomaticheskogo-aresta-schetov.html> (дата звернення: 14.02.2025).
5. Барабаш О. О. Цифровізація виконавчого провадження: нові виклики для України в умовах примусового виконання судових рішень. *Право і суспільство. Науковий журнал*. 2025. Вип. 1. С. 424–430. URL : http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2025/1_2025/64.pdf (дата звернення: 28.03.2026).
6. Бориченко К. В. Право на допомогу у зв'язку з вагітністю і пологами в умовах євроінтеграції. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 20 травня 2016 р.* Одеса : Юридична література, 2016. С. 516–519 URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/7830/Kormych_Istoriya%20vchen_2009.pdf?sequence=1 (дата звернення: 28.03.2026).
7. Булик І. Л. Класифікація суб'єктів адміністративно-правового забезпечення виконавчого провадження в Україні. *Київський часопис права*. 2021. №2. С. 53–59.
8. Бурка А. Державна допомога при народженні дитини: проблемні аспекти. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. №4. С. 116–120.

9. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. Житомир : ПП «Рута», 2009. 912 с.

10. Бущенко П. А., Вєтухова І. А. Правова природа вихідної допомоги при звільненні працівників за трудовим законодавством України. *Право та інновації*. 2016. №1 (13). С. 35–43.

11. Верба О. Б. До питання про метод правового регулювання виконавчих процесуальних відносин. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні* : матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. конференції, 06 грудня 2024 р. Львів : ЛьвДУВС, 2024. С. 319–324.

12. Верба О. Б. Запобігання зловживання правом у виконавчому провадженні. *Актуальні проблеми правового регулювання господарських та соціальних відносин в Україні* : збірник тез доповідей учасників науково-практичного семінару, 18 жовтня 2024 р. Львів : ЛьвДУВС, 2024. С. 13–16.

13. Верба О. Б. Медіація як інструмент вирішення конфліктів в академічному середовищі. *Медіація & Університети 1.0* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 15 листопада 2024р. Чернівці, 2024. С. 85–89.

14. Виконавче провадження : підручник / за ред. Н. Ю. Голубєєвої. Одеса : Фенікс, 2020. 460 с.

15. Височан О. С. Облік і контроль грошових коштів та їх еквівалентів: теорія, методика, організація. Київ, 2009. 23 с.

16. Височан О. С. Ранній етап розвитку електронних грошей: від Едварда Беллами до Френка Макнамари. *Фінанси і статистика*. 2016. С.172–176. URL:

<https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3279/23.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 08.01.2026).

17. Владимир О. М. Історичні аспекти розвитку національної грошової одиниці України : матеріали 6-ї Всеукр. наук.-практ. конф. пам'яті почес. проф. ТНТУ, акад. НАН України Чумаченка М.Г. «Інноваційний розвиток: стратегічний погляд у майбутнє» ТНТУ ім. Івана Пулюя. Тернопіль, 2017. С. 21–22. URL :

https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/21331/2/IRSP_2017_Vladymyr_O-Historical_aspects_of_developing_21-22.pdf (дата звернення: 08.01.2026).

18. Воробель У. Б. Зупинення провадження у цивільній справі за участю військовослужбовця під час воєнного стану: аналіз правових позицій Верховного Суду. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні* : матеріали IX Всеукраїнської науково-практичної конференції, 12 грудня 2025 р. Львів : ЛьВДУВС, 2025. С.419–426.

19. Гайченко А. В. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3392885-andrij-gajcenko-zastupnik-ministra-usticii-ukraini-z-pitan-vikonavcoi-sluzbi.html> (дата звернення: 20.05.2025).

20. Гальчинський А. Теорія грошей : навч. посібник. Київ : Основи, 1998. 415 с.

21. Гладинець Н. Ю., Гнідин Т. Р. Форми грошей: еволюція від минулого до сучасності. *Актуальні проблеми обліково-аналітичного процесу в управлінні підприємницькою діяльністю* : матеріали X міжн. наук.-практич. інтернет-конференції. Мукачєво, 2022. 279 с.

22. Гончаренко Т. І. Прожитковий мінімум в Україні: правові норми та сучасні реалії. *Соціально-гуманітарний вісник*. 2018. Вип. 18-19. С. 155–156 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sochumj_2018_18-19_47 (дата звернення: 21.07.2025).

23. Гончарова А. В., Верещака Я. В. Особливості обігу криптовалюти в Україні. *Журнал східноєвропейського права*. 2018. № 58. С. 38–44.

24. Горобенко М. Стягнення коштів на рахунках боржника в банківських установах на виконання судових рішень в цивільних справах. *COPERNICUS Political and Legal Studies*, Vol. 1, Issue 3, September 2022, 2022. С.109–118. URL: <https://czasopisma.marszalek.com.pl/images/pliki/cpls/3/cpls313.pdf> (дата звернення: 21.07.2025).

25. Грабар Н. М. Особливості примусового виконання судових рішень і рішень інших органів в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №6. С. 576–579.

26. Грабар Н. М. Судові рішення як підстава здійснення виконавчого провадження в Україні. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. №7 (13). С. 284–294.

27. Гриновець О. Б. Закінчення виконавчого провадження на підставі мирової угоди сторін : матеріали круглого столу «Наукова спадщина професора В. В. Луця і сучасність», присвяченого пам'яті видатного вченого цивіліста, Заслуженого діяча науки і техніки України, професора Володимира Васильовича Луця, з нагоди 90-річчя з Дня його народження, 11 грудня 2023 р. Львів: Юрид. ф–т Львів. нац. ун–ту ім. І. Франка, 2023. С.16–17.

28. Денисенко К. В., Кириченко Н. Р., Свириденко Н. М. Проблеми цивільного, господарського, соціального та трудового права. *Науковий вісник Сіверщини. Серія: Право*. 2019. №2 (7).

29. Деякі питання доступу до автоматизованої системи виконавчого провадження та Єдиного реєстру приватних виконавців України у період воєнного стану: наказ Міністерства юстиції України від 04 квітня 2022 року №1310/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0381-22#Text> (дата звернення: 21.07.2025).

30. Деякі питання організації примусового виконання судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб) у період зупинення роботи автоматизованої системи виконавчого провадження: наказ Міністерства юстиції України від 31.12.2024 року №3831/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0002-25#Text> (дата звернення: 20.07.2025 р.).

31. Дмитрієнко М., Ющенко В., Литвин В., Яковлева Л. Гроші в Україні: факти і документи. Київ, 1998. С. 109–128.

32. Дорофєєва Н. В., Комаринська З.М. З історії грошей України : навч. посібник. Київ, Львів. 164 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Komarynska_ZM/Z_istorii_hroshey_Ukrainy.pdf

33. Європейська соціальна хартія (переглянута) від 03 травня 1996 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text (дата звернення: 10.07.2025 р.).

34. Єременко К. В., Проданова Л. В. Новітня історія грошей: феномен криптовалют. *Маркетин і менеджмент в системі національних і світових економічних інтересів* : матеріали I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Кривий Ріг: ДонНУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2016. С. 210–212.

35. Забзалюк Д. Є. Банк як суб'єкт виконавчого провадження. *Наука і техніка сьогодні*. 2023. №11 (25). С. 43–55.

36. Забзалюк Д. Є. Виконання судового рішення як окрема форма реалізації акта юрисдикційного органу. *Наукові перспективи*. 2023. №7 (37). С.442–452.

37. Забзалюк Д. Є. Заходи примусового виконання рішень у зарубіжних країнах. *Наука і техніка сьогодні*. 2023. №10 (24). С. 51–60.

38. Забзалюк Д. Є., Тополевський Р.Б. Методологічні засади дослідження прав людини. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Юридичні науки»*. 2023. №1 (37). С. 14–20.

39. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 10.07.2023 р.).

40. Іванцова А. В. Проблеми примусового виконання судових рішень під час воєнного стану. *Кримінальний процес: сучасний вимір та перспективні тенденції. IV Харківський кримінальний процесуальний полілог*. 2023. №4. С.159–162. URL : https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/19608/1/Ivantsova_A159-162.pdf (дата звернення: 21.07.2025).

41. Іванчук Н. В. Гроші і кредит : навчальний посібник. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2021. 332 с.

42. Івасів Б. С. Гроші та кредит : підручник. 3-тє вид. змін й доп. Тернопіль : Карт-бланш, Київ : Кондор, 2008. 528 с.

43. Івасів Б. С. Історія виникнення та перспективи розвитку електронних грошей. *Світ фінансів*. 2008. Вип. 2 (15). С. 157–160. URL :

<http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/26459/1/%D0%86%D0%92%D0%90%D0%A1%D0%86%D0%92.pdf> (дата звернення: 08.01.2026).

44. Каращук К. Л. Медіація у виконавчому провадженні в Україні: основні проблеми та шляхи їх вирішення. С. 67–71. URL : <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/b8565fb9-d719-4307-aca0-a06b9bab3124/content> (дата звернення: 08.01.2026).

45. Коваленко Д. І. Фінанси, гроші та кредит: теорія та практика : навч. посібник. Київ : «Центр учбової літератури», 2013. 578 с.

46. Ковалів М. В., Сидор М. Я. Концептуальні засади імплементації штучного інтелекту в судочинство та виконавче провадження. *Академічні візії*. 2024. Випуск 38. С. 1–8. URL : <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1806>. (дата звернення: 08.01.2026).

47. Ковалів М. В., Сидор М. Я. Цифрова трансформація виконавчого провадження: виклики правового регулювання і перспективи застосування штучного інтелекту. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. 2024. Випуск №43. С. 333–340. URL : <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/8743/1/%d0%9a%d0%be%d0%b2%d0%b0%d0%bb%d1%96%d0%b2%2c%20%d0%a1%d0%b8%d0%b4%d0%be%d1%80%202.pdf> (дата звернення: 08.01.2026).

48. Ковалів М. В. Суб'єкти відповідальності у виконавчому провадженні. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2024. №2. С. 22–29.

49. Ковалів М. В., Боровікова В. С. Суб'єкти відповідальності у виконавчому провадженні. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2024. Вип. 2. С.22–29.

50. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10 грудня 1971 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 20.05.2025 р.).

51. Колесников О. В. Основи наукових досліджень : навч. посіб. 2-ге вид. випр.. та доп. К. : Центр учбової літератури, 2011. 144 с. URL :

<https://app.box.com/s/lys1z6nj5wb9k9xkf3ccefp2ad6wyivl> (дата звернення: 08.01.2026).

52. Колесников О. В., Бойко Д. І., Коковіхіна О. О. Історія грошей та фінансів : навч. посіб. Вид. 2-ге, виправлене та доповнене. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 140 с.

53. Колодій І. М. Особливості договору зберігання цінностей у банку та договору про надання індивідуального банківського сейфа як нетрадиційних банківських послуг. *Наукові записки. Серія: Право*. 2019. С. 16–21.

54. Конвенція Міжнародної організації праці про основні цілі і стандарти соціальної політики №117 від 22 червня 1962 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_016#Text (дата звернення: 10.07.2023 р.).

55. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) від 04.11.1950 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 20.04.2024 р.).

56. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 06.04.2025 р.).

57. Косович В. М. Оцінювання й оцінки у правовому регулюванні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01, 1996. 215 с.

58. Куцір Н. С. Звернення стягнення на грошові кошти боржника в умовах дії режиму воєнного стану. *Правова політика України: історія та сутність*: зб. матеріалів III Всеукр. наук.-практичного семінару. Житомир, 2022. С.36–38.

59. Лист Міністерства юстиції України від 31.07.2013 року № 423-0-2-13/11. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v423-323-13#Text> (дата звернення: 20.04.2024 р.).

60. Лист Національного банку України від 03 березня 2022 року №0010/19091. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/gromadyanam-dozvoleno-koristuvatisya-koshtami-z-areshtovanih-rahunkiv> (дата звернення: 21.07.2025).

61. Лист приватному виконавцю виконавчого округу Дніпропетровської області Оксані Русецькій щодо результатів розгляду листа від 19 жовтня 2022 року №96240/119115-33-22/20.5.1.

62. Макурін А. А. Теоретичні передумови виникнення крипто валюти. *Економічний простір*. 2019. № 146. С. 71–81.

63. Меленчук В. І. Важливість приєднання банківських установ до електронної взаємодії з автоматизованою системою виконавчого провадження. *Present and future: priority areas of research in scientific and educational activities: abstracts of VII International Scientific and Practical Conference*, 17-19 лютого 2025 р. Прага, 2025. С. 83–85.

64. Меленчук В. І. Виконавче провадження щодо військовослужбовців. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. №6. С. 78–80.

65. Меленчук В. І. Винесення постанови про визначення поточного рахунку боржника для здійснення видаткових операцій: реалії сьогодення. *Вісник Асоціації приватних виконавців України*. 2024. №1(2). С. 97–98.

66. Меленчук В. І. Заборона звернення стягнення на пенсію, стипендію та інші доходи боржника у виконавчому провадженні в умовах сьогодення. *Актуальні проблеми приватного права в умовах євроінтеграційних процесів в Україні: збірник тез доповідей учасників науково-практичного семінару, 10 листопада 2023 р. Львів : ЛьвДУВС, 2023. С. 81–84.*

67. Меленчук В. І. Звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №7. С. 131–133.

68. Меленчук В. І. Звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні під час дії режиму воєнного стану. *Актуальні проблеми приватного права в умовах євроінтеграційних процесів в Україні: збірник тез доповідей учасників науково-практичного семінару, 11 листопада 2022 р. Львів : ЛьвДУВС, 2022. С. 84–86.*

69. Меленчук В. І. Звернення стягнення на грошові перекази через платіжну систему Nova Pay: правові аспекти та практика застосування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. №5. С. 146–148.

70. Меленчук В. І., Куцір Н. С. Правовий статус стягувача як однієї із сторін у виконавчому провадженні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022 №10. С. 184–187.

71. Мелех Л. В. Гармонізація національного законодавства про медіацію з європейськими нормами у виконавчому провадженні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: "Юридичні науки". Том. 12, № 3 (47), С. 178–184. URL : <https://doi.org/10.23939/law2025.47.178> (дата звернення: 21.07.2025).

72. Мелех Л. В., Сидор М. Я. Етико-правові детермінанти запровадження штучного інтелекту у сферу виконавчого провадження: між технологічною ефективністю та правовладдям. *Академічні візії*. Серія «Право». 2025. № 39. URL <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1820> (дата звернення: 28.03.2026).

73. Мелех Л. В. Ефективність виконання угоди, що укладена за результатами медіації. *Вісник Асоціації приватних виконавців України*. 2025. Вип. №2 (6). С. 140–144. URL : https://drive.google.com/file/d/1mcEnthVXQaqjK4d5JMSOT4HrHQtyfj_G/view (дата звернення: 28.03.2026).

74. Мелех Л. В. Законна сила ухвал суду у цивільному та господарському процесі України, як умова виконання судового акту. *Актуальні питання у сучасній науці (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»): журнал*. 2023. №8(14). С.502–516. [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-8\(14\)-502-515](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-8(14)-502-515) (дата звернення: 28.03.2026).

75. Мелех Л. В. Правосуб'єктність учасників цивільних та господарських правовідносин на стадії виконавчого провадження. *Наукові перспективи (Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Медицина», Серія «Педагогіка», Серія «Психологія»)*. 2023. Випуск № 7(37). С. 467–481. URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-7\(37\)-467-480](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-7(37)-467-480) (дата звернення: 28.03.2026).

76. Мелех Л. В. Юридична природа правовідносин на стадії виконавчого провадження у цивільному та господарському процесі України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №7. С. 134–137.

77. Методологія наукових досліджень : підручник / за ред. О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. Харків : Право, 2019. 368 с.

78. Методологія та організація наукових досліджень / за ред. І. С. Добронравової (ч. 1), О. В. Руденко (ч. 2). Київ : ВПЦ "Київський університет", 2018. 607 с.

79. Михайловська І. М., Ларіонова К. Л. Гроші та кредит : навчальний посібник. Львів : Новий Світ–2000, 2007. 432 с.

80. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 16 грудня 1966 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text (дата звернення: 10.07.2023 р.).

81. Москальов А. А., Попова Е. М. Криптовалюта на сучасній економічній арені та перспективи розвитку bitcoin, ethereum, ripple. *Молодий вчений*. 2018. №3. С. 680–684.

82. Навроцька Ю. В., Воробель У. Б. Медіаційна угода vs мирова угода в цивільному судочинстві. *Право і суспільство*. 2022. №3. С.65–73. URL : <https://er.ucu.edu.ua/handle/1/3717> (дата звернення: 28.03.2026).

83. Наймасштабніша кібератака на державні реєстри України: зупинено роботу систем Мінюсту. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2024/12/20/7489933/> (дата звернення: 20.07.2025).

84. Новий тлумачний словник української мови. Київ : Аконіт, 2008. Т. 1. 926 с.

85. Омбудсмен. Як бізнесу домогтися виконання судового рішення в Україні. 2021. с. 68. URL: <https://boi.org.ua/files/ep/zt/ua150321.pdf> (дата звернення: 20.07.2025).

86. Оржинська Е. І. Використання загальнонаукових методів у слідчій практиці. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. №2. С. 272–276.

87. Основи наукових досліджень : навч. посіб. для студ. спеціальності 141 «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка» / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: Г. Г. Стрелкова, М. М. Федосенко, А. І. Замулко, О. С. Іщенко. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 120 с.

88. Остафійчук С. М. Грошові кошти та їх еквіваленти – найліквідніші активи підприємства. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2011. С. 215–220.

89. Податковий кодекс України: Закон України від 02 грудня 2010 року №2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 21.07.2025).

90. Пономарьова І. С. Від шкіри до криптовалюти: історико-етнологічний погляд на гроші. *Феномен культури постглобалізму* : зб. мат. II Міжнар. наук.-практ. конф. Маріуполь : МДУ, 2021. – Ч. I. С. 164–167.

91. Порядок надання матеріальної допомоги по безробіттю, одноразової матеріальної допомоги безробітному та непрацездатним особам, які перебувають на його утриманні, допомоги на поховання у разі смерті безробітного або особи, яка перебувала на його утриманні: наказ Міністерства праці та соціальної політики України від 20 листопада 2000 року №309. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0917-00#Text> (дата звернення: 20.05.2025).

92. Порядок призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми: постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 року №1751. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1751-2001-%D0%BF#n16> (дата звернення: 20.05.2023).

93. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 19 травня 2020 року у справі №905/361/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89961608> (дата звернення: 06.04.2025).

94. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 20 квітня 2022 року у справі №756/8815/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104728588> (дата звернення: 06.04.2025).

95. Постанова Верховного Суду від 03 лютого 2021 року у справі №756/1927/16-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94737744> (дата звернення: 06.04.2025).

96. Постанова Верховного Суду від 12 березня 2020 року по справі №757/41727/19-ц. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88264958> (дата звернення: 20.04.2024).

97. Постанова Верховного Суду від 18 липня 2023 року у справі №754/385/16. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112287810> (дата звернення: 06.04.2025).

98. Постанова Верховного Суду від 06 серпня 2025 року у справі № 759/22148/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129582421>(дата звернення: 30.03.2026).

99. Постанова Верховного Суду від 19 січня 2026 року у справі № 204/9551/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133448155> (дата звернення: 12.03.2026).

100. Постанова Верховного Суду від 05 грудня 2023 року у справі № 904/3745/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115746170> (дата звернення: 10.03.2026).

101. Постанова Верховного Суду від 12 лютого 2025 року у справі № 444/2503/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125125022> (дата звернення: 10.03.2026).

102. Постанова Верховного Суду від 14 серпня 2024 року у справі № 338/1125/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121075216> (дата звернення: 10.03.2026).

103. Постанова Верховного Суду від 29 січня 2025 року у справі № 279/809/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124903977> (дата звернення: 10.03.2026).

104. Постанова Запорізького апеляційного суду від 23 травня 2023 року у справі №336/518/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111082571> (дата звернення: 06.04.2025).

105. Постанова Івано-Франківського апеляційного суду від 04 грудня 2024 року по справі №344/2425/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123489872> (дата звернення: 06.04.2025).

106. Постанова Львівського апеляційного суду від 11 березня 2024 року по справі №462/68/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117669022> (дата звернення: 09.07.2025).

107. Постанова Львівського апеляційного суду від 01 жовтня 2024 року по справі №444/2503/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122073129> (дата звернення: 09.07.2025).

108. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 20 березня 1991 року №872-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/872-12#Text> (дата звернення: 08.01.2025).

109. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 21.07.2025).

110. Про виконавче провадження: Закон України від 02 червня 2016 року №1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text> (дата звернення: 08.01.2025).

111. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сприяння процесам релокації підприємств в умовах воєнного стану та економічного відновлення держави: Закон України від 28 липня 2022 року №2468-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2468-20#Text> (дата звернення: 21.07.2025).

112. Про внесення змін до деяких законів України щодо діяльності приватних виконавців та примусового виконання судових рішень, рішень інших органів (посадових осіб) у період дії воєнного стану: Закон України від 27.07.2022 року №2455-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2455-20#Text> (дата звернення: 21.07.2025).

113. Про внесення зміни до розділу XIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про виконавче провадження» : Закон України

від 15 березня 2022 року №2129-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2129-20#Text> (дата звернення: 21.07.2025).

114. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 08 липня 2010 року №2464-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text> (дата звернення: 21.07.2025).

115. Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих особливостей організації примусового виконання судових рішень і рішень інших органів під час дії воєнного стану : Закон України від 11 квітня 2023 року №3048-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3048-20#Text>. (дата звернення: 21.07.2025).

116. Про внесення змін до деяких законів України щодо цифровізації виконавчого провадження: проект Закону від 07.06.2023 року №9363. URL : <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42073> (дата звернення: 20.04.2024).

117. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України від 02 червня 2016 року №1401-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19#Text> (дата звернення: 06.04.2025).

118. Про грошову реформу в Україні: Указ Президента України від 25 серпня 1996 року №762/96. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/762/96#Text> (дата звернення: 08.01.2025).

119. Про Державний бюджет України на 2026 рік: Закон України від 03 грудня 2025 року №4695-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4695-20#Text> (дата звернення: 01.03.2026).

120. Про державну допомогу сім'ям з дітьми: Закон України від 21 листопада 1992 року № 2811-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-12#Text> (дата звернення: 20.05.2025).

121. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям: Закон України від 01 червня 2000 року №1768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1768-14#Text> (дата звернення: 20.05.2025).

122. Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам: Закон України від 16 листопада 2000 року №2109-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2109-14#Text> (дата звернення: 20.05.2025).

123. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 02 березня 2000 року № 1533-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14#Text> (дата звернення: 20.05.2024).

124. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23 вересня 1999 року №1105-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text> (дата звернення: 20.05.2023).

125. Про затвердження Положення про автоматизовану систему виконавчого провадження: наказ Міністерства юстиції України від 05 серпня 2016 року №2432/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1126-16#Text> (дата звернення: 21.07.2025).

126. Про затвердження Положення про порядок повідомлення надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків інформації про відкриття/закриття рахунків користувачів, унесених до Єдиного реєстру боржників, органами державної виконавчої служби або приватними виконавцями: постанова Правління Національного банку України від 13 червня 2022 року №116. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0116500-22#Text> (дата звернення: 21.07.2025).

127. Про затвердження Порядку автоматизованого арешту коштів/електронних грошей боржників на рахунках/електронних гаманцях, відкритих надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків, емітентами електронних грошей: Наказ Міністерства юстиції України від 16 квітня 2019 року № 1203/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0399-19#Text> (дата звернення: 10.07.2023).

128. Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні": Закон України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text> (дата звернення: 21.07.2025).

129. Про затвердження Указу Президента України «Про затвердження воєнного стану в Україні»: Закон України від 24 лютого 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-IX#Text> (дата звернення: 20.05.2023).

130. Про медіацію: Закон України від 16 листопада 2021 року № 1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text> (дата звернення: 01.03.2026).

131. Про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку операцій із фінансовими інструментами в банках України: Постанова Національного банку України від 21.02.2018 № 14. – URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014500-18#Text> (дата звернення: 20.04.2024).

132. Про затвердження Інструкції з організації примусового виконання рішень: наказ Міністерства юстиції України від 02 квітня 2012 року №512/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0489-12#Text> (дата звернення: 06.04.2025).

133. Про затвердження Інструкції з організації примусового виконання рішень: наказ Міністерства юстиції України від 02.04.2016 року № 512/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0489-12#Text> (дата звернення: 10.07.2023).

134. Про затвердження Інструкції про безготівкові рахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг: постанова Правління Національного банку України від 29 липня 2022 року №163. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0163500-22#Text> (дата звернення: 10.07.2023).

135. Про затвердження Інструкції про порядок відкриття та закриття Національним банком України рахунків клієнтам: постанова правління Національного банку України від 15 квітня 2022 року № 74. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0074500-22#Text> (дата звернення: 10.07.2023).

136. Про зупинення строків адміністративного провадження у зв'язку з тимчасовим обмеженням доступу до єдиних та державних реєстрів,

держателем яких є Міністерство юстиції: постанова Кабінету Міністрів України від 20.12.2024 року №1445. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1445-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.07.2025).

137. Про надбавки (польове забезпечення) до тарифних ставок і посадових окладів працівників, направлених для виконання монтажних, налагоджувальних, ремонтних і будівельних робіт, та працівників, робота яких виконується вахтовим методом, постійно проводиться в дорозі або має роз'їзний (пересувний) характер: постанова Кабінету Міністрів України від 31 березня 1999 року №490. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/490-99-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.05.2023).

138. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 року № 108/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 10.07.2023).

139. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України від 02 червня 2016 року № 1403-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19#Text> (дата звернення: 20.05.2025).

140. Про платіжні послуги: Закон України від 30 червня 2021 року №1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> (дата звернення: 08.01.2024).

141. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05 квітня 2001 року №2346-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14#Text> (дата звернення: 08.01.2024).

142. Про проголошення незалежності України: Постанова Верховної ради Української РСР від 24 серпня 1991 року №1427-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12#Text> (дата звернення: 08.01.2025).

143. Про реформу грошової системи України: Указ Президента України від 07 листопада 1992 року №549/92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/549/92#Text> (дата звернення: 08.01.2025).

144. Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи: Закон України від 28 лютого 1991 року № 796-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/796-12#Text> (дата звернення: 20.05.2023).

145. Пузирний В. Ф. Поняття службового відрядження та його ознаки. *Наукові праці НУ ОЮА*. 2020. С. 90-95.

146. Пустовіт Т. І., Гордієнко В. В. Становлення грошових систем. Українська гривня. *Збірник наукових праць ДонНАБА*. 2020. №1. С.77–81. URL: <https://donnaba.edu.ua/journal/wp-content/uploads/2021/01/77-81.pdf> (дата звернення: 20.05.2023).

147. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави : навч. посіб. Київ : Атіка, 2001. 176 с.

148. Резолюція у зв'язку з блокуванням можливості роботи приватних виконавців: рішення Ради приватних виконавців України від 21 квітня 2022 року №43. URL : <https://apvu.com.ua/tpost/9pg4u24i81-rezolyutsya-radi-privatnih-vikonavtsv-uk> (дата звернення: 21.07.2025).

149. Про забезпечення здійснення розрахунків населення в умовах воєнного стану: розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.03.2022 року №198-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/198-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 21.07.2025).

150. Рішення Бориспільського міськрайонного суду Київської області від 25 листопада 2021 року по справі №359/9678/21. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101476734> (дата звернення: 20.05.2023).

151. Рішення Господарського суду Дніпропетровської області від 13 лютого 2024 року по справі №204/9551/18. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117139638> (дата звернення: 12.03.2026).

152. Рішення Запорізького окружного адміністративного суду від 24 січня 2025 року по справі № 280/11431/24. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124671675> (дата звернення: 12.03.2026).

153. Рішення Конституційний Суд України від 07 листопада 2018 року № 9-п/2018. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-18#Text> (дата звернення: 10.07.2023).

154. Рішення Конституційного Суду України від 15 травня 2019 р. № 2-п(II)/2019. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-19#Text> (дата звернення: 20.04.2024).

155. Рішення Конституційного Суду України від 30 червня 2009 року № 16-пп/2009. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v016p710-09#Text> (дата звернення: 20.04.2024).

156. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Apostol v. Georgia» від 28.11.2006 року, заява № 30779/04.

157. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Валерій Фуклев проти України» від 16.04.2014 року, заява № 6318/03. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a05#Text (дата звернення: 20.04.2024).

158. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Серявін та інші проти України» від 10 лютого 2010 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_672#Text (дата звернення: 06.04.2025).

159. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Шмалько проти України» від 20.07.2004 року, заява № 60750/00. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_226#Text (дата звернення: 20.04.2024).

160. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Юрій Миколайович Іванов проти України» від 15.01.2010 року, заява № 40450/04. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_479#Text (дата звернення: 20.04.2024).

161. Савченко М. В., Короленко В. О., Порошина О. В. Сучасний стан криптовалют на глобальній економічній арені та її перспективи розвитку в Україні та світі. *Економіка і організація управління*. 2019. Вип. 4 (39). С. 48–57.

162. Сирота І. М. Право соціального забезпечення в Україні: підручник. 8 вид. Харків : «Одіссей», 2010. 408 с.

163. Скальський А. І. «Електронний» арешт коштів боржника в цифрах. URL: <https://telegra.ph/Elektronnij-aresht-kosht%D1%96v-borzhnika-v-cifrah-09-29> (дата звернення: 10.07.2023).

164. Історія грошей і банківництва : підручник. / Скоромович І.Г., Реверчук С. К., Малик Я. Й. та ін. / За заг. ред. д.е.н., проф.. С. К. Реверчука. К.: Атака, 2004. 340 с.

165. Сліпченко С. О. Безготівкові кошти як об'єкт цивільного права. *Проблеми цивільного права та процесу*. 2017. С.56–59.

166. Сівовна. Ю. Особливості виконання судових рішень під час воєнного стану. URL : https://jurliga.ligazakon.net/news/211538_osoblivostvikonannya-sudovikh-rshen-pd-chas-vonnogo-stanu (дата звернення: 21.07.2025).

167. Тарасенко Д. Ю. Відкритий лист до уповноваженого ВР з прав людини. URL : <https://www.facebook.com/share/p/19RLhsUwxG/> (дата звернення: 20.04.2026).

168. Тарасенко Л. Л. Видача дубліката виконавчого документу та пред'явлення його до виконання: правові позиції Верховного Суду. *Національні інтереси України*. 2025. № 9 (14). С. 700–714. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/niu/issue/view/393> (дата звернення: 21.02.2026).

169. Теплюк М. О. Введення закону в дію: теоретико-правові проблеми законодавчого регулювання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня. докт. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2014. С. 11.

170. У Раді пояснили, чому на відновлення роботи всіх реєстрів Мін'юсту потрібно близько 20 днів. URL : <https://www.ukrinform.ua/amp/rubric-society/3947942-u-radi-poasnili-comu-na-vidnovlenna-roboti-vsih-reestriv-minustu-potribno-blizko-20-dniv.html> (дата звернення: 20.07.2025).

171. Увага! Масштабна кібератака на державні реєстри! URL : <https://apvu.com.ua/tpost/yi3s6z1471-uvaga-masshtabna-kberataka-na-derzhavn-r> (дата звернення: 20.07.2025).

172. Урбанович В. А., Яковишина Н. А. Криптовалюта в Україні та в світі: стан, регулювання і перспективи розвитку. *Молодий вчений*. 2018. № 5 (1). С. 334–337.

173. Ухвала Господарського суду м. Києва від 06.04.2021 року по справі №910/676/20. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96104711> (дата звернення: 20.04.2024).

174. Ухвала Жовківського районного суду Львівської області від 25.06.2024 року по справі №444/2503/17. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119973150> (дата звернення: 20.07.2025).

175. Ухвала Залізничного районного суду м. Львова від 23 жовтня 2023 року по справі №462/68/17. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114646230> (дата звернення: 09.07.2025).

176. Ухвала Галицького районного суду Івано-Франківської області від 30.09.2024 року по справі №344/2425/21. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122261381> (дата звернення: 06.04.2025).

177. Ухвала Київського районного суду м. Одеси від 28 листопада 2019 року по справі №520/16880/14-ц. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85968815> (дата звернення: 20.04.2024).

178. Ухвала Комінтернівського районного суду м. Харкова від 05 жовтня 2023 року по справі №641/5537/23. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114251904> (дата звернення: 20.04.2024).

179. Ухвала Ленінського районного суду м. Запоріжжя від 07 травня 2015 року по справі № 334/8850/14-ц. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/44088098> (дата звернення: 20.04.2024).

180. Ухвала Самарського районного суду м. Дніпропетровська від 26.12.2023 року по справі № 206/2965/22. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115946059> (дата звернення: 20.04.2024).

181. Ухвала Чугуївського міського суду Харківської області від 21 січня 2020 року по справі № 636/5185/19. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87051011> (дата звернення: 20.04.2024).

182. Ухвала Верховного Суду від 03 лютого 2025 року у справі № 344/2425/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125227870> (дата звернення: 06.04.2025).

183. Фесик М. О. Проблема виконання немайнових рішень в Україні. *Вісник Асоціації приватних виконавців України*. 2024. №1 (2). С. 179–180.

184. Фоміна Г. Ю. Поняття та мета переведення та переміщення працівників. *Юридична наука*. 2020. №3 (105). С. 507–512.

185. Фурса С. Я. Виконавче провадження в Україні : навч. посібник. Київ : Атіка, 2002. 480 с.

186. Фінансова грамотність. Фінанси. Що? Чому? Як? : навч. посібник / авт. кол. Київ, 2019. 272 с.

187. Фіцик С. О., Фонарюк О. Ю. Особливості примусового виконання деяких правових актів під час воєнного стану. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Юридичні науки*. 2022. №12. С.57–63. URL: <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-law/article/view/1233/1163> (дата звернення: 21.07.2025).

188. Ходєєва Н. В. Методологія дослідження права на інформацію про стан свого здоров'я. *Форум права: електрон. наук. фахове вид.* 2017. Вип. 2. С. 136–143.

189. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року №435-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 08.01.2024).

190. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18 березня 2004 року №1618-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 08.01.2026).

191. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник. Київ : Знання, 2006. 307 с.

192. Шишкіна Є. К., Носирєв О.О. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. Харків : «Діса плюс», 2014. 200 с.

193. Яновицька А. В., Куцір Н. С. Проблеми виконання виконавчих написів нотаріусів у сучасних реаліях. *Теоретико-прикладні проблеми*

правового регулювання в Україні : матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф., 08 грудня 2023 р. Львів : ЛьвДУВС, 2023. С.383–387.

194. MacDonald Scott B. A History of Credit and Power in the Western World / Scott B. MacDonald, Albert L. Gastmann. – New Brunswick ; New Jersey : Transaction Publishers, 2001. 314 p.

195. Publish Україна. Гривня – історія виникнення і розвитку української гривні URL : <https://publish.com.ua/istoriia/grivnya-istoriya-viniknennya-i-rozvitku-ukrajinskoji-grivni.html> (дата звернення: 08.01.2024).

196. Rona-Tas A. Plastic Money. Constructing Markets for Credit Cards in Eight Postcommunist Countries / A.Rona-Tas, A.Guseva. – Stanford, CA : Stanford University Press, 2014. 344 p.

197. The Wiley Blackwell Encyclopedia of Consumption and Consumer Studies / Eds. Daniel Thomas Cook and J. Michael Ryan. – Chichester, West Sussex : Wiley-Blackwell, 2015. 648 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ,

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Меленчук В.І. Звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. №7. 2023. С. 131-133.
2. Меленчук В.І. Виконавче провадження щодо військовослужбовців. *Юридичний науковий електронний журнал*. №6. 2025. С. 78-80.
3. Меленчук В.І. Звернення стягнення на грошові перекази через платіжну систему Nova Pay: правові аспекти та практика застосування. *Юридичний науковий електронний журнал*. №5. 2024. С. 146-148.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

4. Меленчук В.І. Звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні під час дії режиму воєнного стану. *Актуальні проблеми приватного права в умовах євроінтеграційних процесів в Україні: збірник тез доповідей учасників науково-практичного семінару (м. Львів, 11 листопада 2022 р.)*. Львів: ЛьвДУВС, 2022. С. 84-86.
5. Меленчук В.І. Важливість приєднання банківських установ до електронної взаємодії з автоматизованою системою виконавчого провадження. *Present and future: priority areas of research in scientific and educational activities: abstracts of VII International Scientific and Practical Conference (м. Прага, 17-19 лютого 2025 р.)*. Прага, 2025. С. 83-85.
6. Меленчук В.І. Заборона звернення стягнення на пенсію, стипендію та інші доходи боржника у виконавчому провадженні в умовах сьогодення. *Актуальні проблеми приватного права в умовах євроінтеграційних процесів в*

Україні: збірник тез доповідей учасників науково-практичного семінару (м. Львів, 10 листопада 2023 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2023. С. 81-84.

які додатково відображають наукові результати дисертації:

7. Меленчук В.І. Винесення постанови про визначення поточного рахунку боржника для здійснення видаткових операцій: реалії сьогодення. Вісник Асоціації приватних виконавців України. №1(2). 2024. С. 97-98.

АКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Додаток Б

НАРОДНИЙ ДЕПУТАТ УКРАЇНИ

вул. М. Грушевського, 5, м. Київ, 01008, www.rada.gov.ua

Вих. № 452/13 від 13.11.2025 року

АКТ

**Про впровадження результатів дисертації
МЕЛЕНЧУКА Володимира Ігоровича на тему:
«Звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому
провадженні» у законотворчій діяльності**

Цим актом засвідчую, що результати дисертаційного дослідження МЕЛЕНЧУКА Володимира Ігоровича на тему «Звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні», поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право», можуть використовуватися у законопроектній роботі.

На основі проведеного аналізу результатів дисертаційного дослідження Володимира МЕЛЕНЧУКА, встановлено, що автором глибоко вивчено нормативно-правові акти, які, на даному етапі, здійснюють правове регулювання досліджуваного примусового заходу, розглянуто особливості звернення стягнення на грошові кошти різних категорій боржників і запропоновано пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання звернення стягнення на грошові кошти боржника у межах виконавчого провадження. Проаналізовано особливості звернення стягнення на грошові кошти боржників під час дії режиму воєнного стану на території України.

Дисертаційне дослідження МЕЛЕНЧУКА В.І. є комплексним дослідженням процедури звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні, в якому сформульовано науково-обґрунтовані рекомендації щодо вдосконалення законодавства та правозастосовної практики, з метою суттєвого зростання ефективності примусового виконання судових рішень і рішень інших юрисдикційних органів.

Викладені у дисертаційному дослідженні теоретичні положення, практичні рекомендації та пропозиції, сформульовані дисертантом, будуть використані у законотворчій діяльності.

народний депутат України,
член Комітету Верховної Ради України
з питань фінансів, податкової
та митної політики

ЄВГЕН ПЕТРУНЯК

Додаток В

АКТ
реалізації результатів дисертації
МЕЛЕНЧУКА Володимира Ігоровича на тему
«Звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому
провадженні»
у практичній діяльності

Цим актом засвідчую, що результати дисертаційного дослідження МЕЛЕНЧУКА Володимира Ігоровича на тему «Звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні», поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право», можуть використовуватися у Львівському міжрегіональному управлінні Міністерства юстиції України у роботі державних виконавців.

На основі проведеного аналізу основних результатів дисертаційного дослідження Володимира МЕЛЕНЧУКА, встановлено, що автором здійснено комплексне дослідження сутності звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні, визначено ознаки звернення стягнення на грошові кошти боржника та сформовано поняття звернення стягнення на грошові кошти боржника.

Отримані автором результати мають важливе теоретичне і практичне значення та можуть слугувати основою для подальших наукових досліджень з цих питань. Проаналізовано нормативно-правові акти, які на цьому етапі здійснюють правове регулювання окресленого примусового заходу, досліджено особливості звернення стягнення на грошові кошти різних категорій боржників і запропоновано пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання звернення стягнення на грошові кошти боржника у межах виконавчого провадження. Проаналізовано особливості звернення стягнення на грошові кошти боржників під час дії режиму воєнного стану на території України.

Дисертаційне дослідження Володимира МЕЛЕНЧУКА є комплексним дослідженням процедури звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні, в якому вироблені науково обґрунтовані рекомендації щодо вдосконалення законодавства та правозастосовної практики з метою суттєвого зростання ефективності примусового виконання судових рішень і рішень інших юрисдикційних органів.

Начальник
Львівського міжрегіонального управління
Міністерства юстиції України

07.11.2025

Ігор ТИТЛА

АКТ
реалізації результатів дисертації
МЕЛЕНЧУКА Володимира Ігоровича на тему
«Звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому
провадженні»
у практичній діяльності

Цим актом засвідчую, що результати дисертаційного дослідження МЕЛЕНЧУКА Володимира Ігоровича на тему «Звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні», поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право», можуть використовуватися при підвищенні кваліфікації та у роботі приватних виконавців виконавчого округу Львівської області.

Мною проаналізовано основні результати дисертаційного дослідження та наукові публікації за темою роботи Володимира МЕЛЕНЧУКА, та встановлено, що автором здійснено комплексне дослідження сутності звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні, визначено ознаки звернення стягнення на грошові кошти боржника та сформовано поняття звернення стягнення на грошові кошти боржника, а також детально проаналізовано всі етапи звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні.

Результати отримані автором мають важливе теоретичне і практичне значення та можуть слугувати основою для подальших наукових досліджень з цих питань. Автором проаналізовано нормативно-правові акти, які на цьому етапі здійснюють правове регулювання окресленого примусового заходу, досліджено особливості звернення стягнення на грошові кошти і запропоновано пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання звернення стягнення на грошові кошти боржника у межах виконавчого провадження. Проаналізовано особливості звернення стягнення на грошові кошти боржників під час дії режиму воєнного стану на території України.

Дисертаційне дослідження Володимира МЕЛЕНЧУКА є комплексним дослідженням процедури звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні, в якому вироблені науково-обґрунтовані рекомендації щодо вдосконалення законодавства та правозастосовної практики з метою суттєвого зростання ефективності примусового виконання судових рішень і рішень інших юрисдикційних органів.

Голова
ради приватних виконавців
Львівської області
03.11.2025

Петро ЗОРЕНА

АКТ
реалізації результатів дисертації
МЕЛЕНЧУКА Володимира Ігоровича на тему
«Звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому
провадженні»
у практичній діяльності

Цим актом засвідчую, що результати дисертаційного дослідження МЕЛЕНЧУКА Володимира Ігоровича на тему «Звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні», поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право», будуть використовуватися у Шевченківському районному суді м. Львова при розгляді справ за участю державних, приватних виконавців.

Мною проаналізовано наступні наукові публікації Володимира МЕЛЕНЧУКА за темою дисертації:

1. Меленчук В.І. Звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. Вип. 7/2023. С. 131-133. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-7/28>.

2. Меленчук В.І. Звернення стягнення на грошові перекази через платіжну систему NOVA PAY: правові аспекти та практика застосування. *Юридичний науковий електронний журнал*. Вип. 5/2024. С. 146-148. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-5/33>.

3. Меленчук В.І. Виконавче провадження щодо військовослужбовців. *Юридичний науковий електронний журнал*. Вип. 6/2025. С. 78-80. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-6/15>.

На основі проведеного аналізу основних результатів дисертаційного дослідження Володимира МЕЛЕНЧУКА, та наукових публікацій за темою роботи мною встановлено, що автором здійснено комплексне дослідження сутності звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні, визначено ознаки звернення стягнення на грошові кошти боржника та сформовано поняття звернення стягнення на грошові кошти боржника, а також детально проаналізовано всі етапи звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні.

Отримані автором результати мають важливе теоретичне і практичне значення та можуть слугувати основою для подальших наукових досліджень з цих питань. Автором проаналізовано нормативно-правові акти, які на цьому етапі здійснюють правове регулювання окресленого примусового заходу, досліджено особливості звернення стягнення на грошові кошти і запропоновано

пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання звернення стягнення на грошові кошти боржника у межах виконавчого провадження. Проаналізовано особливості звернення стягнення на грошові кошти боржників під час дії режиму воєнного стану на території України.

Дисертаційне дослідження Володимира МЕЛЕНЧУКА є комплексним дослідженням процедури звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні, в якому вироблені науково-обґрунтовані рекомендації щодо вдосконалення законодавства та правозастосовної практики з метою суттєвого зростання ефективності примусового виконання судових рішень і рішень інших юрисдикційних органів.

**Суддя
Шевченківського
районного суду м. Львова**

12.11.2025

Ольга ФЕДОРІВ

Додаток Е

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор
Львівського державного університету
внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент

 Руснак СТРОЦЬКИЙ

2025

АКТ

20.11

2025

Львів

№ 24

**Про впровадження результатів дисертації
Меленчука Володимира Ігоровича на тему
«Звернення стягнення на грошові кошти
боржника у виконавчому провадженні»
в наукову діяльність ЛьвДУВС**

Уклала експертна комісія з виявлення, узагальнення та впровадження позитивного досвіду роботи у складі:

- начальника відділу організації наукової діяльності кандидата юридичних наук майора поліції Людмили ПАВЛИК;
- завідувача відділення аспірантури (ад'юнктури) і докторантури кандидата юридичних наук підполковника поліції Тетяни КОХАНЮК;
- директора навчально-наукового інституту права та правоохоронної діяльності ЛьвДУВС кандидата юридичних наук, професора Івана КРАСНИЦЬКОГО;
- завідувача кафедри цивільно-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та правоохоронної діяльності ЛьвДУВС кандидата юридичних наук, доцента Христини МАЙКУТ;
- завідувача загальної бібліотеки Ірини КРАВЕЦЬ.

Комісія відповідно до Положення про порядок впровадження результатів наукових робіт в освітній процес, наукову, практичну, законотворчу діяльність та їх облікування у ЛьвДУВС, затвердженого наказом ЛьвДУВС від 16.08.2023 № 270, розглянула основні положення і результати дисертації аспіранта кафедри цивільно-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та правоохоронної діяльності ЛьвДУВС Меленчука Володимира Ігоровича на тему «Звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі права зі спеціальності 081 «Право» та наукові публікації за темою роботи.

Проаналізовано наукові праці Меленчука В.І., в яких опубліковані основні теоретичні положення дисертації:

1. Меленчук В.І. Звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий*

електронний журнал. Вип. 7/2023. С. 131-133. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-7/28>.

2. Меленчук В.І. Звернення стягнення на грошові перекази через платіжну систему NOVA PAY: правові аспекти та практика застосування. *Юридичний науковий електронний журнал*. Вип. 5/2024. С. 146-148. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-5/33>.

3. Меленчук В.І. Виконавче провадження щодо військовослужбовців. *Юридичний науковий електронний журнал*. Вип. 6/2025. С. 78-80. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-6/15>.

4. Меленчук В.І. Заборона звернення стягнення на пенсію, стипендію та інші доходи боржника у виконавчому провадженні в умовах сьогодення. Актуальні проблеми приватного права в умовах євроінтеграційних процесів в Україні: *збірник тез доповідей учасників науково-практичного семінару* (м. Львів, 10 листопада 2023 р.). за заг. ред. І. В. Красницького, Х. В. Майкут. Львів: ЛьвДУВС, 2023. С. 81-84. URL : <https://www.lvduvs.edu.ua/uk/library/materialy-naukovykh-konferentsii.html?fbclid=IwAR06xepj7t5odljVH5pHoE3glhMZC5Jj2woNvLsJlkr-ngltKVJIPgUtHkg>.

5. Меленчук В.І. Важливість приєднання банківських установ до електронної взаємодії з автоматизованою системою виконавчого провадження. *Present and future: priority areas of research in scientific and educational activities: abstracts of VII International Scientific and Practical Conference* (м. Прага, 17-19 лютого 2025 р.). Прага, 2025. С. 83-85. URL : <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2024/12/PRESENT-AND-FUTURE-PRIORITY-AREAS-OF-RESEARCH-IN-SCIENTIFIC-AND-EDUCATIONAL-ACTIVITIES.pdf>

6. Меленчук В.І. Звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні під час дії режиму воєнного стану. Актуальні проблеми приватного права в умовах євроінтеграційних процесів в Україні: *збірник тез доповідей учасників науково-практичного семінару* (м. Львів, 11 листопада 2022 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2022. С. 84-86. URL : <https://www.lvduvs.edu.ua/uk/library/materialy-naukovykh-konferentsii.html?fbclid=IwAR06xepj7t5odljVH5pHoE3glhMZC5Jj2woNvLsJlkr-ngltKVJIPgUtHkg>.

7. Меленчук В.І. Винесення постанови про визначення поточного рахунку боржника для здійснення видаткових операцій: реалії сьогодення. *Вісник Асоціації приватних виконавців України*. №1(2). 2024. С. 97-98. URL : <https://apvu.com.ua/visnyk>.

На основі проведеного аналізу комісія зробила висновок, що наукові праці Меленчук В.І. містять науково обґрунтовані теоретичні положення і практичні рекомендації, що дає підстави запровадити їх для використання в науковій діяльності Львівського державного університету внутрішніх справ, зокрема через проведення подальших наукових досліджень щодо виконавчого провадження. Положення дисертації матимуть виконання при написанні наукових робіт, цитуванні результатів наукової роботи, використання результатів наукової роботи як методологічної основи у подальших наукових дослідженнях, наданні

подальшого розвитку і вдосконалення положень наукової роботи, опублікуванню наукових статей.

Члени комісії:

Людмила ПАВЛИК

Тетяна КОХАНЮК

Іван КРАСНИЦЬКИЙ

Христина МАЙКУТ

Ірина КРАВЕЦЬ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор
Львівського державного університету
внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент

 Руслан СТРОЦЬКИЙ

2025

АКТ20.11. 2025

Львів

№ 72

**Про впровадження результатів дисертації
Меленчука Володимира Ігоровича на тему
«Звернення стягнення на грошові кошти
боржника у виконавчому провадженні»
в освітній процес ЛьвДУВС**

Уклала експертна комісія з виявлення, узагальнення та впровадження позитивного досвіду роботи у складі:

- начальника відділу забезпечення якості освіти кандидата юридичних наук, Юлії ЛОЗИНСЬКОЇ;
- начальника відділу організації наукової діяльності кандидата юридичних наук майора поліції Людмили ПАВЛИК;
- директора навчально-наукового інституту права та правоохоронної діяльності ЛьвДУВС кандидата юридичних наук, професора Івана КРАСНИЦЬКОГО;
- завідувача кафедри цивільно-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та правоохоронної діяльності ЛьвДУВС кандидата юридичних наук, доцента Христини МАЙКУТ;
- завідувача загальної бібліотеки Ірини КРАВЕЦЬ.

Комісія відповідно до Положення про порядок впровадження результатів наукових робіт в освітній процес, наукову, практичну, законотворчу діяльність та їх облікування у ЛьвДУВС, затвердженого наказом ЛьвДУВС від 16.08.2023 року № 270, розглянула основні положення і результати дисертації аспіранта кафедри цивільно-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та правоохоронної діяльності ЛьвДУВС Меленчука Володимира Ігоровича на тему «Звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі права зі спеціальності 081 «Право» та наукові публікації за темою роботи.

Проаналізовано наукові праці Меленчука В.І., в яких опубліковані основні теоретичні положення дисертації:

1. Меленчук В.І. Звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий*

електронний журнал. Вип. 7/2023. С. 131-133. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-7/28>.

2. Меленчук В.І. Звернення стягнення на грошові перекази через платіжну систему NOVA PAY: правові аспекти та практика застосування. *Юридичний науковий електронний журнал*. Вип. 5/2024. С. 146-148. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-5/33>.

3. Меленчук В.І. Виконавче провадження щодо військовослужбовців. *Юридичний науковий електронний журнал*. Вип. 6/2025. С. 78-80. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-6/15>.

4. Меленчук В.І. Заборона звернення стягнення на пенсію, стипендію та інші доходи боржника у виконавчому провадженні в умовах сьогодення. Актуальні проблеми приватного права в умовах євроінтеграційних процесів в Україні: *збірник тез доповідей учасників науково-практичного семінару* (м. Львів, 10 листопада 2023 р.). за заг. ред. І. В. Красницького, Х. В. Майкут. Львів: ЛьвДУВС, 2023. С. 81-84. URL : <https://www.lvduvs.edu.ua/uk/library/materialy-naukovykh-konferentsii.html?fbclid=IwAR06xepj7t5odljVH5pHoE3glhMZC5Jj2woNvLsJlkr-nlgtKVJlPgUtHkg>.

5. Меленчук В.І. Важливість приєднання банківських установ до електронної взаємодії з автоматизованою системою виконавчого провадження. *Present and future: priority areas of research in scientific and educational activities: abstracts of VII International Scientific and Practical Conference* (м. Прага, 17-19 лютого 2025 р.). Прага, 2025. С. 83-85. URL : <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2024/12/PRESENT-AND-FUTURE-PRIORITY-AREAS-OF-RESEARCH-IN-SCIENTIFIC-AND-EDUCATIONAL-ACTIVITIES.pdf>

6. Меленчук В.І. Звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні під час дії режиму воєнного стану. Актуальні проблеми приватного права в умовах євроінтеграційних процесів в Україні: *збірник тез доповідей учасників науково-практичного семінару* (м. Львів, 11 листопада 2022 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2022. С. 84-86. URL : <https://www.lvduvs.edu.ua/uk/library/materialy-naukovykh-konferentsii.html?fbclid=IwAR06xepj7t5odljVH5pHoE3glhMZC5Jj2woNvLsJlkr-nlgtKVJlPgUtHkg>.

7. Меленчук В.І. Винесення постанови про визначення поточного рахунку боржника для здійснення видаткових операцій: реалії сьогодення. *Вісник Асоціації приватних виконавців України*. №1(2). 2024. С. 97-98. URL : <https://apvu.com.ua/visnyk>.

На основі проведеного аналізу комісія зробила висновок, що наукові праці Меленчук В.І. містять науково обґрунтовані теоретичні положення і практичні рекомендації, що дає підстави запровадити їх для використання в освітньому процесі Львівського державного університету внутрішніх справ, зокрема при викладанні навчальних дисциплін «Цивільне процесуальне право України», «Виконавче провадження»; «Проблеми виконання судових рішень у цивільних справах»; «Альтернативні способи вирішення цивільних спорів за законодавством України»; «Теоретико-прикладні проблеми цивільного судочинства»; «Теоретико-прикладні питання цивільного судочинства в Україні» та «Застосування практики

Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя у цивільних справах», під час підготовки навчально-методичних і дидактичних матеріалів, а також рекомендувати їх до вивчення під час самостійної роботи здобувачів вищої освіти.

Члени комісії:

Юлія ЛОЗИНСЬКА

Людмила ПАВЛИК

Іван КРАСНИЦЬКИЙ

Христина МАЙКУТ

Ірина КРАВЕЦЬ